

Sibbo kommuns läroplan för den grundläggande utbildningen 2016, allmän del

uppdaterad 13.6.2023

Innehåll

1 Sibbo kommuns läroplan 2016.....	5
1.1 Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen.....	5
1.2 Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen.....	5
1.2.1 Uppgörandet av läroplanen i Sibbo.....	7
1.3 Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen.....	7
1.3.1 Utvärdering och utveckling av läroplanen i Sibbo.....	7
1.4 Centrala beslut gällande undervisningen i Sibbo.....	8
1.4.1 Övergången från en skola till en annan och samarbete vid övergångsskeden i Sibbo.....	8
1.4.2 Handledningsplan för elevhandledningen i Sibbo.....	10
1.4.3 Timfördelningen i Sibbo kommun.....	13
2 Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning.....	15
2.1 Förpliktelser som styr undervisningen.....	15
2.1.1 Förpliktelser som styr undervisningen i Sibbo.....	16
2.2 Värdegrunden för den grundläggande utbildningen.....	16
2.2.1 Värdegrunden i Sibbo kommuns utbildningsväsende.....	18
2.3 Synen på lärande.....	19
2.3.1 Synen på lärande i Sibbo.....	20
3 Den grundläggande utbildningens uppdrag och allmänna mål.....	20
3.1 Den grundläggande utbildningens uppdrag.....	20
3.2 Nationella mål för undervisning och fostran.....	21
3.2.1 Målen för undervisningen och fostran i Sibbo.....	22
3.3 Mångsidig kompetens.....	23
3.3.1 Mångsidig kompetens - lärtigen i Sibbo.....	29
4 Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning.....	29
4.1 Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den.....	29
4.2 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.....	30
4.2.1 Skolans verksamhetskultur i Sibbo.....	33
4.3 Lärmiljöer och arbetssätt.....	33
4.3.1 Tyngdpunkter angående lärmiljöer och arbetssätt i Sibbo.....	35
4.4 Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden.....	36
4.4.1 Mångvetenskapliga lärområden i Sibbo.....	37
5 Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande.....	38
5.1 Gemensamt ansvar för skoldagen.....	38
5.1.1 Främjande av skolengagemang och förebyggande av frånvaro.....	39
5.1.2 Att följa upp och meddela om frånvaro.....	41
5.1.3 Att ingripa vid frånvaro och utreda de bakomliggande orsakerna.....	42
5.2 Samarbete.....	46
5.2.1 Samarbetet i Sibbo kommun.....	48
5.3 Fostrande samtal och disciplinära åtgärder.....	50

5.3.1	Fostrande samtal och disciplinära åtgärder i Sibbo.....	52
5.4	Olika sätt att anordna undervisningen.....	53
5.4.1	Olika sätt att anordna undervisningen i Sibbo.....	57
5.5	Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran.....	59
5.5.4	Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran i Sibbo.....	62
6	Bedömning av elevens lärande och kunnande i den grundläggande utbildningen.....	62
6.1	Bedömningens syften i den grundläggande utbildningen.....	62
6.1.1	Formativ bedömning.....	63
6.1.2	Summativ bedömning.....	64
6.2	Allmänna principer för bedömningen.....	64
6.2.1	De allmänna principerna för bedömning i Sibbo.....	66
6.3	Bedömning av lärande och kunnande.....	69
6.4	Bedömning av arbete.....	70
6.5	Bedömning av uppförande.....	70
6.5.1	Bedömning av uppförande i Sibbo.....	70
6.6	Studiegången i den grundläggande utbildningen.....	73
6.6.1	Studiegången enligt årskurs.....	73
6.6.2	Studier enligt ett eget studieprogram.....	74
6.7	Gemensamma läroämnen och valfria ämnen som ska bedömas i slutet av läsåret.....	75
6.7.1	Bedömning av tillvalsämnen i Sibbo.....	75
6.8	Slutbedömning i den grundläggande utbildningen.....	76
6.8.1	Bildandet av slutvitsord.....	76
6.8.2	Slutbedömningen av en elev som omfattas av särskilt stöd.....	76
6.8.3	Gemensamma läroämnen som ska bedömas i slutbedömningen.....	77
6.8.4	Bedömning av lärokurserna i konst- och färdighetsämnen i slutbedömningen.....	77
6.8.5	Bedömning av valfria ämnen i slutbedömningen.....	78
6.8.6	Undervisning som betonar ett läroämne eller en särskild utbildningsuppgift och slutbedömning.....	78
6.9	Frånvaro och dess inverkan på bedömning.....	79
6.10	Ny bedömning och rättelse av bedömning.....	79
6.11	Betyg.....	79
6.11.1	Verbala omdömen och siffervitsord i betygen.....	79
6.11.2	Läsårsbetyg.....	80
6.11.3	Mellanbetyg.....	81
6.11.4	Skiljebetyg.....	81
6.11.5	Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen.....	82
6.11.6	Betygen som används i Sibbo.....	84
6.12	Särskild examen och betyg över studier som avlagts genom särskild examen.....	84
7	Stöd för lärande och skolgång.....	85
7.1	Principerna för stöd.....	85
7.1.1	Handledning i samband med stöd.....	86
7.1.2	Samarbete mellan hem och skola i samband med stöd.....	86

7.2 Allmänt stöd.....	87
7.3 Intensifierat stöd.....	87
7.3.1 Pedagogisk bedömning.....	88
7.3.2 Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd.....	88
7.4 Särskilt stöd.....	90
7.4.1 Pedagogisk utredning.....	90
7.4.2 Beslut om särskilt stöd.....	91
7.4.3 Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas.....	92
7.4.4 Individualisering av lärokursen i ett läroämne och befrielse från studier.....	94
7.4.5 Förlängd läroplikt.....	95
7.4.6 Undervisning enligt verksamhetsområde.....	96
7.5 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.....	97
7.5.1 Stödundervisning.....	97
7.5.2 Specialundervisning på deltid.....	98
7.5.3 Tjänster och hjälpmedel som förutsätts för elevens deltagande i undervisningen.....	98
7.6 Ordnande av stöd för lärande och skolgång i Sibbo.....	99
7.6.1 Tolknings- och biträdestjänster i Sibbo.....	102
8 Elevvård.....	102
8.1 Elevvårdsplan för den grundläggande utbildningen i Sibbo kommun.....	103
9 Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur.....	112
10 Valfrihet i den grundläggande utbildningen.....	112
10.1 Valfria timmar i konst- och färdighetsämnena.....	113
10.2 Valfria ämnen.....	113
10.3 Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk.....	114
10.4 Utvärdering av de valfria ämnena.....	114
10.5 Undervisning av de valfria ämnena i Sibbo.....	114

Pärmbild:

Amanda Ahnlund, Ellen Skogster, Elsa Mänttari från Kungsvägens skola, klass 7b.

1 Sibbo kommuns läroplan 2016

1.1 Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

Styrsystemet för den grundläggande utbildningen ska garantera jämlikhet och kvalitet i utbildningen samt skapa goda förutsättningar för elevernas växande, utveckling och lärande. Styrsystemets normdel består av lagen och förordningen om grundläggande utbildning, statsrådets förordningar, grunderna för läroplanen samt den lokala läroplanen och läsårsplanerna som baserar sig på den. Syftet med revideringen av styrsystemet är att undervisningen bättre ska kunna ta hänsyn till förändringarna i omvärlden och att stärka skolans uppdrag att bygga en hållbar framtid.

Grunderna för läroplanen bygger på lagen och förordningen om grundläggande utbildning och på statsrådets förordning som fastställer målen och timfördelningen. Grunderna för läroplanen är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt vilken den lokala läroplanen görs upp. Syftet med grunderna för läroplanen är att stödja och styra undervisningen och skolarbetet samt främja en enhetlig grundläggande utbildning på lika villkor.

Den grundläggande utbildningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran där målen och innehållet för olika delområden hör samman och bildar en grund för undervisningen och verksamhetskulturen. Därför innehåller grunderna för läroplanen utöver föreskrifter om mål och innehåll även text som belyser dessa. Grunderna för läroplanen innehåller också, till de delar det behövs, hänvisningar till den lagstiftning som grunderna baserar sig på.

Den lokala läroplanen är en viktig del av styrsystemet. Den beskriver och styr genomförandet av såväl nationella mål som mål och uppdrag som anses viktiga på lokal nivå. Den lokala läroplanen ger en gemensam grund och riktlinje för det dagliga skolarbetet. Den är ett strategiskt och pedagogiskt verktyg som styr utbildningsanordnarens verksamhet och skolornas arbete. Läroplanen förenar skolornas verksamhet med övrig lokal verksamhet som ordnas för att främja barnens och de ungas välbefinnande och lärande.

1.2 Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ansvarar för att göra upp en lokal läroplan och utveckla den. I läroplanen bestäms om det fostrande arbetet, undervisningen, bedömningen av lärande och om hur stöd, handledning och elevvård, samarbete mellan hem och skola samt övrig verksamhet ska ordnas och förverkligas. Där kompletteras och prioriteras ur ett lokalt perspektiv de mål, riktlinjer och centrala innehåll samt övriga frågor som gäller undervisningen som fastställs i grunderna för läroplanen. Utbildningsanordnaren ska utarbeta läroplanen med beaktande av elevernas behov, lokala särdrag samt resultat från utvecklingsarbete och intern utvärdering.

Läroplanen ska främja en fortlöpande utveckling av undervisningens kvalitet och stärka utbildningens kontinuitet. Den ska skapa en god grund för övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik

- förskoleundervisningens läroplan
- eventuell plan för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamheten
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen
- likabehandlingsplan enligt lagen om likabehandling
- eventuell plan för hållbar utveckling, kulturell fostran och övriga planer och beslut som utbildningsanordnaren fattat i synnerhet angående utbildning, barn, ungdomar och familjer.

Utbildningsanordnaren ska godkänna läroplanen separat för undervisning på svenska, finska eller samiska samt vid behov för undervisning på något annat språk. Utbildningsanordnaren kan utarbeta en gemensam lokal läroplan för alla sina skolor eller en plan som innehåller både utbildningsanordnarens gemensamma delar och delar som är gemensamma för flera skolor och/eller skolspecifika delar. Utbildningsanordnaren fattar själv beslut om hur läroplanen utarbetas. Utbildningsanordnaren kan också komma överens om gränsöverskridande samarbete och gemensamma regionala riktlinjer för läroplanerna.

När läroplanen uppgörs beaktas att undervisningen kan vara huvudsakligen indelad i läroämnen eller förverkligas genom helhetsskapande undervisning. Om undervisningen är helhetsskapande kan också årskurshelheterna i läroplanen vara helhetsskapande.

Elevernas alla individuella planer ska utarbetas utgående från den gemensamma läroplanen. I läsårsplanen ska preciseras hur läroplanen kommer att genomföras i den enskilda skolan under läsåret. Förordningen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att informera eleverna och deras vårdnadshavare om centrala frågor som fastställs i läsårsplanen.

Samarbete kring läroplanen och läsårsplanen bidrar till att alla parter förbinder sig till de gemensamma målen och ökar enhetligheten i undervisningen och det fostrande arbetet. Utbildningsanordnaren ska se till att personalen inom undervisningsväsendet har möjlighet att delta i samarbetet samt främja samarbetet både mellan läroämnena och mellan aktörer inom olika sektorer. Det ska finnas möjlighet att delta oberoende av hur planerna utarbetas. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredandet av läroplanen och de planer som anknyter till den. Det är viktigt att också vårdnadshavarna har möjlighet att delta i läroplansarbetet, utarbetandet av läsårsplan och i planeringen av skolans verksamhet, i synnerhet gällande målen för fostran, verksamhetskulturen och samarbetet mellan hem och skola. Det är särskilt viktigt att eleverna och vårdnadshavarna kan delta i arbetet på ett meningsfullt och mångsidigt sätt. Elevernas utvecklingsstadium ska beaktas då man planerar deras delaktighet.

Samarbete med aktörer utanför skolan berikar skolarbetet och knyter det till det omgivande samhället. Till de delar läroplanen berör elevvård och samarbete mellan hem och skola förpliktar lagen om grundläggande utbildning utbildningsanordnaren att utarbeta läroplanen i samarbete med de myndigheter som ansvarar för social- och hälsovården i kommunen. Det behövs även samarbete med övriga förvaltningar för att kunna garantera alla elevers skolgång, trygghet, säkerhet och välbefinnande. Samarbete med andra organisationer och olika experter förbättrar ytterligare kvaliteten på planerna och skolarbetet.

En elev har enligt lagen om grundläggande utbildning rätt att varje skoldag få undervisning enligt läroplanen. Utbildningsanordnaren ska se till att denna rättighet uppfylls och alla som arbetar med eleverna

ska verkställa den läroplan som utbildningsanordnaren godkänt och följa övriga normer som reglerar arbetet.

1.2.1 Uppgörandet av läroplanen i Sibbo

Läroplanen för Sibbo kommun har utarbetats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014, som fastställts av Utbildningsstyrelsen. Både rektorer, lärare, vårdnadshavare och elever har deltagit i läroplansarbetet. I den kommunala läroplanen har man utnyttjat texterna i den nationella läroplanen. De lokala särdragen, betoningarna och de lokala verksamhetsmodellerna och målen som anknyter till anordnandet av undervisningen har skrivits in som särskilda rubriker i läroplanen för Sibbo kommun. De följer alltid efter de textavsnitt som använts av den nationella läroplanen. I avsnitten för läroämnena för de olika årskurserna har de lokala betoningarna beskrivits som egna punkter. I de årskursvisa och läroämnesvisa delarna har man också tagit med en kort beskrivning av läroämnets uppdrag såsom det beskrivits i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014. I övrigt förverkligas undervisningen enligt det som skrivits i grunderna för läroplanen för den grundläggande undervisningen.

Läroplanen för Sibbo har utarbetats som ett tvåspråkigt samarbete både på finska och svenska. På det här sättet säkerställer undervisningsväsendet i Sibbo att undervisningen som erbjuds i kommunen samt den övriga verksamheten som anknyter till anordnandet av undervisningen är enhetliga. Alla grundskolor i Sibbo kommun skriver dessutom skolvisa läsårsplaner. Kommunens utbildningssektioner godkänner både den lokala läroplanen och skolornas läsårsplaner. Både kommunens läroplan och skolornas läsårsplaner publiceras så att de finns tillgängliga för personalen, eleverna och vårdnadshavarna.

Läroplanen är det främsta verktyget på all undervisning och det ska följas i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen.

1.3 Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ska utvärdera sin utbildning och utbildningens effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen är att utveckla utbildningen och förbättra förutsättningarna för lärande. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen och läsårsplanen är en del av denna utvärderingsskyldighet.

I utbildningsanordnarens och skolornas interna utvärderingar kan resultaten från nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt och de nationella kvalitetskriterierna för den grundläggande utbildningen användas. Samarbete med eleverna, vårdnadshavarna och andra aktörer främjar öppen och konstruktiv självvärdering.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Utbildningsanordnaren kan granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbete.

1.3.1 Utvärdering och utveckling av läroplanen i Sibbo

Undervisningsväsendet i Sibbo utvärderar utbildningen den ger och dess effektivitet samt deltar i den externa utvärderingen av sin verksamhet. I Sibbo strävar man efter att utveckla utbildningen genom

kontinuerlig och mångsidig utvärdering. Vid utvärderingen beaktar man de olika gruppernas möjligheter att delta: rektorer, lärare, elever och vårdnadshavare samt eventuellt också andra samarbetspartners.

I arbetet med att utveckla läroplanen utnyttjas också andra utredningar och rapporter som görs i Sibbo samt resultat av utvecklingsprojekt. Undervisningsväsendet i Sibbo följer upp verkställandet av läroplanen i bildningsavdelningens ledningsgrupp, styrgruppen för undervisningsväsendet, vid rektorsmöten samt i den pedagogiska utvecklingsgruppen. Därtill samlar skolorna vid utgången av läsåret information om hur målen som uppställts i de skolvisa läsårsplanerna har lyckats och använder resultaten i sitt eget utvecklingsarbete. Dessutom kan skolornas föräldraföreningar och elevkårer behandla hur läroplanen och läsårsplanerna genomförs och framföra utvecklingsförslag.

Utifrån responsen som erhållits och resultaten av utvärderingarna kartlägger undervisningsväsendet i Sibbo eventuella behov att uppdatera den kommunvisa läroplanen.

1.4 Centrala beslut gällande undervisningen i Sibbo

Förskoleundervisningen i Sibbo ges både i samband med skolorna och i daghem. Personalen inom förskole- och nybörjarundervisningen samarbetar för att elevens lärtig förblir enhetlig och övergångsskedet sker så smidigt som möjligt.

I Sibbo ordnas undervisning i sammansatta klasser både i de finsk- och svenskspråkiga lågstadieskolorna om elevantalet kräver det. Mer detaljerad information om undervisning i sammansatt klass ingår i kapitel 5. Lärområdena i förskoleundervisningen blir läroämnen i årskurserna 1–2, men undervisningen kan fortfarande i huvudsak vara helhetsskapande. Både mångvetenskapliga lärområden och mångsidiga kompetenser ger naturliga möjligheter för ett samarbete mellan olika läroämnen och lärande i alla årskurser. Om ämneslärare svarar för undervisningen av flera läroämnen i stället för klassläraren, krävs ännu mer samarbete mellan lärarna för att helhetsskapande undervisning ska kunna ordnas. I årskurserna 7–9 är undervisningen i regel ämnesindelad, men t.ex. de mångvetenskapliga lärområdena gör det möjligt att även ordna helhetsskapande undervisning.

Helhetsskapande undervisning kan förverkligas bl.a. genom att dra paralleller mellan samma innehåll i olika läroämnen, periodisera innehåll med samma tema successivt, genom att ordna temadagar eller temaveckor, som mångvetenskapliga lärområden eller som samordnad undervisning. Språkbadsundervisningen grundar sig långt på helhetsskapande undervisning.

Skolorna och lärarna uppmuntras till att förverkliga och utnyttja kompanjonlärarskap, med vilken till exempel differentieringen av undervisningen kan effektiviseras. I undervisningsgrupperna fungerar i detta fall flera lärare samtidigt och eventuellt också annan undervisningspersonal. Samordnad undervisning ger möjligheter till den gemensamma planeringen och ökar samarbetet mellan lärarna och eleverna.

Som stöd för den lokala läroplanen har man i Sibbo utarbetat lokala planer, och en del av dem har anslutits till de skolvisa läsårsplanerna.

1.4.1 Övergången från en skola till en annan och samarbete vid övergångsskeden i Sibbo

I Sibbo kommun utgör småbarnspedagogiken och den tillhörande förskoleundervisningen en helhet som framskrider på ett sätt som är konsekvent för barnets växande och lärande och som lägger grund för livslångt lärande. Kommunens undervisningsväsende gör nära samarbete med olika aktörer till exempel vid

utarbetandet av strategin för verksamhetsområdet. Verksamheten utvecklas också genom gemensam utbildning, med gemensamma utvecklingsprojekt och vid arbetet som syftar till att utveckla läroplanerna.

Då eleven går över från förskoleundervisningen till grundskolan eller flyttar från en skola till en annan i Sibbo kommun förbereder man eleverna och vårdnadshavarna för flyttet genom att ordna till exempel förberedande besök, föräldravällor och övergångsmöten. Då en elev på lågstadiet byter skola eller flyttar till högstadiet ansvarar klassläraren för överföring av information gällande eleven. Då en elev på högstadiet flyttar till en annan högstadieskola svarar den sändande skolan för överföringen av information.

Övergången från förskoleundervisningen till lågstadiet

Möte för överföring av information: Ett möte ordnas för att stödja gruppbyggnaden. Vid detta överföringsmöte går man gruppvis igenom alla elever som börjar i nybörjarundervisningen.

Tidpunkt	Maj
Mötet sammankallas av	Den mottagande skolans rektor
Deltagare	Lärare inom småbarnspedagogiken, lärarna inom nybörjarundervisningen
Deltar vid behov	Skolgångshandledaren, övriga sakkunniga
Nödvändiga tillstånd	Behövs ej

Förhandling vid behov gällande enskilda elever: Syftet med förhandlingen är att bedöma stödbehovet och planera stödåtgärder för en enskild elev.

Tidpunkt	Under vårterminen
Mötet sammankallas av	Specialläraren med bred kompetensbas i samarbete med läraren inom småbarnspedagogiken
Deltagare	Specialläraren med bred kompetensbas, vårdnadshavaren, läraren inom småbarnspedagogiken, läraren inom nybörjarundervisningen
Deltar vid behov	Sakkunniga, skolgångshandledaren
Nödvändiga tillstånd	Vårdnadshavarens samtycke

Uppföljningsmöte: Vid mötet går man tillsammans igenom hur hösten har gått för förstaklassisterna och kan ännu precisera eventuella frågor som uppkommit.

Tidpunkt	Oktober/november
Mötet sammankallas av	Lärarna inom nybörjarundervisningen
Deltagare	Lärarna inom nybörjarundervisningen, läraren inom småbarnspedagogiken, specialläraren med bred kompetensbas
Deltar vid behov	Elevvårdspersonal, sakkunniga, skolgångshandledarna
Nödvändiga tillstånd	Behövs ej

Förhandlingar vid övergången från lågstadiet till högstadiet

Skolspecifikt möte: Syftet med mötet är att kartlägga elevernas styrkor och behov av stöd. Informationen som erhålls utnyttjas vid klassbyggnaden. Det är också möjligt att fråga eleverna om deras önskemål gällande de kommande klasskamraterna. Dessa önskemål beaktas i mån av möjlighet.

Tidpunkt	Mars
Sammanfattas av	Elevhandledaren för högstadieskolan
Deltagare	Klassläraren (en eller flera), specialläraren i högstadieskolan och den sändande skolans speciallärare, skolkuratoren (en eller flera), elevhandledaren
Deltar vid behov	Rektorn, pedagogiska handledaren, skolpsykologen, skolgångshandledaren, övriga sakkunniga
Nödvändiga tillstånd	Man diskuterar om de pedagogiska arrangemangen, inget tillstånd behövs

Möte vid behov gällande enskilda elever: Syftet med mötet är att bedöma stödbehovet och planera stödåtgärder för en enskild elev vid alla övergångsskedet. Vid behov ordnas uppföljningsmöten om hur övergångsskedet löper för enskilda elever.

Tidpunkt	Under vårterminen
Sammanfattas av	Specialläraren eller klassläraren
Deltagare	Klassläraren och/eller klassföreståndaren och/eller specialläraren, elevhandledaren
Deltar vid behov	Eleven, vårdnadshavaren (en eller flera), skolpsykologen (en eller flera), skolkuratoren (en eller flera), skolhälsovårdaren (en eller flera), rektorn, skolgångshandledaren, övriga sakkunniga
Nödvändiga tillstånd	Elevens och vid behov vårdnadshavarens samtycke

Övergången från den grundläggande utbildningen till studier på andra stadiet

Möte vid behov gällande enskilda elever: Syftet med mötet är att bedöma stödbehovet och planera stödåtgärder för en enskild elev i slutskedet av den grundläggande utbildningen.

Som underlag vid mötet kan användas Sibbo kommuns blankett för informationsöverföring från grundläggande utbildning till fortsatta studier.

Tidpunkt	Under vårterminen på årskurs 8 eller 9
Sammanfattas av	Elevvården, rektorn, elevhandledaren, klassföreståndaren, speciallärare
Deltagare	Den elevvårdspersonal som behövs, rektorn, elevhandledaren
Deltar vid behov	Rektorn, eleven, vårdnadshavaren, klassföreståndaren, speciallärare, skolgångshandledaren, uppsökande ungdomsarbete, andra stadiets kontaktperson, övriga sakkunniga
Nödvändiga tillstånd	Tillstånd enligt lagen om elev- och studerandevård

Vid behov håller man en förhandling vid övergången till studier på andra stadiet

Tidpunkt	augusti-september
Sammanfattas av	Studiehandledaren från grundskolan eller andra stadiet och/eller en speciallärare på andra stadiet eller elevvårdspersonal
Deltagare	Specialläraren och elevhandledaren vid skolan för årskurserna 7–9 samt grupphandledaren, studiehandledaren och personen som ansvarar för specialundervisningen
Deltar vid behov	Eleven, vårdnadshavarna, studiehandledaren, övrig elevvårdspersonal, klassföreståndaren från grundskolan, övriga sakkunniga
Nödvändiga tillstånd	Tillstånd enligt lagen om elev- och studerandevård

1.4.2 Handledningsplan för elevhandledningen i Sibbo

I kommunens handledningsplan beskrivs strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för

elevhandledningen. I planen beskrivs även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning, intensifierad personlig elevhandledning, fortsatt handledning i studier efter den grundläggande utbildningen samt skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering (PRAO). Utvärderingen av hur målen nås sker systematiskt. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna använder i sitt arbete aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Strukturer

I årskurserna 1–6 integreras elevhandledningen i läroämnenas innehåll och elevhandledningen sköts av klasslärarna. I årskurserna 7–9 bär elevhandledaren huvudansvaret för elevhandledningen, men arbetet görs tillsammans med ämneslärarna, speciallärarna, klassföreståndarna, elevvårdspersonalen och rektorn. I vissa fall kan ansvaret för handledningen delas mellan elevhandledaren och med klassföreståndaren för en smågrupp i årskurserna 7–9. Man strävar efter att genomföra handledningen i samarbete med vårdnadshavarna.

Elevhandledningens struktur kan beskrivas i skolans handledningsplan, eftersom resurserna i olika skolor varierar. I handledningens resurser beaktar man eleverna inom det intensifierade och särskilda stödet. Handledningens detaljerade mål och innehåll har beskrivits i handledningsschemat som ingår i läroplanen.

Verksamhetsmetoderna

Elevhandledningen förverkligas som handledning individuellt, i smågrupp och/eller i klassen. Målet är att erbjuda varje elev en tillräckligt individuell handledningsprocess som beaktar elevens livsfält. Elevhandledaren deltar i arbetet som rör övergångarna, både vid övergången till högstadiet och till utbildningen på andra stadiet.

Intensifierad personlig elevhandledning

Eleven kan utöver den allmänna elevhandledningen få intensifierad personlig elevhandledning enligt sina behov på årskurserna 8 och 9. I den intensifierade personliga elevhandledningen ska tyngdpunkten ligga på att utveckla elevens färdigheter för fortsatta studier samt att göra upp en plan för fortsatta studier. I planen för fortsatta studier antecknas åtminstone elevens styrkor, planen, kriterier för planen och andra alternativ.

Behovet av intensifierad personlig elevhandledning avgörs i första hand av elevhandledaren. Intensifierad personlig elevhandledning erbjuds elever som behöver stöd med att hitta en studieplats för fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen. Vid behovsbedömningen samarbetar elevhandledaren med övrig personal i skolan. Intensifierad personlig elevhandledning kan vid behov ges av någon annan av personalen i skolan. Eleven kan också själv begära om intensifierad personlig elevhandledning eller hens vårdnadshavare kan önska att eleven ska få intensifierad handledning.

Fortsatt handledning i studier efter den grundläggande utbildningen

Handledningen till fortsatta studier inleds tidigt. Efter den grundläggande utbildningen fortsätter eleven till en andra stadiets utbildning eller till en utbildning som förbereder för andra stadiets utbildning eller till någon annan utbildning som står i enlighet med läropliktslagen.

När det gäller elever som är i behov av stöd inleds handledningen tillräckligt tidigt. Eleven och hans vårdnadshavare erbjuds möjligheten att bekanta sig med sådana fortsatta studiemöjligheter som är lämpliga för eleven efter den grundläggande utbildningen. Eleven och vårdnadshavaren ska få tillräckligt med information om möjligheterna till fortsatt stöd för lärandet och studierna i studierna efter den grundläggande utbildningen samt vid behov även information om övriga stödformer.

Arbets- och ansvarsfördelningen samt arbete i yrkesövergripande nätverk

Huvudansvaret för handledningen i årskurserna 7–9 ligger hos elevhandledaren, men vid behov kan ansvar även ges åt andra, t.ex. lärarna som undervisar småklasser. Elevhandledningen sker i samarbete med den övriga personalen i skolan. Elevhandledaren samarbetar i mån av möjlighet med ämneslärarna, olika yrkesövergripande aktörer, t.ex. kommunens ungdomsväsende, samt organisationer som stöder handledningen, t.ex. företagorganisationer.

Handledningssamarbetet mellan hemmet och arbetslivet

Med hjälp av elevhandledningen läggs grunden för samarbetet mellan hem och skola när den grundläggande utbildningen inleds. Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna att göra val gällande studierna och utbildningen och hjälpa dem att förstå valens betydelse för skolgången. Samarbetet tryggas genom att ordna allmän information (t.ex. föräldrakvällar) och personliga möten med vårdnadshavarna. I skolan används digitala tjänster på ett mångsidigt sätt för såväl uppföljning (t.ex. studieframgång, frånvaro) som för kontakt.

Samarbetet med vårdnadshavarna fortsätter i skolan för årskurserna 7–9 och betonas särskilt i övergångsskedena. Ett mål för samarbetet är också att stärka elevens ansvarsfullhet och självständighet då den sista årskursen närmar sig. För vårdnadshavarna garanteras en möjlighet att träffa elevhandledaren särskilt i frågor som rör elevens vidareutbildning.

Samarbetet med arbetslivet inleds redan på lågstadiet genom att eleverna bekantar sig med olika yrken och uppgifter som finns representerade i elevernas närmaste omgivning och i skolan. Närliggande företag och övriga samarbetspartners kan fungera som lärmiljöer. På högstadiet ordnas perioder med praktisk arbetslivsorientering (PRAO). I årskurs 7 bekantar sig eleven med ett arbete under en halv eller hel dag. I årskurserna 8 och 9 är arbetslivsperioden utanför skolan i mån av möjlighet längre och det är viktigt att eleven aktivt söker en plats, varvid hen samtidigt övar att söka arbete. Samarbetet med arbetslivet stärks också genom att elevhandledarna besöker elevernas PRAO-platser. Gemensamma besök på arbetsplatser och föreläsare för olika branscher som besöker skolan stärker kontakterna till arbetslivet.

Bedömning av målens uppfyllelse

Uppfyllelsen av målen för elevhandledningen bedöms framför allt ur elevens synvinkel. Det här avser att eleven flyttas först från lågstadiet till högstadiet och sedan efter grundskolan till andra stadiet.

Målet för handledningen på lågstadiet är att eleven har tillräckliga kunskaper och motivation för att fortsätta studierna på högstadiet.

Målet för handledningen på högstadiet är att eleven är motiverad att söka sig till fortsatta studier samt intresserad och engagerad att inleda och fortsätta studierna inom den utbildning hen valt. Syftet med handledningen är att varje elev som avslutar grundskolan ska ha en studieplats för fortsatta studier där

eleven fortsätter att fullgöra sin läroplikt. Det här säkerställs på sommaren då valen av utbildning blivit färdiga. Vid behov får eleven mer handledning under sommaren.

1.4.3 Timfördelningen i Sibbo kommun

- Skolorna beslutar själva hur timmarna inom konst- och färdighetsämnena fördelas. Beslutet skrivs in i läsårsplanen.
- Planeringen och förverkligandet av tillvalsämnena grundar sig på elevernas val.
- Hur tillvalsämnena ska ordnas preciseras i skolornas läsårsplaner.
- Enskilda skolor kan i sin timplan omorganisera timresursen som undervisningssektionen beslutat om, men ändå så att det slutliga totala timantalet och timantalet för läroämnena inte ändras under de olika årskurshelheterna (1–2, 3–6, 7–9).
- Timfördelningen för den grundläggande utbildningen har förändrats så, att en veckotimme i A1-språket flyttas från högstadiet till lågstadiet, medan det totala timantalet förblir oförändrat. Under övergångsperioden placeras 1 ersättande veckotimme, för de elever vars totala veckotimantal inte uppnås, i A1-språket i årskurs 8. Övergångsperioden täcker läsåren 2018/2019 - 2021/2022.

Språkprogrammet i Sibbo i svenskspråkiga skolor

- A1-språket är finska och det börjar på årskurs 1.
- A2-språket är engelska och det börjar på årskurs 4.
- B2-språket är tyska eller franska som valfritt ämne, som börjar på årskurs 8.

Förutom dessa kan skolorna inom ramen för skolans personal- och ekonomiska resurser även erbjuda andra främmande språk som beskrivs i den skolvisa läsårsplanen.

Minimigruppstorlek för de valfria kurserna är 12, utom för B2-språket där man kan vid behov överväga att även grunda mindre grupper.

Språkprogrammet i Sibbo i finskspråkiga skolor

- A1-språket är engelska och det börjar på årskurs 1.
- A2-språket är svenska, tyska eller franska som valfritt ämnen, som börjar på årskurs 4.
- B1-språket är svenska och börjar på årskurs 6 om inte eleven har valt A2-svenska.
- B2-språket är tyska eller franska som valfritt ämne, som börjar på årskurs 8.

Timfördelningen i Sibbo kommun från och med 1.8.2021											
Årskurs	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Totalt	
Statsrådet beslut	14		18				10			42	
Modersmål och litteratur	7	7	5	5	4	4	3	4	3	42	
Statsrådet beslut	2		9				7			18	
A1-språk - finska	1	1	3	2	2	2	2	2	3	18	
Statsrådet beslut									12	12	
A2-språk - engelska				2	2	2	2	2	2	12	
Statsrådet beslut	6		15				11			32	
Matematik (VN)	3	3	4	4	4	3	3	4	4	32	
Omgivningslära	4		10							14	
Omgivningslära	2	2	3	2	3	2				14	
Statsrådet beslut									7	7	
Biologi och geografi							2	2	3	7	
Statsrådet beslut									7	7	
Fysik och kemi							2	3	2	7	
Statsrådet beslut									3	3	
Hälsokunskap							1	1	1	3	
Statsrådet beslut	2		5				3			10	
Religion / Livsåskådningskunskap	1	1	1	1	1	2	1	1	1	10	
Statsrådet beslut					5			7		12	
Historia och samhällslära				1	2	2	2	2	3	12	
Statsrådet beslut	2		4				2			8	
Musik	1	1	1	1	1	1	2	0	0	8	
Statsrådet beslut	2		5				2			9	
Bildkonst	1	1	1	1	1	2	2	0	0	9	
Statsrådet beslut	4		5				2			11	
Handarbete	2	2	1	2	1	1	2	0	0	11	
Statsrådet beslut	4		9				7			20	
Gymnastik	2	2	2	2	3	2	2	3	2	20	
Statsrådet beslut									3	3	
Hushållslära							3	0	0	3	
Statsrådet beslut					6			5		11	
Valfria konst och färdighets ämnen	0	0	2	0	2	2	1	2	2	11	
Statsrådet beslut											0
Konst och färdighets ämnen	41						21			62	
Statsrådet beslut									2	2	
Elevhandledning							0,5	0,5	1	2	
Statsrådet beslut									9	9	
Valbara	0	0	0	1	1	1	1	4	4	12	
Elevers minimitimmar enligt statsrådet beslut											224
Elevers timmar i Sibbo	20	20	23	24	27	26	31,5	30,5	31	233	

2 Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning

Den grundläggande utbildningen ska lägga grunden för elevernas allmänbildning. Kommunen är skyldig att ordna grundläggande utbildning för de barn i läropliktsåldern som bor inom kommunens område. Förpliktelserna som styr den grundläggande utbildningen grundar sig på grundlagen, lagen och förordningarna om grundläggande utbildning, statsrådets förordning och grunderna för läroplanen. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning och internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Den grundläggande utbildningen bygger på en gemensam värdegrund och syn på lärande.

2.1 Förpliktelser som styr undervisningen

Den grundläggande utbildningen ska följa de enhetliga nationella grunderna för läroplanen enligt lagen om grundläggande utbildning. Utbildningen ska ordnas utgående från elevernas ålder och förutsättningar och främja en sund uppväxt och utveckling. Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om grundläggande utbildning ska barnets bästa i första hand beaktas. Utbildningen ska genomföras i samarbete med hemmen.

Eleverna har rätt att få undervisning enligt läroplanen samt elevhandledning och tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår. Undervisningsgrupperna ska sammansättas så att målen i läroplanen kan nås i undervisningen. Eleverna har rätt till avgiftsfri undervisning, avgiftsfria läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial. Eleverna har dessutom rätt att avgiftsfritt få den elevvård som förutsätts för att de ska kunna delta i undervisningen samt studiesociala förmåner och tjänster enligt lagen. Elevvården regleras av lagen om elev och studerandevård. Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö. Eleven ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad. Måltidssituationen ska vara övervakad.

Enligt Finlands grundlag och lagen om likabehandling får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Jämställdhetslagen förpliktar alla läroanstalter att se till att alla har lika möjligheter till utbildning, oberoende av kön. Undervisningen och lärostoffet ska stödja syftet med jämställdhetslagen.

Undervisningen ska dessutom ordnas med beaktande av bestämmelser om undervisningspersonalens antal och behörighet och föreskrifter om bl.a. säkerhet och arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd, upphovsrätt samt bestämmelser om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna är en grundläggande historisk och etisk tolkning av betydelsen av mänskliga rättigheter. Finland har förbundit sig att följa de flesta internationella avtal om mänskliga rättigheter som förutsätter att varje barns lärande och välbefinnande ska tryggas. De mest centrala är FN:s konvention om barnets rättigheter, den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter det vill säga den s.k. ESK-konventionen, Europakonventionen samt FN:s konvention om handikappades rättigheter. För att trygga samernas rättigheter ska dessutom FN:s deklaration om urfolkens rättigheter beaktas.

FN:s konvention om barnets rättigheter ger juridisk grund för den grundläggande utbildningen. Enligt konventionen är alla som arbetar med eller för barn skyldiga att följa avtalets grundläggande principer, som är att alla barn har samma rättigheter och lika värde, att barnet ska skyddas mot diskriminering, att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn, att alla barn har rätt till skydd, omvårdnad och utveckling och att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Enligt konventionen har varje barn rätt till ett gott liv och till individuell, fysisk, psykisk, andlig, moralisk och social utveckling.

2.1.1 Förpliktelser som styr undervisningen i Sibbo

I fråga om ett enskilt barn, en barngrupp och barn i allmänhet ska barnets bästa beaktas separat i varje fall och situation. Det centrala är att barnets bästa identifieras och beaktas i all verksamhet i skolorna och läroanstalterna. Barnets rätt att framföra sina egna synpunkter och få dem beaktade enligt sin ålder och utvecklingsnivå är en central del av tillgodoseendet av barnets bästa. De viktigaste verktygen för detta är främjande av delaktigheten.

2.2 Värdegrunden för den grundläggande utbildningen

Grunderna för läroplanen har utarbetats i enlighet med den värdegrund som beskrivs här.

Alla elever är unika och har rätt till god undervisning

Den grundläggande utbildningen bygger på övertygelsen om att barndomen har ett egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt i sig. Var och en har rätt att växa till sin fulla potential som människa och samhällsmedlem. I detta behöver eleven uppmuntran och individuellt stöd. Eleven behöver känna sig hörd och uppskattad i skolgemenskapen samt känna att hen får stöd för sitt lärande och välbefinnande. Lika viktigt är också erfarenheten av delaktighet och av att tillsammans bidra till det gemensamma arbetet och välbefinnandet.

Varje elev har rätt till god undervisning och att lyckas i skolarbetet. I takt med att eleverna lär sig formar de sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning samt sin plats i världen. Samtidigt skapar eleverna en relation till sig själva, andra människor, samhället, naturen och olika kulturer. Att marginaliseras från lärande innebär att rätten till bildning inte förverkligas och detta utgör ett hot mot växande och utveckling. Den grundläggande utbildningen ska skapa möjligheter för livslångt lärande, som är en förutsättning för ett gott liv.

Betydelsen av värdegrundsarbetet i skolan ökar i en värld, där det multimediala informationsflödet, globala nätverk, sociala medier och kamratrelationer formar barnens och de ungas värderingar. Värdediskussioner som förs tillsammans med eleverna ger dem förutsättningar att känna igen och definiera värden och värderingar som de konfronteras med samt att kritiskt reflektera kring dem. Eleverna ska få stöd i att utveckla sin egen värdegrund. Gemensam reflektion kring värderingar i skolan och hemmen och det samarbete som bygger på denna bidrar till att trygga elevernas helhetsmässiga välbefinnande. Skolans personal ska bemöta hemmens olika religioner, åskådningar, traditioner samt hemmens olika syn på fostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation.

Humanitet, bildning, jämlikhet och demokrati

Den grundläggande utbildningen ska stödja elevernas utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. I denna utveckling är motsättningar mellan strävan och rådande verklighet oundvikliga. Bildning innebär bland annat att kunna hantera dessa motsättningar på ett etiskt och empatiskt sätt och våga försvara det goda. Bildning innebär att både individuellt och i grupp kunna fatta beslut utgående från etisk reflektion, en annan människas situation och kunskap. Etiska och estetiska aspekter ger upphov till reflektion över vad som är värdefullt i livet. Bildning syns i sättet att förhålla sig till sig själv, till andra människor, till omgivningen och till kunskap samt i sättet och viljan att agera. En bildad människa strävar efter att handla rätt och att respektera sig själv, sin omgivning och andra människor. En bildad människa kan använda information på ett kritiskt sätt. Bildning innefattar också strävan till självreglering och ansvar för sin egen utveckling och sitt eget välbefinnande.

Den grundläggande utbildningen grundar sig på respekt för liv och mänskliga rättigheter och på att man försvarar dessa. Den grundläggande utbildningen ska främja välbefinnande, demokrati och aktiv medverkan i medborgarsamhället. Jämlikhet och en allmän princip om alla människors lika värde är ett centralt mål för den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska främja ekonomisk, social och regional jämlikhet och jämställdhet mellan könen. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Skolan och undervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Kulturell mångfald är en rikedom

Den grundläggande utbildningen bygger på det mångskiftande finländska kulturarvet som har formats och kontinuerligt formas genom växelverkan mellan olika kulturer. Undervisningen ska stödja elevernas kulturella identiteter och sporra dem att aktivt delta i egna kulturella och sociala gemenskaper och också till att de intresserar sig för andra kulturer. Samtidigt ska undervisningen stärka uppskattningen för kreativitet och kulturell mångfald, främja kulturell och interkulturell kommunikation och på så sätt lägga grund för en kulturellt hållbar utveckling.

Inom den grundläggande utbildningen möts människor med olika kulturell och språklig bakgrund och bekantar sig med olika seder och bruk, synsätt och livsåskådningar. Eleverna ska handledas att lära sig att se saker utifrån andra människors livssituationer och förhållanden. Att lära sig tillsammans över språk-, kultur-, religions- och livsåskådningsgränserna skapar förutsättningar för genuin kommunikation och gemenskap. Den grundläggande utbildningen ska ge en grund för ett världsmedborgarskap som respekterar de mänskliga rättigheterna och som sporrar till positiva förändringar.

Nödvändigheten av en hållbar livsstil

Människan är en del av naturen och helt beroende av livskraftiga ekosystem. Att förstå detta är centralt i att växa som människa. Den grundläggande utbildningen ska främja en hållbar livsstil och eko-social bildning. Hållbar utveckling och livsstil kan ses ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv. Den ledande tanken inom eko-social bildning är att skapa en livsstil och kultur som värnar om människans okränkbara värde och ekosystemens mångfald och förmåga att förnya sig samt att samtidigt bygga en kunskapsbas för en cirkulärekonomi som grundar sig på hållbar användning av naturresurser. Eko-social bildning innebär förståelse i synnerhet för allvaret i klimatförändringen och en strävan att främja en hållbar livsstil.

Människan utvecklar, använder och fattar beslut om teknologi utifrån sina värderingar. Människan bär ansvar för att styra teknologin i en riktning som tryggar människans och naturens framtid. Inom den

grundläggande utbildningen ska man reflektera över konflikter mellan konsumtions och produktionsätt som står i strid med en hållbar framtid. Dessutom ska man tillsammans försöka hitta och tillämpa lösningar, som korrigerar en icke-hållbar livsstil. Den grundläggande utbildningen ska öppna perspektiv mot ett globalt ansvar som sträcker sig över generationer.

2.2.1 Värdegrunden i Sibbo kommuns utbildningsväsende

Att medlemmarna har mångsidig kompetens och att kommunen är tvåspråkig ses som en resurs för arbetsgemenskaperna i förskolorna, skolorna, läroanstalterna och utbildningsväsendet. I Sibbo värdesätter man utvecklingsarbete, och undervisningsväsendet stödjer och uppmuntrar skolorna att utveckla arbetsmetoderna och verksamhetssätten, även över språkgränserna. Att bygga en positiv atmosfär bland både eleverna och personalen är en av kommunens värderingar. I Sibbo vill man uppmuntra eleverna och personalen att värdesätta naturen och miljön samt att fungera enligt principerna för hållbar utveckling. Många av skolorna i Sibbo kommun är belägna i närheten av naturen och elevernas fritidsmiljöer. Det här gör det möjligt att utnyttja praktiskt inriktade undervisningsmetoder samt kreativa, naturnära och mångsidiga lärmiljöer i undervisningen.

Man ser samarbetet mellan skolan och hemmet och vårdnadshavarnas delaktighet som viktiga. I alla skolor finns en välfungerande föräldraförening och elevkår. I debatten om etik och moral under läroplansarbetet lyftes några av föräldrarnas svar starkt fram, bl.a. "glädje över att lära sig", "växelverkan" och "värdigt bemötande". De här värderingarna vill man upprätthålla och bygga upp tillsammans i skolorna i Sibbo.

Undervisningsväsendet och skolorna utvärderar för sin del hur värderingarna uppfylls bland annat i samband med verksamheten, genom att utvärdera läsårsplanerna, på gemensamma planerings- och utvecklingsdagar samt genom att göra enkäter bland vårdnadshavarna, eleverna, personalen och samarbetspartners.

Värdegrunden för Sibbo kommuns utbildningsväsende vill lyfta fram följande:

1. Eleven, aktiviteten och delaktigheten ligger i centrum i all verksamhet (att äga lärandet)
2. Att koncentrera sig på det goda och hitta gott i alla och allt (entusiastiska, kunnande och välmående elever, varje elev är bra)
3. Öppenhet, servicevillighet och uppfinningsrikedom i förhållande till människor, saker och nya verksamhetssätt
4. Lärande sker överallt (även annat lärande än det som sker i skolan ska värdesättas, lärmiljön ska utvidgas)
5. Att värdesätta mångfald, kulturell kompetens och flerspråkighet

Vision för Sibbo kommuns undervisningsväsende: Genom att uppmuntra och engagera eleverna skapar vi djärva byggare för framtiden.

Mission för Sibbo kommuns undervisningsväsende: Att varje skoldag erbjuda och möjliggöra upplevelserikt lärande.

Undervisningsväsendets mission består av följande tankar:

1. innovativa utbildningstjänster
2. att äga sitt lärande
3. elever som är entusiastiska, kunnande, livsbejakande och välmående
4. vår viktigaste mission är att visa att man har nytta av att lära sig - att lära ut de viktigaste färdigheterna, att hitta aktiverande lärometoder, att äga sitt lärande

2.3 Synen på lärande

Grunderna för läroplanen har utarbetats utgående från en syn på lärande där eleven har en aktiv roll. Eleven ska lära sig att ställa upp mål och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. Lärandet är en oskiljbar del i den process då individen växer som människa och då man skapar ett gott samhällsliv. Att använda språket, kroppen och olika sinnen har stor betydelse för tänkande och lärande. Eleven tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter och lär sig samtidigt att reflektera över sitt lärande, sina upplevelser och sina känslor. Positiva känslor, glädje över att lära och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar eleven att utveckla sin kompetens.

Lärandet sker genom kommunikation med andra elever, lärare och andra vuxna samt i olika grupper och sammanhang och i olika lärmiljöer. Lärande innebär individuellt och gemensamt arbete, tankeverksamhet, planering och utforskning samt mångsidig utvärdering av dessa processer. Därför har elevernas vilja och växande förmåga att arbeta och lära sig tillsammans stor betydelse för lärprocessen. Eleverna ska också lära sig att beakta följderna av sitt arbete och hur det påverkar andra människor och omgivningen. Gemensamt

lärande främjar elevernas problemlösningsförmåga och förmåga att tänka kreativt och kritiskt samt förmågan att förstå olika perspektiv. Det bidrar också till att vidga elevernas intresseområden. Lärande är mångfacetterat och knutet till det som eleven ska lära sig, till tid och plats.

Att utveckla färdigheter att lära sig är grunden för målinriktat och livslångt lärande. Därför ska eleven uppmuntras att reflektera över sina sätt att lära sig och att använda denna kunskap till att främja sitt lärande. En elev som är medveten om och tar ansvar för sin läroprocess lär sig att handla allt mer självständigt. Under läroprocessen utvecklas elevens förmåga att arbeta och tänka och eleven lär sig att förutse och planera olika faser i lärandet. För att eleverna ska kunna lära sig nya begrepp och fördjupa sin förståelse för det som de lär sig, ska de handledas att koppla innehållet och de nya begreppen till sina tidigare kunskaper. Lärande är en kumulativ process som ofta kräver lång och ihärdig träning.

Läroprocessen och motivationen styrs av elevens intressen, värderingar, arbetssätt och känslor samt erfarenheter och uppfattningar om sig själv som lärande individ. Elevens självbild i kombination med självkänslan och tron på sin egen förmåga inverkar på hurdana mål eleven ställer upp för sig. Uppmuntrande respons under läroprocessen stärker elevens tro på sina egna möjligheter. Att ge och få mångsidig, positiv och realistisk respons är en viktig del i en kommunikation som både stödjer lärandet och vidgar intresseområdena.

2.3.1 Synen på lärande i Sibbo

I samtliga skolor inom den grundläggande utbildningen i Sibbo genomförs en syn på lärande som är förenlig med de nationella grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. I Sibbo utarbetar skolorna varje år läsårsplaner där det beskrivs hur värdegrunden och synen på lärande i läroplanen ska genomföras i skolorna.

I Sibbo följer man upp och utvärderar genomförandet av synen på lärandet i läroplanen enligt principen om kontinuerlig utvärdering. Föräldrarna och eleverna deltar i arbetet att utveckla synen på lärande genom föräldraföreningen, elevkåren och arbetsgruppen för gemensamt elevvårdsarbete.

3 Den grundläggande utbildningens uppdrag och allmänna mål

3.1 Den grundläggande utbildningens uppdrag

Den grundläggande utbildningen är stommen i utbildningssystemet och samtidigt en del av den kontinuerliga utbildningsprocess som börjar i förskolan. Den grundläggande utbildningen ska ge eleverna möjlighet att lägga grunden för en bred allmänbildning och att fullgöra sin läroplikt. Den ska också ge eleverna förutsättningar och behörighet för studier på andra stadiet. Den ska hjälpa eleverna att hitta sina egna styrkor och att med hjälp av lärandet bygga en framtid.

Den grundläggande utbildningen har förutom uppdraget att undervisa och fostra ett samhälleligt uppdrag, ett kulturellt uppdrag och ett framtidsuppdrag. Den grundläggande utbildningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Man ska se till att utbildningen är tillgänglig och fri från hinder. Varje skola som ger grundläggande utbildning har som uppdrag att undervisa och fostra. Detta innebär att varje elevs lärande, utveckling och välbefinnande ska stödjas i samarbete med hemmen. Den grundläggande

utbildningen ska erbjuda eleverna möjlighet att på ett mångsidigt sätt utveckla sin kompetens. Den ska ge eleverna en positiv identitet som människor, lärande individer och samhällsmedlemmar. Undervisningen ska främja delaktighet och en hållbar livsstil samt stödja elevernas utveckling till medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Den grundläggande utbildningen ska fostra eleverna till kännedom om de mänskliga rättigheterna och till att de högaktar och försvarar dem.

Den grundläggande utbildningens samhälleliga uppdrag är att främja jämlikhet, likabehandling och rättvisa. Den grundläggande utbildningen ökar humankapitalet och det sociala kapitalet. Humankapitalet består av kompetens och det sociala kapitalet av kontakter, kommunikation och förtroende mellan människorna. Tillsammans främjar de individens och samhällets välbefinnande och utveckling. Den grundläggande utbildningens uppdrag är att för sin del förebygga ojämlikhet och utslagning och att främja jämställdhet mellan könen. Den grundläggande utbildningen ska på ett jämlikt sätt uppmuntra flickor och pojkar i studierna i olika läroämnen och öka kunskapen och insikten om könets mångfald. Varje elev ska få hjälp med att upptäcka sina möjligheter och skapa sin lärtig utan könsbundna rollmodeller.

Den grundläggande utbildningens kulturella uppdrag är att främja mångsidig kulturell kompetens och en högaktning av kulturarvet samt att stödja eleverna att forma egna kulturella identiteter och egna kulturella kapital. Undervisningen ska öka förståelsen för kulturell mångfald och hjälpa eleverna att se kulturer som en obruten följd av det förflutna, nutiden och framtiden, där var och en aktivt kan medverka.

Omvärldens förändringar påverkar oundvikligen såväl elevernas utveckling och välbefinnande som skolans verksamhet. I den grundläggande utbildningen ska eleverna lära sig att vara öppna för förändringsbehov, bedöma dem kritiskt och ta ansvar för val som påverkar framtiden. Global fostran i den grundläggande utbildningen skapar förutsättningar för en rättvis och hållbar utveckling i enlighet med FN:s mål för utveckling. Skolorna ska i mån av möjlighet samarbeta med skolor och utbildningsutvecklare i andra länder. Den grundläggande utbildningen ska inverka positivt och konstruktivt på samhällsutvecklingen både nationellt och internationellt.

3.2 Nationella mål för undervisning och fostran

De nationella målen för undervisning och fostran regleras i lagen om grundläggande utbildning och mera ingående i statsrådets förordning. Målen ska styra utarbetandet av samtliga delar av grunderna för läroplanen. Målen ska också styra det lokala läroplansarbetet och skolarbetet.

Utveckling till humana människor och samhällsmedlemmar

I 2 § i statsrådets förordning framhålls betydelsen av undervisning och fostran. Det centrala målet är att stödja elevernas utveckling till humana och etiskt ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Undervisningen och fostran ska också stödja att eleverna utvecklas till harmoniska människor med god självkänsla. Enligt förordningen ska undervisningen främja förståelsen för och kännedomen om kulturer samt traditioner som baserar sig på ideella, ideologiska och religiösa, såsom kristna, grunder. Vidare ska undervisningen främja kännedomen om och förståelsen för den västerländska humanistiska traditionen. Eleverna ska lära sig att respektera livet, andra människor och naturen men också människovärdets integritet, de mänskliga rättigheterna och demokratiska värden i det finländska samhället, såsom jämlikhet och jämställdhet. I bildning ingår också samarbete och ansvar, främjande av hälsa och välbefinnande, ett gott uppförande och strävan efter en hållbar utveckling.

Behövliga kunskaper och färdigheter

Enligt 3 § i förordningen är det huvudsakliga målet med undervisningen att eleverna ska få en bred allmänbildning samt vidga sin världsbild. Det förutsätter såväl kunskaper och färdigheter inom olika vetenskapsgrenar som tvärvetenskapliga kunskaper och kunskaper som kombinerar olika vetenskapsgrenar. Betydelsen av färdigheter ökar. I förordningen konstateras att den kunskap som lärs ut ska stå på vetenskaplig grund. I förordningen fastställs också om mål och anordnande av undervisning som ges på annat språk än modersmålet och undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

Främjande av bildning, jämlikhet och livslångt lärande

I 4 § i förordningen beskrivs de mål och principer som ska ligga till grund för undervisningen och fostran samt elevvården. All verksamhet ska stärka jämlikhet och likabehandling i utbildningen samt förbättra färdigheten att lära sig och förutsättningarna för livslångt lärande. I förordningen betonas att lärmiljöerna ska vara interaktiva och att lärande utanför skolan ska ses som en resurs i undervisningsarbetet. Även betydelsen av en verksamhetskultur som främjar växande och lärande och av en fungerande elevvård betonas.

Utgående från målen i statsrådets förordning ska undervisningen ses som en helhet som ska utveckla sådan allmänbildning som behövs i den tid vi lever nu och som skapar grund för livslångt lärande. Utöver kompetens inom olika vetenskapsgrenar ska man sträva till en ämnesöverskridande kompetens. Därför fastställer grunderna för läroplanen såväl mål och innehåll för gemensamma läroämnen som mål för kompetensområden och mångvetenskapliga lärområden som förenar olika läroämnen. För att målen ska nås krävs systematiskt samarbete och utvärdering av hur målen förverkligas.

3.2.1 Målen för undervisningen och fostran i Sibbo

Undervisningsväsendet i Sibbo uppmuntrar alla skolor och läroanstalter att samarbeta mångsidigt i syfte att stödja barnens och de ungas lärande och växande. Man samarbetar bland annat med kultur-, fritids-, ungdoms- samt social- och hälsovårdsväsendet. Dessutom samarbetar skolorna med tredje sektorn och lokala företag. Undervisningsväsendet och skolorna i Sibbo deltar också aktivt i olika nationella utvecklingsprojekt, vilket innebär att man också samarbetar både nationellt och internationellt i syfte att stödja fostran och undervisning. Genom ett mångsidigt samarbete erbjuds barn och unga samt lärarna och personalen möjligheter att utveckla sin kompetens på ett mångsidigt sätt och dela med sig av god praxis.

Kommunens övriga planer anknyter till innehållen i och utvecklingen av läroplanen i skolornas vardag. Skolorna beskriver mer detaljerat om sin verksamhet i sina läsårsplaner. I beskrivningen av skolornas utvecklingsverksamhet beaktar man bland annat hur skolan

- stödjer skapandet av en lärande gemenskap
- stödjer välbefinnandet och en trygg vardag för eleverna
- stödjer växelverkan och skapar möjligheter till mångsidigt arbete
- värdesätter kulturell mångfald och utvecklar språkmedvetenheten
- främjar allas delaktighet och fostrar till demokratisk verksamhet
- främjar likvärdighet och jämlikhet
- fostrar alla till ansvar för miljön och en hållbar framtid

- uppmuntrar till företagsamhet.

3.3 Mångsidig kompetens

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Elevernas värderingar, attityder och vilja att agera påverkar elevernas sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider och förenar olika vetenskapsområden.

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen lägger grund för utvecklingen av kompetens. Varje läroämne bygger upp kompetensen genom att tillämpa innehållet och metoderna inom den egna vetenskapsgrenen. Hur kompetensen utvecklas beror på både de innehållsområden man behandlar och i synnerhet hur man arbetar och hur kommunikationen mellan eleven och omgivningen fungerar. Responsen som eleverna får samt handledningen och stödet för lärande inverkar framför allt på attityderna, motivationen och viljan att agera.

I det följande beskrivs de sju delområdena inom mångsidig kompetens och deras betydelse. Kompetensområdena har flera beröringspunkter med varandra. Det gemensamma målet för dem står i samklang med den grundläggande utbildningens uppdrag och med beaktande av elevernas ålder att stödja utvecklingen som människa samt främja kompetens som förutsätts för delaktighet i ett demokratiskt samhälle och en hållbar livsstil. Särskilt viktigt är att eleverna uppmuntras att lära känna sig själva och sin personlighet, sina styrkor och utvecklingsmöjligheter och att värdesätta sig själva.

Målen för mångsidig kompetens preciseras i årskurshelheterna i kapitlen 13, 14 och 15. Målen har beaktats vid beskrivningen av mål och centralt innehåll för läroämnena. Sambandet mellan läroämnets mål och mångsidig kompetens framgår ur läroämnetsbeskrivningarna.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkan och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkan och färdigheten att lära sig.

Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska spöras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska spöras att hitta

ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.

Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.

Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt.

I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet.

Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.

Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Vardagskompetens (K3)

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.

Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska spöras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.

Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsument. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

Multilitteracitet (K4)

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriften, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.

Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

Digital kompetens (K5)

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.

Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärtigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.

Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.

Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.

Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.

Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsrollers och andra rollmodellers inverkan.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att

växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.

Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringsätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

Bild: Mångsidig kompetens

3.3.1 Mångsidig kompetens - lärtigen i Sibbo

För att stödja hanteringen av innehållen inom helheterna för mångsidig kompetens har man i Sibbo kommun skapat en lärtig. I den beskrivs Sibbo kommuns egna betoningar för de olika mångsidiga kompetenserna för de olika årskurserna. Dessa har beskrivits i avsnittet mångsidig kompetens - Lärtigen i Sibbo för de årskursspecifika delarna i läroplanen.

Skolorna ska skriva också egna skolvisa innehållsmässiga planer för förverkligandet av de mångvetenskapliga lärområdena utifrån lärarnas och elevernas kunskaper och färdigheter samt intressen i sina läsårsplaner. Varje skola genomför minst två mångvetenskapliga lärområden under läsåret. Mångsidiga kompetenser beaktas i dessa.

I Sibbo vill man också uppmuntra och stödja skolorna att samarbeta i utvecklandet och förverkligandet av mångsidig kompetens och mångvetenskapliga lärområden.

4 Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning

4.1 Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den

Den grundläggande utbildningen ska utvecklas som en läroplansmässigt och pedagogiskt sammanhängande helhet. Den grundläggande utbildningen indelas enligt statsrådets förordning i helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9. Årskurserna ska bilda en enhetlig didaktisk och logisk pedagogisk kontinuitet. Samarbete med förskoleundervisningen ökar långsiktigheten i arbetet. Utbildningsanordnaren ska garantera samarbete och enhetlighet i undervisningen, oberoende av om förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen eller olika årskurser i den grundläggande utbildningen administrativt fungerar i olika enheter eller byggnader. I mån av möjlighet ska man även samarbeta med läroanstalter inom följande utbildningsstadium.

Verksamhetskulturen spelar en central roll när det gäller att skapa enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Den inverkar alltid på hur eleverna upplever kvaliteten i skolarbetet. En skolas verksamhetskultur är dess historiskt och kulturellt formade sätt att arbeta. Verksamhetskulturen kan utvecklas och förändras. Den är en helhet som bygger på

- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- ledning samt organisering, planering, genomförande och utvärdering av arbetet
- kompetens som finns i skolan och hur man utvecklar skolans verksamhet
- pedagogik och professionalitet
- kommunikation, atmosfär, daglig praxis och lärmiljöer.

Verksamhetskulturen formas av både medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. De vuxnas sätt att agera överförs till eleverna, som tillägnar sig skolans värden, attityder och vanor. Till exempel överförs modeller för kommunikation och språkbruk samt könsroller till eleverna. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan och lägga märke till icke-önskvärda drag och korrigerar dem.

Verksamhetskulturen syns mest i de gemensamma handlingsätten. All verksamhet i den grundläggande utbildningen ska utformas så att den stödjer målen för undervisning och fostran. Skolans verksamhetskultur ska stödja att alla förbinder sig till målen och främja att den gemensamma värdegrunden och synen på lärande förverkligas i skolarbetet. En förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen är en öppen, interaktiv diskussion där alla är delaktiga och där man uppskattar varandra och skapar förtroende för varandra.

4.2 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen ska hjälpa utbildningsanordnarna och skolorna att styra sin verksamhet. Principerna beskrivs i synnerhet utifrån skolans perspektiv. Utbildningsanordnaren ska skapa förutsättningar för att skolorna ska kunna tillämpa principerna och utveckla sin egen verksamhetskultur i samma riktning. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande, delaktighet och lösningar som stöder skolengagemanget välbefinnande och en hållbar livsstil. För att principerna ska kunna förverkligas krävs att man beaktar lokala behov och möjligheter, att man samarbetar med vårdnadshavarna och andra samarbetspartner och att eleverna på riktigt får vara med och utveckla skolgemenskapen.

En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen

Skolan ska fungera som en lärande organisation som stödjer alla sina medlemmar i lärandet. Den lärande organisationen ska utvecklas genom dialog. Samarbete och delaktighet stärker gemenskapen. Att man reflekterar över målen och regelbundet utvärderar det egna arbetet och att man kan arbeta i lugn och ro främjar lärandet i skolgemenskapen. Respons från hemmen och andra samarbetspartner stödjer lärandet. Det är också viktigt att utnyttja resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning. Betydelsen av pedagogiskt och delat ledarskap betonas och ledarskapet inriktas framför allt på att trygga förutsättningarna för lärande och välbefinnande.

En lärande organisation ska skapa förutsättningar för medlemmarna att lära sig tillsammans och av varandra. Den ska också skapa förutsättningar för undersökande och experimenterande arbete och ge erfarenheter av att känna sig inspirerad och av att lyckas. Utgångspunkten för samarbetet är goda samarbetsfärdigheter och kommunikativa färdigheter hos medlemmarna i gemenskapen, som man tillägnar sig framför allt när man umgås med andra till vardags. Här är vuxnas exempel särskilt viktigt.

Emotionella och kommunikativa färdigheter är ett mål för lärandet inom olika läroämnen och ingår även i helheten mångsidig kompetens. Det är en viktig del av skolans verksamhetskultur att utöver lektionstid öva de emotionella och kommunikativa färdigheterna i olika situationer i skolans vardag.

En lärande organisation ska uppmuntra alla sina medlemmar att försöka och att lära sig också av misstag. Den ska ge medlemmarna lämpliga utmaningar och hjälpa dem att hitta och dra nytta av sina styrkor. Som medlemmar i gemenskapen kan eleverna skapa en positiv och realistisk bild av sig själva och utveckla sin naturliga vilja att experimentera och undersöka. I en lärande organisation inser man att fysisk aktivitet har betydelse för lärandet och strävar till att frigöra sig från en stillasittande livsstil. Den ska värdesätta att man fördjupar sig i arbetet, anstränger sig i lärandet och slutför arbetet.

Välbefinnande och en trygg vardag

Strukturerna och verksamhetsätten i en lärande organisation ska främja välbefinnande och trygghet och på så sätt skapa förutsättningar för lärande. Dessa aspekter ska beaktas i allt skolarbete och styra allas arbete.

Aktivt stöd för elevernas kamratrelationer, positiva gemensamma upplevelser och en känsla av att man är en viktig medlem i gemenskapen stöder skolengagemanget. Medlemmarna ska ses som individer och behandlas jämlikt men också gemenskapens behov ska beaktas. Skoldagens verksamhets sätt ska vara smidiga och möjliggöra en mångsidig verksamhet. Motion och gemensamma aktiviteter som främjar det psykiska välbefinnandet ska utgöra en naturlig del av varje skoldag. Gemensam elevvård är en viktig del av verksamhetskulturen.

Eleverna ska ha jämlika möjligheter att få handledning och stöd för sin utveckling och sitt lärande, både som individer och som medlemmar i gruppen. Väl villighet och vänlighet ska värdesättas. Mobbning, trakasserier, våld, rasism eller annan diskriminering ska inte accepteras och man ska genast ingripa vid osakligt beteende. I skolarbetet ska man sträva efter att förutse vardagen så att den löper harmoniskt. Att bli hörd och uppleva rättvisa skapar förtroende. En lugn och accepterande atmosfär, goda sociala relationer och en trivsamt miljö främjar arbetsron.

Kommunikation och mångsidiga arbetssätt

Kommunikation, samarbete och mångsidiga arbetssätt främjar hela gemenskapens lärande och välbefinnande. En lärande organisation ska identifiera olika former av lärande och kunskapsbyggande och fungera smidigt. Den uppmuntrar till att pröva och experimentera och ger utrymme för aktivitet, kreativitet, motion, lek och upplevelser som är karakteristiskt för olika åldrar och elever.

I skolarbetet ska man systematiskt använda sig av olika arbetssätt och lärmiljöer och sträva till att regelbundet föra ut undervisningen ur klassrummet. Man ska skapa möjligheter till projektbaserat arbete och helhetsbaserat lärande samt till samarbete både inom skolan och med aktörer utanför skolan. Samarbetet och kommunikationen mellan vuxna i skolan och med det omgivande samhället stärker elevernas förmåga att kommunicera och samarbeta. När eleverna arbetar tillsammans lär de känna sig själva och sin personlighet och att arbeta konstruktivt tillsammans med många olika slags människor. Informations- och kommunikationsteknik ska användas för att främja kommunikation och multisensoriskt arbete via olika kanaler.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Skolan som en lärande organisation är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle, där det lokala och det globala överlappar varandra. Olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och är i växelverkan med varandra. Internationalisering på hemmaplan är en viktig resurs i skolan. Som lärande organisation tar skolan tillvara och uppskattar landets kulturarv och nationalspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Den lyfter fram den samiska och andra minoritetens betydelse i Finland. Den utvecklar förståelsen och respekten mellan individer och grupper och ett ansvarsfullt agerande gentemot varandra. Rätten till det egna språket och den egna kulturen är en grundrättighet som man i skolan medvetet arbetar utgående från. I skolan ska man bekanta sig med kulturella traditioner, diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och tillsammans skapa nya sedvänjor.

Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i skolans vardag och språk ska värdesättas. I den språkmedvetna gemenskapen diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper och man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och för samarbete samt för identitetsskapandet och integreringen i samhället. Varje läroämne har sitt eget språk, textbruk och

begreppssystem. De olika vetenskapsgrenarnas språk och symbolsystem öppnar olika perspektiv på samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. I en språkmedveten skola är alla vuxna både språkliga modeller och språklärare i det läroämne de undervisar.

Delaktighet och demokrati

Den lärande organisationens verksamhetssätt ska utvecklas gemensamt. En demokratisk verksamhetskultur som främjar delaktighet och uppfyller de mänskliga rättigheterna ger eleverna förutsättningar att växa till aktiva medborgare.

Eleverna ska enligt sin utvecklingsnivå få vara med och planera, utveckla och utvärdera verksamheten. De ska få uppleva att de blir hörda och uppskattade som medlemmar i gemenskapen. Gemenskapen ska uppmuntra demokratisk dialog och delaktighet och utveckla sådana verksamhetssätt och strukturer som det förutsätter. Elevkårsverksamheten erbjuder ett viktigt forum för elevernas delaktighet. Också andra verksamhetsformer såsom stödelevs- och fadderverksamhet och engagemang i frivilligt arbete och hållbar utveckling ökar elevernas delaktighet. Samtidigt stärker de samarbete och växelverkan i hela skolgemenskapen. Samarbete med olika förvaltningar, församlingar, organisationer, företag och andra aktörer fördjupar bilden av samhället och verksamheten i medborgarsamhället. Kontakten med skolor i olika länder ökar förmågan att komma till rätta i en globaliserad värld.

Likabehandling och jämlikhet

En lärande organisation ska främja likabehandling och jämlikhet. Medlemmarna ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av faktorer som hänger samman med personen i fråga. Likvärdighet betyder inte att alla är likadana. Likabehandling förutsätter både att man garanterar grundläggande rättigheter och möjligheter till delaktighet och att man beaktar individuella behov.

Under grundskoletiden utvecklas elevernas uppfattning om sin egen sexuella identitet och sexualitet. En lärande organisation främjar genom sina värderingar och sin praxis jämställdhet mellan könen och stödjer eleverna i deras identitetsskapande. Undervisningen ska ha ett köns sensitivt förhållningssätt. Skolan ska uppmuntra eleverna att upptäcka sina egna möjligheter och att förhålla sig till olika läroämnena, göra val och binda sig till studierna utan könsbundna rollmodeller. Genom val och utveckling av lärmiljöer, arbetssätt och undervisningsmaterial ger man synlighet åt och visar respekt för den mänskliga mångfalden.

Ansvar för miljön och en hållbar framtid

En lärande organisation ska i all sin verksamhet fästa uppmärksamhet vid nödvändigheten av en hållbar livsstil. Genom sina val och sitt handlande i vardagen visar skolan ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön. Materialval och handlingsmönster som innebär slöseri med råmaterial, energi och biologisk mångfald ska förändras så att de blir hållbara. Betydelsen av immateriella värden för välbefinnandet och en hållbar livsstil lyfts fram och dessa värden ges tid och synlighet i det dagliga skolarbetet. Eleverna är med och planerar och förverkligar en hållbar vardag.

En lärande organisation ska inte hopp om en bra framtid genom att skapa en kunskapsgrund för eko-social bildning. En realistisk och praktisk attityd till förutsättningarna för en bra framtid stärker utvecklingen till ansvarsfulla medlemmar i gemenskapen, kommuninvånare och medborgare. Det sporrar eleverna att bemöta världens mångfald öppet och nyfiket och att arbeta för en rättvisare och hållbarare framtid.

4.2.1 Skolans verksamhetskultur i Sibbo

Principerna som styr verksamhetskulturen i skolorna i Sibbo är följande:

- den lärande organisationens verksamhetssätt och en enhetlig grundläggande utbildning utvecklas
- likvärdighet och jämlikhet främjas
- främja elevernas delaktighet och anknytning till skolgemenskapen samt demokratisk verksamhet
- för eleverna skapas trygga lärmiljöer som ökar välbefinnandet
- man skapar lärsituationer som stödjer samarbetsfärdigheterna, växelverkan och mångsidiga arbetsmetoder
- elevernas språkmedvetenhet utvecklas och man värdesätter kulturell mångfald
- man fungerar enligt verksamhetssätten för hållbar utveckling och främjar företagsamhet.

I Sibbo planerar och beskriver skolorna utvecklingen av verksamhetskulturen i de skolvisa läsårsplanerna som utarbetas årligen. De gemensamma beskrivningarna av lärtigarna i Sibbo, som skapats för undervisningen av helheterna inom mångsidig kompetens, och undervisningsväsendets gemensamma värdegrund fungerar som hjälpmedel vid utvecklingen av verksamhetskulturen. Verksamhetskulturen inom kommunen utvecklas också under de gemensamma planerings- och utvecklingsdagarna.

Skolväsendet i Sibbo uppmuntrar och stödjer skolorna att delta i olika nationella projekt och utbildningar där man kan utveckla skolornas verksamhetskulturer, arbetsmetoder och lärmiljöer samt integrera delområdena inom mångsidig kompetens på ett mångsidigt sätt i undervisningen och lärandet.

4.3 Lärmiljöer och arbetssätt

Lärmiljöer

Med lärmiljöer avses de lokaler, platser, grupper och aktiviteter, där studierna och lärandet sker. Lärmiljöer innefattar också redskap, tjänster och material som används i undervisningen. Lärmiljöerna ska stödja elevernas individuella och gemensamma utveckling, lärande och kommunikation. Alla medlemmar i skolgemenskapen påverkar lärmiljöerna genom sitt agerande. Valfungerande lärmiljöer främjar kommunikation, delaktighet och kollaborativt kunskapsbyggande. De ger också möjlighet till aktivt samarbete med utomstående aktörer eller sakkunniga.

Målet med utveckling av lärmiljöerna är att de bildar en mångsidig och flexibel pedagogisk helhet. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta de olika läroämnenas specialbehov. Lärmiljöerna ska ge möjlighet till kreativa lösningar samt till att analysera och undersöka företeelser ur olika perspektiv. Dessutom ska man när man utvecklar och väljer lärmiljöer beakta att eleverna lär sig nya kunskaper och färdigheter också utanför skolan.

Utrymmena ska utvecklas, planeras, utformas och användas så att de är ergonomiska, ekologiska, estetiska och tillgängliga, ljusa, trivsamma, välordnade och rena, de akustiska förhållandena är goda och inomhusluften av god kvalitet. Skolans utrymmen, inklusive möbler, utrustning och redskap ska ge möjlighet att stödja den pedagogiska utvecklingen av undervisningen och elevernas aktiva deltagande. Målet är att eleverna ska ha tillgång till utrymmen, redskap, material och bibliotekstjänster så att de också har möjlighet att studera självständigt. Utöver skolans utrymmen och skolgården ska naturen och den byggda miljön

användas i undervisningen. Bibliotek, motions-, konst- och naturcenter, muséer och många andra samarbetspartner erbjuder mångsidiga lärmiljöer.

Informations- och kommunikationstekniken är en viktig del av mångsidiga lärmiljöer. Elevernas delaktighet och förmåga att arbeta kollaborativt ska stärkas och elevernas personliga lärtiggar stödjas med hjälp av digitala verktyg. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta den mångformiga mediekulturen. Nya digitala verktyg ska tas i bruk för att främja och stödja lärandet. Elevernas egna digitala verktyg kan användas som stöd för lärandet enligt vad man kommer överens med vårdnadshavarna. Samtidigt säkerställer man att alla elever har möjlighet att använda digitala verktyg.

Erfarenheter och upplevelser av att lyckas i olika miljöer och lärsituationer sporrar eleverna att utveckla sina kunskaper. Eleverna ska delta i utvecklingen av lärmiljöerna. Lärmiljöerna ska planeras utifrån elevernas individuella behov. På det viset kan man förebygga behovet av särskilt stöd för lärande och skolgång. Lärmiljöer som skräddarsys utifrån behovet av stöd kan utgöra en del av en elevs planerliga stöd.

Lärmiljöerna ska utvecklas med beaktande av varje elevs och hela skolans totala välbefinnande. Miljöerna ska vara trygga och hälsosamma och främja elevernas sunda utveckling och välbefinnande i enlighet med deras ålder och förutsättningar. Eleverna ska lära sig att handla på ett ansvarsfullt och tryggt sätt i alla lärmiljöer. Arbetsro och en vänlig och lugn atmosfär stödjer lärandet.

Arbetsätt

Utgångspunkt för valet av arbetsätt är de mål som ställts upp för undervisningen samt elevernas behov, förutsättningar och intressen. Varierande arbetsätt stödjer och styr såväl undervisningsgruppens som den enskilda elevens lärande. Arbetsätt som lämpar sig för olika åldrar och olika undervisnings- och lärsituationer ska användas i undervisningen. Genom mångsidiga arbetsätt och bedömningsmetoder får eleverna möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Vid val av arbetsätt ska man sträva efter att identifiera och förändra könsbundna attityder och rutiner.

Mångsidiga arbetsätt bidrar till glädje i lärandet och till att eleverna upplever att de lyckas samt stödjer kreativ verksamhet som är karakteristisk för olika åldrar. Erfarenhetsbaserade och aktiverande arbetsätt samt rörelse och användningen av olika sinnen berikar lärandet och stärker motivationen. Också arbetsätt som stödjer självreglering och känslan av att höra till gruppen stärker motivationen. Drama och andra konstnärliga uttrycksformer hjälper eleverna att lära känna sig själva och att utvecklas till kreativa människor med sund självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att uttrycka sig mångsidigt och kommunicera konstruktivt med olika människor och grupper. Genom valet av arbetsätt kan man också stödja kollaborativt lärande, där kunskap och förståelse byggs upp genom interaktion med andra. Eleverna ska få agera i olika roller, dela uppgifter med varandra och ta ansvar för både individuella och gemensamma mål.

Vid val av arbetsätt ska olika läroämnens särdrag och utvecklingen av mångsidig kompetens beaktas. Genom att använda arbetsätt som är typiska för olika läroämnen hjälper man eleverna att både strukturera sina kunskaper och tillägna sig färdigheter. Viktiga färdigheter med tanke på lärandet är förmåga att söka, behandla, analysera, presentera, tillämpa, kombinera, bedöma och skapa information. Undersökande och problembaserat arbete, lek, användning av fantasi och konstnärlig verksamhet utvecklar abstrakta och metodiska kunskaper, kritiskt och kreativt tänkande och förmåga att tillämpa sina kunskaper.

Differentiering i undervisningen ska styra valet av arbetssätt. Differentieringen ska grunda sig på kännedom om eleverna och vara ett centralt pedagogiskt perspektiv i all undervisning. Differentiering berör studiernas omfattning och djup, arbetsrytm, arbetsgång och elevernas olika sätt att lära sig. Differentieringen ska utgå från elevens behov och möjligheter att själv planera sina studier, att välja olika arbetssätt och studera i egen takt. Elevernas individuella olikheter och skillnader i elevernas utveckling ska också beaktas vid valet av arbetssätt. Genom differentiering stödjer man elevens självkänsla och motivation och tryggar arbetsron. Differentiering bidrar också till att förebygga behov av stöd. Även en helhetsskapande undervisning styr valet av arbetssätt.

Även en helhetsskapande undervisning styr valet av arbetssätt. Helhetsskapande undervisning behandlas i det följande underkapitlet 4.4.

En mångsidig och ändamålsenlig användning av informations- och kommunikationsteknik ökar elevernas möjligheter att utveckla sitt arbete och sin förmåga att skapa nätverk. Det ökar deras förmåga att söka, behandla och producera information på ett kreativt, självständigt, interaktivt och kritiskt sätt. Vid valet av arbetssätt ska man använda sig av de möjligheter som spel och spelifiering erbjuder.

Läraren ska välja arbetssätt i samråd med eleverna och handleda dem i synnerhet i användningen av nya arbetssätt för att de på så sätt ska bli mera självständiga och målinriktade i sitt sätt att arbeta. Förmågan att lära sig lära utvecklas bäst när läraren också uppmuntrar eleverna att planera och utvärdera sina arbetssätt. Det motiverar och hjälper eleverna att ta ansvar för lärandet och arbetet i skolgemenskapen. Gemensam reflektion kring mål och bedömningsgrunder förbinder till målmedvetet arbete.

4.3.1 Tyngdpunkter angående lärmiljöer och arbetssätt i Sibbo

I skolorna i Sibbo fäster man uppmärksamhet vid att skapa mångsidiga och öppna lärmiljöer samt vid de pedagogiska utgångspunkterna i enlighet med läroplanen. Samarbetsorientering, skollokaler och närmiljöerna utnyttjas i lärandet och undervisningen av olika ämnen. Lärandet som sker utanför skolan planeras och förverkligas tillsammans med till exempel en annan skola eller aktörer inom den tredje sektorn.

Man stödjer elevernas aktivitet, åsikter, idéer och försök i syfte att utveckla lärmiljöerna och arbetsmetoderna. Atmosfären i skolorna är frisinnad och uppmuntrande då det gäller olika sätt att studera. Man strävar efter att skapa likvärdiga möjligheter till mångsidiga lärmiljöer och arbetsmetoder för alla elever. Därtill beskriver skolorna i sina läsårsplaner vilka skolspecifika mål och särskilda tyngdpunkter som styr valet, användningen och utvecklingen av lärmiljöer och arbetsmetoderna. Inlärningsmiljöerna utvidgas genom att använda informations- och kommunikationsteknologi. Alla elever ges möjlighet att använda dessa miljöer och eleverna kan använda egna apparater i skolan. Alla skolor använder de digitala tjänster som kommunens utbildningstjänst erbjuder.

När man överväger lärmiljöer och arbetsmetoder beaktar man också värderingarna för undervisningsväsendet i Sibbo.

I alla skolor i Sibbo uppmuntrar man eleverna i alla läroämnen att utveckla arbetsmetoder som stödjer deras eget lärande.

Gemensamma rektorsmöten och riktlinjerna som utbildningstjänster utarbetar stärker samarbetet och jämlikheten mellan skolorna. Tvåspråkigheten i Sibbo stärks genom att man för eleverna skapar möjligheter att samarbeta över språkgränserna och mellan skolorna. Undervisningsväsendet strävar efter att ge alla en möjlighet att berätta sin åsikt och vara med och påverka utvecklingen av lärmiljöerna och arbetsmetoderna. Undervisningsväsendet i Sibbo uppmuntrar och styr skolorna till att utveckla lärmiljöer och arbetsmetoderna både självständigt och i samarbete med andra. Skolorna utvecklar sin verksamhet också i samarbete med andra kommuner och i olika utvecklingsprojekt.

I arbetsgrupperna för det skolspecifika gemensamma elevvårdsarbetet gör man bedömningar av och planer för vilka åtgärder som behövs för att utveckla en trygg, trivsamt lärmiljö som främjar lärandet. Det här samarbetet gör skolorna tillsammans med elevvårdspersonalen, elevkårerna och vårdnadshavarna.

4.4 Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden

Helhetsskapande undervisning är en viktig del av den verksamhetskultur som stödjer pedagogisk enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Målet är att göra det möjligt att förstå förhållandet mellan olika fenomen och på vilket sätt de är beroende av varandra. Helhetsskapande undervisning ger eleverna bättre möjligheter att kombinera kunskaper och färdigheter från olika vetenskapsgrenar och att i växelverkan med andra strukturera dem till meningsfulla helheter. Arbetsperioder då eleverna undersöker helheter och kombinerar och undersöker olika vetenskapsgrenar ger dem möjlighet att tillämpa sina kunskaper och får dem att känna sig delaktiga i att bygga upp gemensam kunskap. Detta stärker elevernas förmåga att uppfatta vilken betydelse det som de lär sig i skolan har för det egna livet och den egna gruppen och i ett vidare perspektiv för samhället och mänskligheten. Samtidigt får eleverna redskap för att vidga och strukturera sin världsbild.

Helhetsskapande undervisning förutsätter ett pedagogiskt grepp, som rör både undervisningens innehåll och arbetsmetoder, där man inom undervisningen i varje läroämne och i synnerhet över läroämnesgränserna studerar olika teman eller företeelser i den verkliga världen som helheter. Omfattningen och sättet på vilket man förverkligar helhetsskapande undervisning kan variera beroende på elevernas behov och målen för undervisningen. Undervisningen kan t.ex. genomföras genom att

- samma tema studeras parallellt i två eller flera läroämnen samtidigt
- innehåll som hör till samma tema delas in i perioder som följer på varandra
- ordna aktiverande evenemang såsom temadagar, olika tillställningar, kampanjer, studiebesök och lägerskolor
- planera mångvetenskapliga lärområden som omfattar en längre period och flera läroämnen och som kan innehålla ovannämnda helhetsskapande metoder
- skapa helheter där många läroämnen samverkar
- erbjuda samordnad undervisning, så att all undervisning är helhetsbaserad såsom i förskoleundervisningen.

För att kunna garantera att alla elever har möjlighet att ta del av arbete med lärområden och att få undersöka det som de är intresserade av ska utbildningsanordnaren se till att elevernas studier innehåller minst ett mångvetenskapligt lärområde per läsår. Om de mångvetenskapliga lärområdenas mål och innehåll och om hur de förverkligas ska beslutas i den lokala läroplanen och preciseras i skolans läsårsplan. Den tidsmässiga omfattningen av ett lärområde ska planeras så att eleverna har tid att fördjupa sig i innehållet och att arbeta målinriktat, mångsidigt och uthålligt. I den lokala läroplanen och i läsårsplanen kan man

också besluta om andra sätt att göra undervisningen mera helhetsskapande. De mångvetenskapliga lärområdena ska främja den grundläggande utbildningens mål och i synnerhet utvecklingen av mångsidig kompetens. Innehållet i lärområdena ska planeras lokalt så att de återspeglar de principer för verksamhetskulturen som beskrivs i kapitel 4.2.

De mångvetenskapliga lärområdena ska planeras och genomföras utgående från de lokala resurserna och möjligheterna. Lärområdena erbjuder ett bra tillfälle för samarbete mellan skolan och det övriga samhället. Lärarnas och elevernas motivation ökar när de ämnen som behandlas har lokal anknytning, är aktuella och har samhällsrelig betydelse. Det är viktigt att eleverna deltar i planeringen. Syftet med lärområdena är att konkret behandla sådant som ingår i och som vidgar elevernas erfarenhetsvärld, varvid målet är att

- stärka elevernas delaktighet och ge dem möjligheter att vara med och planera målen, innehållet och arbetssätten i studierna
- lyfta fram frågor som eleverna upplever som viktiga och skapa tillfällen att behandla och påverka dem
- öka elevernas möjligheter att studera i olika grupper och med elever i olika åldrar och att arbeta med många olika vuxna
- ge eleverna möjligheter att kombinera lärande utanför skolan med skolarbetet
- ge utrymme för intellektuell nyfikenhet, upplevelser och kreativitet samt skapa många olika slag av kommunikations- och språksituationer
- göra det möjligt att tillämpa kunskaper och färdigheter i praktiken och ge övning i att handla i enlighet med en hållbar livsstil
- sporra eleverna att handla på ett sätt som gynnar skolgemenskapens och samhällets bästa.

Planeringen och förverkligandet av mångvetenskapliga lärområden förutsätter samarbete mellan läroämnen som representerar olika perspektiv samt att skolans övriga verksamhet utnyttjas. Alla läroämnen ska i tur och ordning delta i genomförandet av ett lärområde på det sätt som respektive lärområde förutsätter. Innehållet i lärområdena ska väljas enligt principerna för verksamhetskulturen och så att det intresserar eleverna och lämpar sig för samarbete mellan läroämnen och lärare. I studierna utnyttjas de infallsvinklar, begrepp och metoder som är kännetecknande för de olika läroämnena.

Eleverna ska ges respons under den tid man arbetar med lärområdet och deras kunskaper och färdigheter ska beaktas i den verbala bedömningen eller när man ger vitsord i de läroämnen som varit involverade i lärområdet.

Mångvetenskapliga lärområden är helhetsskapande studieperioder som grundar sig på samarbete mellan läroämnena. Lärområdena ska avspegla skolans värden och syn på lärande. De ska återspegla principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen och stödja utvecklingen av mångsidig kompetens.

4.4.1 Mångvetenskapliga lärområden i Sibbo

Målen inom de mångvetenskapliga lärområdena i Sibbo är att skolorna vid genomförandet av dessa beaktar sina egna särdrag, mångsidiga lärmiljöer, arbetsmetoder, digitala tjänster och verktyg samt de möjligheter som eventuella samarbetspartners kan erbjuda. Elevernas åsikter och intressen beaktas vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av de mångvetenskapliga lärområdena. Även lärarnas kompetenser och styrkor kan inverka på planeringen och verkställandet av de mångvetenskapliga helheterna.

Undervisningsväsendet i Sibbo stödjer och uppmuntrar skolorna att planera och genomföra övergripande temahelheter som genomförs av skolan, i samarbete med en annan skola eller av alla skolor i kommunen. Alla skolor i Sibbo kommun förverkligar åtminstone två mångvetenskapliga helheter per läsår. Skolorna skriver in i sin läsårsplan hur de skolspecifika lärområdena ska genomföras. Modeller som beskriver hur man gemensamt planerar mångvetenskapliga lärområden, arbetsmetoder och -redskap samt hur man förverkligar lärområdena sammanställs så att alla kan utnyttja dem.

Till exempel följande lärområden kan genomföras på ett sätt som överskrider läroämnesgränserna:

- olika läroämnen; närmiljön, åk 1–2
- olika läroämnen; trafik och säkerhet; åk 1–9
- olika läroämnen; näring; åk 1–9
- olika läroämnen tillsammans; fakta och fiktion, åk 1–9
- omgivningslära, gymnastik, musik, bildkonst; känslor åk 1–9
- omgivningslära, religion, livsåskådningskunskap, modersmål; goda seder, åk 1–9
- olika läroämnen; NU - vad man talar om, åk 1–9
- historia, bildkonst/musik och främmande språk, det andra inhemska språket; kulturell mångfald åk 2–9
- omgivningslära, modersmål och litteratur, matematik; vatten och vattendrag; åk 3
- modersmål, omgivningslära, konst- och färdighetsämnen; vattnet som objekt för lärande genom undersökning, åk 3–4
- matematik, historia, samhällslära, bildkonst; pengar åk 5–6
- omgivningslära, matematik, modersmål och litteratur, religion, engelska, bildkonst, handarbete, gymnastik, ikt-färdigheter, hälsokunskap, musik, Asien; åk 6
- kemi, biologi, historia och bildkonst; en vattendag vid Sibbo å; åk 7
- främmande språk, finska, modersmål, huslig ekonomi; gastronomi i olika kulturer, åk 7
- fysik och modersmål; materialbaserat ämne eller debatt om ämnet energiproduktion eller fördelar och nackdelar med kärnkraft, åk 9.

5 Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande

5.1 Gemensamt ansvar för skoldagen

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen ska genomsyra det praktiska skolarbetet. Skolarbetet ska främja målen för undervisning och fostran och bidra till att den grundläggande utbildningens uppdrag genomförs. Man ska skapa förutsättningar för elevernas välbefinnande, utveckling och lärande och se till att skolarbetet och samarbetet löper smidigt. De dagliga rutinerna i skolan ska också främja en hållbar livsstil.

Utgångspunkten är gemensamt ansvar för och omsorg om en bra och trygg skoldag för alla. Det fostrande arbetet och att främja välbefinnande åligger alla vuxna i skolan, oberoende av deras arbetsuppgift. Alla elevers behov, förutsättningar och styrkor ska beaktas i skolarbetet. En god kommunikation mellan läraren och eleven främjar skolengagemanget. Samarbete med vårdnadshavarna och andra parter bidrar till att det lyckas.

Varje elev har alla skoldagar rätt till undervisning enligt läroplanen, handledning, elevvård och stöd för lärandet samt till en trygg lärmiljö. Utbildningsanordnaren ansvarar för att elevernas rättigheter tillgodoses och skapar förutsättningar för skolarbete som främjar detta. Skolans ledning har det praktiska ansvaret för lösningar i anslutning till undervisningen, handledningen, elevvården och arrangemangen till stöd för lärandet i skolan, i alla årskurser och i alla läroämnen. Det inkluderar också att systematiskt förebygga problem och frånvaro och att identifiera och eliminera hinder för växande och lärande i tillvägagångssätten i skolan. Varje lärare har ansvar för verksamheten, lärandet och välbefinnandet i sin undervisningsgrupp. Läraren ska påverka dessa genom sina pedagogiska och didaktiska lösningar och sitt sätt att handla. Till lärarens uppgift hör att följa med och främja elevernas lärande, arbete och välbefinnande, att värdesätta och rättvist bemöta varje elev, att upptäcka eventuella svårigheter i god tid samt att handla och stödja eleverna. Läraren ska se till att elevernas rätt till handledning samt stöd för lärande och elevvård tillgodoses. Det förutsätter kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna, samarbete mellan lärarna och i synnerhet samarbete med elevvårdstjänsternas personal.

Eleverna har också ett eget ansvar som medlemmar i skolgemenskapen. Det innebär att regelbundet delta i skolarbetet, att vara hygglig och bemöta sina skolkamrater och de vuxna i skolan med respekt och att följa gemensamma regler. Att respektera andra människors integritet, arbete och arbetsro och sköta överenskomna uppgifter är nödvändigt i skolarbetet. Lagen förpliktar eleverna att delta i den grundläggande utbildningen, att utföra sina uppgifter samvetsgrant och att uppträda sakligt. En elev ska låta bli att mobba eller diskriminera samt handla så att eleven inte äventyrar andra elevers, skolgemenskapens eller studiemiljöns säkerhet eller hälsa. En elev kan endast av särskilda skäl tillfälligt befrias från undervisning. Hemmet och skolan ska tillsammans handla eleven att agera i enlighet med lagen och stödja eleven i hans ansträngningar. Det är skolans uppgift att systematiskt ingripa vid frånvaro och hjälpa eleven att lyckas i sitt skolarbete.

5.1.1 Främjande av skolengagemang och förebyggande av frånvaro

En verksamhetskultur som stöder närvaro i skolan främjar lärande, delaktighet, samhörighet och välbefinnande. Förebyggande av frånvaro är det viktigaste vid planeringen av åtgärder och verksamhetsmodeller i anslutning till frånvaro. Vid förebyggande av frånvaro ska skolengagemanget och närvaron i skolan stödjas på såväl gemenskapsnivå som hos enskilda elever.

I skolan tillägnar sig eleverna emotionella och kommunikativa färdigheter och färdigheter att fungera i grupp som en del av undervisningen i olika läroämnen och helheten mångsidig kompetens. Lärokurser i hälsokunskap eller andra läroämnen kan lokalt utökas för att öva emotionella och kommunikativa färdigheter.

En uppmuntrande atmosfär inom gemenskapen stöder elevernas egna aktörskap och uppkomsten av kamratrelationer. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid stöd för närvaro vid övergångsskeden i studierna när eleven håller på att bli en del av en ny gemenskap.

Elevvården är gemensamt och individuellt arbete i syfte att säkerställa välbefinnandet och lärandet såväl inom gemenskapen som på individnivå. Den gemensamma elevvården är en viktig del av skolans verksamhetskultur och omsorgen i vardagen, som stärker elevernas delaktighet och upplevelse av att vara en del av gemenskapen i klassen och skolan. Elevvården omfattar allt skolarbete och är en gemensam uppgift för alla vuxna i skolgemenskapen. En atmosfär som präglas av omsorg och lugn, goda sociala

relationer och upplevelsen av att få sin röst hörd stärker elevens skolengagemang. Som en del av den gemensamma elevvården ska den skolvisa elevvårdsgruppen koordinera förebyggandet av frånvaro, den systematiska uppföljningen och ingripandet vid frånvaro. I planeringen av det gemensamma arbetet är det viktigt att försäkra sig om elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet.

Frånvaro förebyggs genom att man tidigt upptäcker behov av stöd för lärandet och skolgången och att tillräckligt stöd ges i rätt tid. Smidiga studier, studieframgång och uppmuntrande respons främjar skolengagemanget. Även förebyggande av mobbning, trakasserier, diskriminering och våld och systematiskt ingripande vid dessa stöder välbefinnandet inom gemenskapen som helhet och hos enskilda elever samt skolengagemanget.

Samarbete med vårdnadshavarna, samtal om betydelsen av närvaro och information om uppföljningen av frånvaro och rutinerna för att ingripa vid frånvaro stöder elevens närvaro i skolan.

Främjande av skolengagemang och förebyggande av frånvaro i Sibbo

Elevernas skolengagemang, närvaro och kamratrelationer stöds genom skolans gemensamma elevvård, arbete mot mobbning, trakasserier, diskriminering och våld, samarbete mellan hem och skola samt en verksamhetskultur som främjar inkludering av elever. Praktiker som stärker skolnärvaron omfattar t.ex. att behandla elever med respekt och vänlighet, ordna raster och ledda rastaktiviteter, regelbundet övervaka gruppdynamik och atmosfär i klassrummet, stödja inläring och skapa en säker inlärmingsmiljö. De arbetsmetoder, rutiner och den kultur som beskrivs ovan förebygger frånvaro. För eleven är det viktigt att processen med skolengagemanget tar hänsyn till både inlärnings- och vänskapsfaktorer.

Med elevvård avses främjande och upprätthållande av elevens goda lärande, goda fysiska och psykiska hälsa och sociala välbefinnande samt verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa. Elevvård genomförs främst som en förebyggande verksamhet som stöder hela skolgemenskapen. Den gemensamma elevvården främjar alla elevers lärande och välbefinnande, god samverkan och inkludering av hela skolgemenskapen samt en hälsosam, tillgänglig och trygg lärandemiljö. Alla vuxna i skolan arbetar för det gemensamma välbefinnandet, och alla som arbetar i skolan har ett ansvar för att främja även välbefinnande och trygghet. Arbetet med välbefinnande sker tillsammans med elever och deras vårdnadshavare.

Den gemensamma elevvården är planerat och målinriktat arbete i skolans vardag. Styrgruppen för elevvården beslutar varje läsår om ett tema för det gemensamma arbetet som styr på elevvårdsarbetet i skolorna och ger det fokus. Rektorn är ansvarig för implementeringen av den gemensamma elevvården på sin skola. Det gemensamma arbetet planeras, samordnas och utvärderas av skolans gemensamma elevvårdsgrupp. Gruppen planerar och genomför bland annat aktiviteter för att stärka skolengagemanget och skolnärvaron samt övervakar frånvaron. När det är lämpligt kan det gemensamma arbetet inriktas på specifika årskurser eller grupper, till exempel i början eller slutet av den grundläggande utbildningen, eller för att åtgärda ett allmänt identifierat problem som t.ex. oroande frånvaro. (Se kapitel 8 för mer information om elevvård.)

I läsårsplanerna för Sibbos skolor beskrivs hur elevernas emotionella färdigheter, kamratfärdigheter och trygghetsfärdigheter lärs ut i varje årskurs med åldersanpassade metoder. Skolans gemensamma elevvårdsgrupp är involverad i lektionsplaneringen.

Att övervaka de sociala relationerna och gruppdynamiken i skolklasser och undervisningsgrupper är en pågående aktivitet som involverar även icke-undervisande personal som agerar som arbetspar till lärarna. I högstadiet arbetar skolcoachen i samarbete med klassföreståndare och är involverad i att främja sammanhållningen i klassen eller gruppen och bygga en trygg atmosfär där det behövs. Ungdomstjänsterna hjälper också skolor att bilda gruppanda.

Skolor gör planer för att skydda elever från mobbning, trakasserier, diskriminering och våld enligt en gemensam kommunal dokumentmall för planen. Eleverna bekantar sig med planerna varje läsår. Vårdnadshavarna informeras om innehållet i planerna. Undervisningspersonalen känner till innehållet och förfarandena i planerna och får den introduktion och utbildning som krävs för att arbeta enligt planerna.

Syftet med det stöd för lärande och skolgång som erbjuds i skolorna är att förebygga inlärningssvårigheter och motarbeta att eventuella problem blir alltmer komplexa. Välutformat, välplanerat och adekvat stöd för lärande och skolgång bidrar också till att förebygga frånvaro. Elever har rätt till stöd för lärande och skolgång från den tidpunkt då deras behov av stöd identifieras. Stödet kan både ökas och minskas beroende på elevens framsteg och behov av stöd. Stödåtgärder planeras och deras tillräcklighet bedöms tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, vid behov också med elevvårdspersonalen.

Särskild uppmärksamhet ägnas åt att stödja närvaro vid övergångsskedena i skolgången, eftersom risken för frånvaro och skolavhopp ökar under övergångsskedena. Planerat samarbete, elevvägledning och överföring av nödvändig information i övergångsskedan säkerställer kontinuitet i stödet och förhindrar frånvaro. Överföringen av uppgifter sker i samarbete med eleven och dennes vårdnadshavare.

Metoder som anknyter sig till stödet för lärande och skolgång beskrivs i kapitel 7.

Elevernas skolengagemang påverkas av faktorer som har att göra med lärande och vänskap. I situationer där skolengagemanget och närvaron behöver stärkas måste man uppmärksamma både stödet för lärande (t.ex. stödundervisning, specialundervisning på deltid, hjälpmedel) och kamratstöd (träning av kamratfärdigheter, främjande av gruppanda, ingripande vid eventuell mobbning). När skolorna lyckas lätta på bördan av lärande och sociala relationer är det lättare för eleven att komma till skolan. Skolpersonalen uppmuntras att undervisa och fostra så att eleverna känner att de är viktiga och meningsfulla medlemmar av samhället.

Hem och skola arbetar tillsammans för att stödja elevens lärande, uppväxt, utveckling och välbefinnande. Hemmet ser till att eleven får en dygnsrytm och tillräcklig vila, fritid, hobbyer och kamratförhållanden. Hemma kan man diskutera vad som hindrar skolnärvaro och hur stressigt det är med skolarbetet. Ett öppet samspel mellan hem och skola och en gemensam förståelse av elevens övergripande situation skapar en grund för regelbunden skolnärvaro och lärande, och hjälper till att hitta lösningar på situationer där eleven möter utmaningar i skolgången.

5.1.2 Att följa upp och meddela om frånvaro

Utbildningsanordnaren ska systematiskt följa upp frånvaro med hjälp av uppgifter på skolnivå. I den lokala verksamhetsmodellen för ingripande vid frånvaro ska utbildningsanordnaren besluta vems uppgift det är att på skolnivå systematiskt följa upp frånvaro och hur det görs på skol-, klass- och individnivå.

Det är viktigt att man tidigt reagerar på frånvaro, oberoende av orsaken till frånvaron. Frånvaro ska meddelas vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare för eleven så snart som möjligt. Om

förekomsten av frånvaro ökar eller förlängs ska man utan dröjsmål kontakta elevvårdstjänsternas personal. Från fall till fall ska man komma överens om riktad uppföljning av frånvaron.

Att följa upp och meddela om frånvaro i Sibbo

Uppföljning på individnivå

Sibboskolor använder sig av en modell för uppföljning och ingripande i skolfrånvaro. Den innehåller riktlinjer för uppföljning av elevens frånvaro, hantering av oroväckande frånvaro och förstärkning av skolnärvaro. Att övervaka elevernas frånvaro är en planerad och pågående aktivitet som klassläraren/klassföreståndaren ansvarar för. Frånvaro övervakas regelbundet för att identifiera förändringar i elevens lärande och välbefinnande. Alla slags frånvaro beaktas oavsett orsaken. Därefter avgörs om frånvaron ger anledning till oro. Frånvaro av alla slag, även tillåten frånvaro, kan vara en anledning till oro, t.ex. kan frånvaro på grund av långvarig sjukdom orsaka luckor i lärandet och försvaga kamratrelationerna. Förebyggande arbete och att ta itu med frånvaro så tidigt som möjligt är avgörande.

Skolnivå

På skolnivå övervakar och granskar den gemensamma elevvårdsgruppen under ledning av rektorn den klass- och grupp-specifika frånvaron och initierar riktade åtgärder vid behov. I mitten av höst- och vårterminerna kontrolleras frånvaron för varje klass centralt och uppgifter om frånvaron på skolnivå samlas in. Denna information kan användas för att planera skolans verksamhet och fördela resurser.

Kommunnivå

Utbildningstjänsterna samlar in frånvarostatistik från skolorna två gånger om året för att övervaka förändringar i frånvaron och identifiera eventuella skillnader mellan skolorna. Uppgifterna fås från elevdatasystemet. Informationen kan beaktas i planeringen av ekonomin och verksamheten.

Styrgruppen för elevvården övervakar användningen av modellen för ingripande i skolfrånvaro, antalet frånvarotillfällen och förändringar i antalet frånvarotillfällen på basis av överenskomna indikatorer. Skolorna lämnar nyckeltalen till styrgruppen.

5.1.3 Att ingripa vid frånvaro och utreda de bakomliggande orsakerna

De bakomliggande orsakerna till frånvaro är varierande och kan ha koppling till händelser och förändringar i samhället, skolan eller i elevens eget liv. För att rikta in de nödvändiga åtgärderna är det viktigt att i den omfattning det är möjligt utreda de bakomliggande orsakerna till elevens frånvaro. I nära samarbete med eleven, vårdnadshavarna, lärarna och elevvårdstjänsternas personal kommer man överens om planen och ansvarsfördelningen för att kartlägga orsakerna. Utbildningsanordnaren och skolan ska identifiera och åtgärda bakomliggande orsaker till frånvaro med koppling till skolan och skolgemenskapen.

Ingripandet vid frånvaro som gäller en enskild elev ska ske i enlighet med utbildningsanordnarens verksamhetsmodell för ingripande vid frånvaro. Läraren kan rådgöra med elevvårdstjänsternas personal för att utreda elevens situation och bedöma behovet av elevvård för den enskilda eleven. Det är viktigt att det sektorsövergripande arbetet inleds i ett så tidigt skede som möjligt. Vid behov kan en sektorsövergripande expertgrupp (individuell) sammanställas. Inom gruppen utreds elevens behov av stöd, stödet ordnas och situationen följs upp. Vid behov hänvisar elevvårdstjänsternas personal eleven till utomstående social- och hälsovårdstjänster.

För att minska elevens frånvaro kan det dessutom finnas behov av att uppdatera stödåtgärderna som eleven behöver för lärandet och skolgången. Om eleven är helt eller delvis förhindrad att delta i närundervisning på grund av sitt hälsotillstånd eller ett annat tungt vägande skäl ska man som sista lösning överväga att fatta beslut om särskilda undervisningsarrangemang och utarbeta en plan för lärande samt för hur elevens undervisning och bedömning samt stödet för elevens lärande ordnas under perioden med frånvaro.

Vid behov ska man kontakta socialvården för bedömning av stödbehovet eller göra en barnskyddsanmälan.

Att ingripa vid frånvaro och utreda de bakomliggande orsakerna i Sibbo

Orsakerna till frånvaron är ofta flera och sammanhängande. En elev kan vara frånvarande från skolan av följande skäl:

- rädsla, ångest, depression: behov av att undvika negativa känslor eller situationer relaterade till skolan eller allmän ångest/depression hos eleven
- psykosomatiska symtom (huvudvärk, magsmärtor)
- traumatiska upplevelser
- mobbning
- ensamhet
- inlärningssvårigheter
- störningar i dygnsrytmen
- brist på motivation, egensinnighet, likgiltig inställning till skolan, vänner utanför skolan vars sällskap lockar eleven mer än skolgång
- familjesituationer, där eleven behövs i hemmet, t.ex. för att ta hand om yngre syskon eller utföra hushållsarbete
- sjukdomar.

Modellen för ingripande i skolfrånvaro beskriver ansvar, arbetsfördelning och samarbete mellan elev, lärare, vårdnadshavare, elevvårdspersonal och verksamheter utanför skolan. Modellen beskriver en stegvis metod för uppföljning av frånvaro och åtgärder för att minska frånvaron och förbättra närvaron i olika situationer.

Klassläraren/klassföreståndaren övervakar frånvaron för eleverna i sin grupp/klass och diskuterar vid behov frånvaro som ger anledning till oro med eleven och vårdnadshavaren. Läraren kan rådfråga elevvårdspersonalen om hen är orolig för en elevs frånvaro. Om frånvaron fortsätter inleds ett samarbete med elevvården. En sektorsövergripande expertgrupp kan inrättas för att bedöma elevens situation och planera det stöd som behövs.

När en elevs frånvaro ger anledning till oro görs en så omfattande bedömning som möjligt av elevens situation som helhet och av orsakerna till frånvaron. Olika metoder används för att identifiera orsakerna till frånvaro. Vissa av metoderna är lämpliga för lärare och andra för personal som arbetar med elevvården. Det är viktigt att höra elevens åsikter, liksom åsikterna från vårdnadshavarna och eventuella andra stödnätverk.

Långvarig frånvaro från skolan äventyrar inlärningen och försvagar de sociala relationerna, vilket avsevärt ökar risken för utslagning. Det kan också finnas andra faktorer som hindrar elevens utveckling och uppväxt. Om de stödåtgärder som skolan har att erbjuda (stöd för lärande, elevvårdens individuella tjänster,

gemensam elevvård) inte åtgärdar situationen tillräckligt och frånvaron fortsätter, tas kontakt i enlighet med socialvårdslagen eller en barnskyddsanmälan lämnas in. Detta gör det möjligt för eleven och familjen att få tillgång till de stödtjänster utanför skolan som de behöver efter att situationen har bedömts.

Stödet för lärande fortsätter parallellt med att frånvaro identifieras och åtgärdas. Vid behov kan följande arrangemang erbjuda flexibilitet i studierna:

- Särskilt prioriterade områden: Särskilt prioriterade områden för lärandet bildas av det centrala innehållet eller s.k. kärninnehållet som definieras i läroplanen för respektive årskurs. Särskilt prioriterade områden hjälper eleven att göra framsteg i sina studier under en utmanande period i livet. Genom att koncentrera sig på grunderna sparar eleven resurser och kan kanske behålla intresset för andra ämnen.
- Årskursintegrerade studier, dvs. studier enligt egen läroplan, ger flexibilitet när det gäller den tid som finns tillgänglig för studier. Detta innebär att elevens studietakt i något ämne kan vara långsammare än när studierna framskrider enligt en viss årskurs. Med årskursintegrerade studier undviker man att redan genomförda prestationer förfaller, vilket annars skulle inträffa om en elev stannar kvar på klassen.
- Flexibilitet i studier, undervisning och bedömning kan också eftersträvas genom särskilda undervisningsarrangemang enligt § 18 i lagen om grundläggande utbildning, t.ex. genom att förkorta skoldagen.
  - Särskilda undervisningsarrangemang är i princip tillfälliga arrangemang.
  - Undervisningsarrangemangens effektivitet och stödets tillräcklighet bör följas upp och utvärderas tillräckligt ofta i samarbete med eleven, vårdnadshavarna, skolan och elevvårdspersonalen för att se om stödet har varit tillräckligt och om undervisningsarrangemangen fungerar i praktiken.

Efter en längre tids frånvaro behöver en elev starkt stöd för att kunna återvända till skolan. En plan för återgång till skolan och nödvändiga stödåtgärder görs tillsammans med eleven, vårdnadshavare, lärare, elevvårdspersonal och andra nätverk. Planens effektivitet övervakas regelbundet i samarbete. En säker och förutsägbar skolgång och positiv uppmärksamhet för eleven som närvarar i skolan gör det lättare att återvända till skolan.

[Samarbete med vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare i Sibbo](#)

Vårdnadshavarna informeras om hur de kan stödja sitt barns skolgång och närvaro i skolan, både vid enskilda möten och vid gemensamma föräldramöten. Modellen för ingripande i skolfrånvaro kommuniceras regelbundet till hemmen.

Ett öppet samspel mellan hem och skola och en gemensam förståelse av elevens övergripande situation skapar en grund för regelbunden skolnärvaro och lärande, och hjälper till att hitta lösningar på situationer där eleven möter utmaningar i skolgången.

Om samarbete med elevvård eller socialtjänst inleds, informeras vårdnadshavarna om syftet med tjänsterna, lagstiftningen bakom tjänsterna, var informationen om arbetet registreras och hur informationen överförs.

Planering och tillvägagångssätt för förebyggande, uppföljning av frånvaro samt ingripande vid frånvaro i skolans elevvårdsgrupp i Sibbo

Skolans gemensamma elevvårdsgrupp, som även har medlemmar som representerar vårdnadshavare och elever, övervakar antalet frånvaron i skolan såväl på klass- som på gruppnivå och planerar vid behov ytterligare riktat stöd för att ingripa med frånvaron. I mitten av höst- och vårterminen genomför skolorna en centraliserad granskning av frånvarofrekvensen.

Gruppen övervakar användningen av modellen för uppföljning och ingripande i skolfrånvaro och lägger vid behov fram utvecklingsförslag till styrgruppen för elevvården.

Gruppen planerar och genomför aktiviteter för att stärka skolengagemanget och skolnärvaron.

Genomförande av samarbete med elevvårdens personal för att förebygga och ingripa i frånvaro och kartlägga orsakerna till frånvaro i Sibbo

Läraren kan rådfråga elevvårdspersonalen i frågor som rör elevens välbefinnande.

Om den oroande frånvaron fortsätter och överskrider det överenskomna tröskelvärdet inleds ett sektorsövergripande samarbete med elevvårdstjänsterna. Kontakten med elevvårdspersonalen kan tas av läraren, vårdnadshavaren eller eleven själv. En anställd utanför skolan kan också initiera ett samarbete.

Elevvårdspersonalen ska tillsammans med eleven och vårdnadshavaren identifiera och utreda orsakerna till frånvaron.

Om elevens situation kräver samarbete mellan olika yrkesgrupper ska man bilda en sektorsövergripande grupp av experter som erbjuder eleven individuell elevvård. Gruppen bildas med samtycke från eleven och vårdnadshavaren. Gruppens uppgift är att identifiera elevens behov av stöd och tjänster, planera nödvändiga insatser och övervaka effekterna av de överenskomna åtgärderna. Elevens egna önskemål och åsikter tas i beaktande vid planering av stöd i skolan och andra tjänster. I regel deltar eleven och vårdnadshavaren alltid i den sektorsövergripande expertgruppens möten. Uppgifter som samlas i samband med gruppens arbete antecknas i elevvårdsjournalen. Gruppmedlemmarna kan också utbyta information mellan mötena, söka råd från experter och lämna ut konfidentiell information till dem i detta sammanhang.

Långvarig frånvaro från skolan äventyrar inläringen och försvagar de sociala relationerna, vilket avsevärt ökar risken för utslagning. Det kan också finnas andra faktorer som hindrar elevens utveckling och uppväxt. Om stödåtgärderna (stöd för lärande och individuell elevvård) inte hjälper tillräckligt och frånvaron fortsätter, tas kontakt i enlighet med socialvårdslagen eller en barnskyddsanmälan lämnas in.

Enligt 35 § i socialvårdslagen måste bl.a. en anställd inom undervisningsväsendet kontakta socialmyndigheten om en skolanställd får kännedom om ett barn, en ungdom eller en familj som uppenbart är i behov av socialvårdstjänster. Kontakten tas tillsammans med eleven och vårdnadshavaren. Syftet med kontakten är att söka stödtjänster utanför skolan för barnet och familjen.

Enligt 25 § i barnskyddslagen är anställda skyldiga att göra en barnskyddsanmälan om de i sin uppgift fått kännedom om ett barn för vars del behovet av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds. En barnskyddsanmälan måste således göras i en situation där det finns en allvarlig oro för barnet.

Stödet för lärande och skolnärvaro fortsätter parallellt med att frånvaro åtgärdas. Elevvården och det pedagogiska stödet till eleven stärks, situationen följs upp noggrant och samarbetet med hemmet utökas.

Kontinuerlig uppföljning och utveckling av verksamhetsmodellen för ingripande vid frånvaro i Sibbo

Styrgruppen för elevvården övervakar användningen av modellen för ingripande i skolfrånvaro, responsen från skolorna, antalet frånvarotillfällen och förändringar i antalet frånvarotillfällen på basis av överenskomna indikatorer. Vid behov utarbetar styrgruppen en policy för uppföljning och ingripande i elevers frånvaro i samarbete med skolor, elever och vårdnadshavare samt välfärdsområdet (elevvårdstjänster, social- och hälsovårdstjänster). De uppgifter som samlas in om frånvaro används för att planera elevvården.

Frånvaro är en indikator på elevers välbefinnande. Information om välbefinnande samlas också in genom undersökningar och statistiska uppgifter om barns och ungdomars levnadsvillkor.

Organisering, uppföljning och utveckling av samarbetet, förverkligande av elevernas delaktighet samt centrala mål och praxis för samarbetet mellan hem och skola i Sibbo

Att stärka elevernas delaktighet främjar deras engagemang till skolan. Eleverna deltar i planering och genomförande av aktiviteter för att förbättra trivseln och säkerheten i skolområdet.

Feedback samlas in från eleverna om modellen för ingripande i skolfrånvaro. Eleverna är representerade i skolans gemensamma elevvårdsgrupp.

Målet med samarbetet mellan hem och skola är en ömsesidig och respektfull dialog och ett omfattande stöd och uppmuntran för elevens skolgång. Ansvaret för att upprätthålla samarbetet ligger hos skolan. Vårdnadshavarna är representerade i skolans gemensamma elevvårdsgrupp.

Skolorna uppmuntras att samarbeta med varandra. För att förebygga frånvaro och stärka skolnärvaron kan samarbete etableras med olika kommunala sektorer, liksom med organisationer, till exempel i gemensamma projekt.

5.2 Samarbete

Undervisningsväsendet och skolan ska bedriva mångsidigt samarbete för att garantera enhetlighet och kvalitet i den grundläggande utbildningen, öka öppenheten i verksamheten och stödja elevernas lärande och växande. Samarbete behövs även för att garantera mångsidiga lärmiljöer, trygghet, säkerhet och välbefinnande i skolan. Samarbetet ska vara systematiskt och utvärderas i samråd med skolans samarbetspartner.

Elevernas delaktighet

Skolarbetet ska ordnas så att det grundar sig på elevernas delaktighet och på att eleverna blir hörda i skolarbetet. Läraren ska se till att eleverna får erfarenheter av samarbete och demokratisk verksamhet i sin egen undervisningsgrupp, i skolan och närmiljön och i olika nätverk.

Delaktigheten stärks på ett naturligt sätt när eleverna deltar i planeringen av sitt skolarbete och arbetet i den egna gruppen. Elevernas insats är viktig vid planeringen av de mångvetenskapliga lärområdena. Eleverna ska också uppmuntras att påverka planeringen och utvecklandet av skolans gemensamma verksamhet och lärmiljöer. Eleverna ska ges möjlighet att delta i beredningen av läroplanen, planerna som anknyter till läroplanen och skolans ordningsregler. Eleverna ska också vara med och utvärdera och utveckla skolans samarbete.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska skolan ha en elevkår som består av skolans elever. Elevkåren och dess organ har som uppgift att främja samarbetet mellan eleverna och öka elevernas påverkningsmöjligheter och delaktighet. Elevkåren ska sporra eleverna att framföra sina åsikter, att vara aktiva och påverka egna och gemensamma ärenden. Elevkåren, liksom andra strukturer och verksamhetssätt som stödjer delaktighet i skolan och kommunen, erbjuder möjligheter att träna demokrati i praktiken.

Samarbete mellan hem och skola

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska undervisningen genomföras i samarbete med hemmen. Genom samarbetet stöds undervisningen och fostran så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. Samarbetet främjar elevernas sunda växande och utveckling. Vårdnadshavarnas delaktighet och deras möjlighet att vara med i skolarbetet och utveckla det är en central del av skolans verksamhetskultur. Hemmets och skolans fostrande samarbete ökar elevens, klassens och hela skolans välbefinnande och trygghet.

Vårdnadshavaren har det primära ansvaret för sitt barns fostran. Vårdnadshavaren ska också se till att läroplikten fullgörs. Enligt lagen om grundläggande utbildning kan läroplikten fullgöras genom att eleven deltar i undervisning eller på annat sätt inhämtar de kunskaper som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs. Skolan ska stödja hemmets fostrande uppgift och svara för elevens undervisning och fostran i skolan.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla förutsättningarna för samarbete mellan hem och skola. Utgångspunkter för samarbetet är förtroende, jämlikhet och ömsesidig respekt. I samarbetet ska familjernas mångfald samt behov av information och stöd beaktas. För ett lyckat samarbete förutsätts att skolans personal är aktiv och har personlig kontakt med vårdnadshavarna och att kommunikationen i övrigt är mångsidig. Samarbetet mellan hem och skola ska ske såväl på kollektiv nivå som på individnivå.

För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift, måste vårdnadshavarna få information om hur deras barns lärande och växande framskrider och om eventuell frånvaro. Centrala frågor som gäller undervisningen, till exempel läroplanen, målen för lärandet, lärmiljöer och arbetssätt, stöd för lärandet och elevvård, bedömning och betyg samt om val i samband med studierna och om olika evenemang under läsåret ska diskuteras med vårdnadshavarna. Det är viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver elevens lärande och utveckling i positiva ordalag. När vårdnadshavarna regelbundet får information, kan de för sin del stödja sina barn i deras lärande och skolgång. Särskilt viktigt är samarbetet vid övergångarna mellan skolstadierna och vid planering och genomförande av stöd för lärande och skolgång. Utöver personliga möten och gruppmöten ska även informations- och kommunikationsteknik utnyttjas i samarbetet.

Vårdnadshavarna ska ges möjligheter att tillsammans med skolans personal och elever bekanta sig med skolans vardag och att delta i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av målen för skolans verksamhet och fostrande arbete. En gemensam diskussion om värderingar lägger grund för ett gemensamt fostringsarbete. Samarbetet mellan hem och skola främjar också kontakten vårdnadshavarna emellan och lägger grund för föräldraföreningsverksamhet. Nätverk bland föräldrarna och gemensamma aktiviteter stärker gemenskapen och stödjer lärarnas och skolans arbete.

Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter

Undervisningsväsendet och skolan ska bedriva mångsidigt samarbete för att garantera enhetlighet och kvalitet i den grundläggande utbildningen, öka öppenheten i verksamheten och stödja elevernas lärande och växande. Samarbete behövs även för att garantera mångsidiga lärmiljöer, trygghet, säkerhet och välbefinnande i skolan. Samarbetet ska vara systematiskt och utvärderas i samråd med skolans samarbetspartner.

Ett gott samarbete inom personalen bidrar till att målen för undervisning och fostran ska uppnås. Skolarbetet ska ordnas på ett ändamålsenligt och flexibelt sätt genom samarbete och arbetsfördelning. Samarbete mellan vuxna, såsom kompanjonlärarskap, ger också eleverna en bild av skolan som en lärande organisation. Samarbete behövs i synnerhet vid planering och genomförande av de mångvetenskapliga lärområdena, vid bedömning och stöd för lärande samt inom elevvården.

Skolorna ska också samarbeta med varandra. Målet är att främja att undervisningen är enhetlig och utvecklas samt att stärka personalens kompetens. Samarbete behövs vid övergångarna i den grundläggande utbildningen och när eleverna flyttar från en skola till en annan. Ofta förutsätter även undervisningen för olika språk- och kulturgrupper, stöd för lärandet och smidig elevvård ett gott samarbete mellan skolorna. Medverkan i lokala, nationella och internationella nätverk stödjer den pedagogiska utvecklingen.

För att trygga en enhetlig lärtig ska skolan samarbeta med småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen samt gymnasierna och yrkesläroanstalterna. Ett gott samarbete med klubb samt morgon- och eftermiddagsverksamheten främjar elevernas välbefinnande. Samarbete med ungdoms-, biblioteks-, idrotts- och kulturväsendet, polisen samt församlingar, organisationer, företag och andra aktörer i närmiljön såsom naturskolor, muséer och ungdomscentraler bidrar till mångsidiga lärmiljöer och stödjer skolans fostrande uppdrag.

5.2.1 Samarbetet i Sibbo kommun

I Sibbo kommun uppmuntras skolorna till ett mångsidigt och tvåspråkigt samarbete. Samarbetet kan förverkligas på många sätt, som t.ex.:

<ul style="list-style-type: none"> - med lokala företag och samfund - andra aktörer - internationella och andra vänskolor - föräldraföreningar - elevråd	<ul style="list-style-type: none"> - mångvetenskapliga lärområden - temaprojekt i alla skolor - gemensamma fester, evenemang och utflykter - gemensamma undervisningstillfällen - olika elevgruppers samarbete
---	---

<ul style="list-style-type: none"> - kommunens finska skolor och andra stadiets skolor - närkommunernas skolor - nationella utvecklingsprojekt 	<ul style="list-style-type: none"> - kollegialt lärande på olika sätt - de större eleverna lär de mindre - gemensamma fortbildningstillfällen för lärare
---	---

Stödjande av elevernas delaktighet i Sibbo

I samtliga skolor i Sibbo ser man till att eleverna får erfarenheter av samarbete och demokratisk verksamhet i den egna undervisningsgruppen, skolan och dess närmiljö samt i samarbetet med de andra skolorna och i olika nätverk. Elevernas delaktighet stöds genom att i skolan ge dem konkreta möjligheter till beslutsfattande, möjligheter att påverka sätten de lär sig på och utvecklingen av skolgemenskapen. Delaktighet ses om en verksamhet där eleverna själva ställer mål, diskuterar och funderar fram olika lösningar samt beslutar tillsammans.

Elevernas delaktighet stärks genom att i skolan skapa möjligheter för eleverna att delta i och arbeta med planeringen, förverkligandet och utvärderingen av verksamheten kring det egna lärandet och skolgemenskapen. I planeringen av de mångvetenskapliga lärområdena är elevernas andel viktig och eleverna deltar i skapandet av innehållet. Därtill ska eleverna ha möjlighet att delta i beredningen och utvärderingen av skolornas läsårsplaner med tillhörande planer samt skolornas ordningsregler.

Elevernas delaktighet och påverkningsmöjligheter stöds också genom att det i alla skolor i Sibbo fungerar en elevkår. Elevkårernas åsikt frågas i ärenden som rör eleverna och skolornas verksamhet. Deras uppgift är att stärka samarbetet mellan eleverna över årskurserna och skolgränserna samt att öka elevernas påverkningsmöjligheter. Elevkåren uppmuntrar eleverna till att berätta sina åsikter och aktivt delta i utvecklingen av sin skola. I alla elevvårdsgrupper i skolorna medverkar elevrepresentanter.

Skolorna kan också ha fadder- och stödelevsverksamhet, som ökar samarbetet, samhörigheten och umgänget mellan elever av olika åldrar.

Samarbetet med hem och skola i Sibbo

Allt samarbete med vårdnadshavarna bygger på respekt. I Sibbo ser man att ett fungerande och aktivt samarbete mellan skolan och hemmet är utomordentligt viktigt för stödjande av elevens skolgång och växande. Genom att samarbeta aktivt skapar man ömsesidig tillit och bygger tillsammans med vårdnadshavarna ett fungerande samarbete som tryggar en bra skolgång för eleven.

Samarbetet med hemmen stöds såväl i fråga om enskilda elever som genom att utveckla den sociala gemenskapen i klassen och hela skolan. Genom att samarbeta tryggar man att ansvaret för att barnet har en bra vardag är gemensamt och därtill får eleven en modell för bra samarbete. I enlighet med läroplanen och läsårsplanen deltar vårdnadshavarna i skolans verksamhet och de får information om allt som rör skolgången.

Samarbetet skapas genom att bygga en öppen och godkännande atmosfär och en möjlighet för alla parter att bli hörda samt genom att stärka uppkomsten av en gemensam syn och samordna olika synvinklar. Det är särskilt viktigt att växelverkan är bra i sådana situationer där skolans och hemmets värderingar, erfarenheter

och kulturer ligger långt från varandra. Vårdnadshavarnas, elevernas och föräldrarnas tidigare erfarenheter påverkar attityder och känslor, vilket är bra att vara medveten om i samarbetet. Alla elever behandlas rättvist, likvärdigt och deras särdrag beaktas. Genom tidsenlig information skapar man förtroende för skolan och undervisningens kvalitet. Genom konstruktiv växelverkan läggs grunden för att tillsammans stödja elevernas lärande.

I Sibbo kommun används digitala tjänster genom vilka man sköter största delen av informationen mellan hemmet och skolan uppföljningen av elevernas skolgång. Tjänsten används av rektorer, lärare, annan personal, vårdnadshavare och eleven samt av utbildningstjänsten. Via tjänsten meddelar man om och följer elevens frånvaro, kommunicerar med lärarna samt läser meddelanden från skolan och till exempel föräldraföreningen. Eleverna anmäler sig till kurser, följer upp sina prestationer och sin frånvaro, läser meddelanden och kommunicerar med lärarna. Skolorna informerar om allt som rör elevernas skolgång. Vårdnadshavarna och eleverna ska ändå ha möjlighet att uttrycka sina tankar, önskemål och oro som rör skolgången även på annat sätt vid behov och deras åsikter hörs vid beredningen av olika beslut. Då anvisningar utarbetas för hur man hanterar olika situationer som kan uppstå i skolorna beaktas föräldrarnas delaktighet i beslut som rör deras barn.

Olika metoder för samarbete med föräldrarna inkluderar föräldrakvällar, skolans fester och andra tillställningar, studie- och klassresor enligt läsårsplanen, klassens övriga gemensamma evenemang och föräldraföreningens och elevkårens verksamhet.

Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter i Sibbo

Undervisningsväsendet i Sibbo uppmuntrar skolorna att samarbeta, också över språkgränserna. Det interna samarbetet utvecklas också genom utvecklingsåtgärder som rör samtliga skolor i kommunen. Samarbetet omfattar också gemensam planering, utbildningstillfällen och arbete i arbetsgrupper.

Verksamheter och evenemang utvecklas, förverkligas och utvärderas i samarbete med lokala aktörer, vårdnadshavarna, eleverna och den övriga skolpersonalen. Lokala aktörer inom kultur och fritid, konstsfund, ungdoms- och idrottsföreningar samt företag samarbetar med skolorna. Därtill idkar undervisningsväsendet i Sibbo aktivt utvecklingsarbete inom olika projekt med andra kommuner och städer. Skolorna planerar, utvecklar och bereder tillsammans också bl.a. verksamhet som stödjer lokal språk- och kulturidentitet.

Genom att samarbeta bygger man fungerande modeller, och aktörernas synvinklar i olika ärenden utvidgas och man kan erbjuda eleverna mångsidiga lärmiljöer och erfarenhetsbaserade arbetsmetoder. Genom att slå samman resurserna för olika förvaltningar och aktörer kan man skapa kostnadseffektiva och fungerande rutiner för att bygga en bra lärtig för eleverna.

5.3 Fostrande samtal och disciplinära åtgärder

Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö, arbetsro och ostörda studier. Skolan kan påverka arbetsron på många sätt, främst genom utveckling av verksamhetskulturen, samarbete, gemensamt ansvar och omsorg. Genom att utveckla pedagogiska lösningar och bygga upp en atmosfär som präglas av förtroende och omsorg skapas förutsättningar för en bra arbetsro. För att trygga arbetsron och ta itu med olämpligt uppförande har utbildningsanordnaren också rätt att använda fostrande samtal och olika

disciplinära åtgärder. Om förfaringsätten vid fostrande samtal och disciplinära åtgärder regleras i lagen om grundläggande utbildning. En elev som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk kan ges högst två timmars kvarsittning eller en skriftlig varning. Om förseelsen är allvarlig eller om eleven fortsätter att uppföra sig olämpligt på ovan avsett sätt efter att ha fått kvarsittning eller en skriftlig varning, kan eleven avstängas för högst tre månader. Skriftlig varning och avstängning för viss tid är disciplinära åtgärder.

Fostrande samtal används som första åtgärd för att ta itu med en elevs olämpliga uppförande. Syftet med samtalet är att tillsammans med eleven specificera den gärning eller försummelse som föranlett åtgärden, höra eleven, utreda orsakerna till och konsekvenserna av uppförandet i mera omfattande utsträckning samt fundera över hur situationen kan förbättras. Avsikten med åtgärden är att komma fram till hur elevens uppförande i skolan och elevens välbefinnande kan förbättras. Utbildningsanordnaren beslutar i hurdana fall fostrande samtal används.

Disciplinära åtgärder är enligt lagen om grundläggande utbildning kvarsittning, skriftlig varning och avstängning för viss tid. En elev som stör undervisningen kan uppmanas att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges, eller en skoltillställning. En elev kan dessutom förvägras rätt att delta i undervisningen för högst den återstående arbetsdagen, om eleven uppför sig våldsamt eller hotfullt och hotar säkerheten för en annan elev eller person eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande beteende. Eleven kan på ovannämnda grunder förvägras rätt att delta i undervisningen också följande arbetsdag, om utbildningsanordnaren behöver tid för att planera elevens återgång till undervisningen och erbjuda eleven elevvårdstjänster och stödja en trygg återgång till undervisningen. Under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen ska det som sådan elevvård som avses i 36 h § för eleven ordnas möjlighet till ett personligt samtal med elevvårdens psykolog eller kurator. Dessutom ska det för eleven ordnas sådant annat stöd som eleven behöver under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen och när eleven återvänder till undervisningen. För eleven utarbetas en plan för att stödja återgången till undervisningen. Innan en elev ges kvarsittning, ges en skriftlig varning eller avstängs för viss tid, ska den handling eller försummelse som åtgärden grundar sig på preciseras, eleven höras samt annan behövlig utredning skaffas. Utbildningsanordnaren ska när den överväger disciplinära åtgärder beakta gärningens art samt elevens ålder och utvecklingsnivå. Innan beslut fattas om en disciplinär åtgärd ska elevens vårdnadshavare ges tillfälle att bli hörd. I fråga om andra åtgärder enligt 36 § ska elevens vårdnadshavare underrättas, och om att eleven förvägras undervisning ska dessutom den myndighet som sköter uppgifter i samband med verkställigheten av socialvården i den kommun där skolan är belägen underrättas vid behov. Beträffande avstängning för viss tid och skriftlig varning ska ett beslut meddelas och andra åtgärder enligt 36 § ska registreras. Utbildningsanordnaren ska ordna undervisningen så att den elev som har avstängts för en viss tid inte blir efter i de framsteg som elevens årskurs och undervisningsgrupp gör. För den avstängda eleven utarbetas en individuell plan utifrån läroplanen och undervisningen genomförs och inläringen följs enligt denna plan. Eleven och elevens vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare ska ges tillfälle att delta i utarbetandet av en sådan individuell plan som grundar sig på läroplanen och som avses i detta moment. Utbildningsanordnaren ska se till att behövlig elevvård ordnas för en elev som är föremål för en disciplinär åtgärd eller som har förvägrats rätt att delta i undervisningen för resten av arbetsdagen och högst nästkommande arbetsdag. En elev som blivit tillsagd att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges eller en skoltillställning eller som har förvägrats rätt att delta i undervisning för resten av arbetsdagen och följande arbetsdag får inte lämnas utan tillsyn.

Lagen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att i samband med läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder och förfaringssätt. Syftet med planen är att se till att förfaringssätten är lagenliga och enhetliga och att eleverna behandlas jämlikt. Planen bidrar också till att skolans ordningsregler följs.

Utbildningsanordnaren ska se till att varje skola har en plan för användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder. Planen kan utarbetas gemensamt för alla utbildningsanordnarens skolor eller så att planens struktur och de centrala gemensamma riktlinjerna ingår i den lokala läroplanen och planen sedan preciseras skolvis. Den skolvisa planen kan utarbetas separat eller inkluderas i den eventuella skolvisa läroplanen.

Vid utarbetandet av planen är det viktigt att notera att endast disciplinära åtgärder som nämns i lagen får användas och att man vid användningen av disciplinära åtgärder ska iakttä de allmänna rättsskyddsprinciperna inom förvaltningen. Användningen av åtgärder ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet. De disciplinära konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen. Också elevens ålder och utvecklingsstadium ska beaktas. Disciplinära åtgärder får inte användas på ett sätt som kränker eller förolämpar eleven.

Utbildningsanordnaren beslutar om vilka parter som ska delta i utarbetandet och beredningen av planen. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredningen av planen. Samarbete med vårdnadshavarna och företrädare för bland annat social- och hälsovården stödjer genomförandet av planen. Personalen och elevkåren ska höras innan planen godkänns eller uppdateras.

5.3.1 Fostrande samtal och disciplinära åtgärder i Sibbo

I Sibbo ingår planerna för fostrande samtal och disciplinära åtgärder i skolan i en plan enligt 29 § i lagen om grundläggande utbildning, som syftar till att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier och som uppdateras skolspecifikt varje läsår. I planen införs beskrivningar om hur fostrande samtal ska ordnas samt skolans ordningsregler.

Den skolspecifika planen enligt 29 § i lagen om grundläggande utbildning fastställer ansvar och rutiner i situationer där undervisning förvägras:

- en personlig plan görs upp för eleven om hur undervisningen ordnas, genomförs och följs upp under den tid eleven förvägrats att delta i undervisningen och för att stödja en trygg återgång till undervisningen: ansvarsfördelningen för dokumentation, genomförande och uppföljning av planen
- elevens och dennes vårdnadshavares medverkan i utarbetandet av ovannämnda plan
- möjlighet för eleven till ett personligt samtal med elevvårdens psykolog eller kurator under den tid hen förvägrats att delta i undervisningen
- övrigt stöd som ordnas för eleven och som eleven behöver under den tid som hen förvägrats att delta i undervisningen och när hen återgår till undervisningen
- tillsynen för en elev efter att följande åtgärder vidtagits:
- eleven har blivit tillsagd att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges eller en skoltillställning eller
- eleven har förvägrats rätt att delta i undervisning för resten av arbetsdagen och följande arbetsdag

- samarbete med myndigheter som sköter uppgifter i samband med verkställigheten av socialvården i den kommun där skolan är belägen

För en elev vars rätt till undervisning har förvägrats utarbetas en plan för hur undervisningen ska ordnas, genomföras och följas upp. Enligt lagen ska eleverna ordnas möjlighet att delta i utarbetandet av planen. Samarbete med vårdnadshavare och exempelvis företrädare för social- och hälsovården stödjer genomförandet av planen. Personalen och elevkåren ska höras innan planen godkänns eller uppdateras.

Skolorna i Sibbo har nolltolerans mot mobbning och alla skolor använder KIVA-skolans handlingsmodell. Alla skolor i Sibbo har en gemensam kommunspecifik modell för att hantera lagstridiga handlingar hos elever. En gemensam modell säkerställer att förfarandena är lagliga och enhetliga och att eleverna behandlas lika i alla skolor i kommunen. Modellen stödjer efterlevnaden av ordningsreglerna i skolorna.

5.4 Olika sätt att anordna undervisningen

Undervisningen ska ordnas med hänsyn till elevernas behov och lokala möjligheter. Målet är att hitta lösningar som främjar lärandet och välbefinnandet på bästa sätt.

Årskursintegrerade studier

Utbildningsstyrelsens klargörande 24.4.2017

Årskursintegrerade studier möjliggör en flexibel studiegång. Årskursintegrerade arrangemang kan tillämpas i undervisningen i en hel skola, endast i vissa undervisningsgrupper eller för enskilda elever. De kan tillämpas till exempel för att stödja elever med särskild begåvning eller som ett sätt att förebygga studieavbrott. Årskursintegrerade studier förutsätter ett beslut i den lokala läroplanen. Möjligheten till årskursintegrerade studier ska anges också då studierna gäller enskilda elever.

I fråga om en hel skola eller enskilda elevgrupper förutsätter årskursintegrerade studier att målen och innehållet i de olika läroämnena anges enligt studiehelhet i läroplanen. Studiehelheterna ska i varje ämne utformas i enlighet med den timfördelning som anges i statsrådets förordning och i enlighet med grunderna för läroplanen. Studiehelheterna kan också utformas genom att målen och innehållet i olika läroämnen kombineras. I läroplanen ska fastställas vilka studiehelheter som är obligatoriska och vilka som är valfria. Ett studieprogram ska utarbetas för alla elever som deltar i årskursintegrerade undervisning.

Om årskursintegrerad undervisning endast ges en enskild elev, ska ett studieprogram som grundar sig på läroplanen göras upp för eleven. Där anges mål för elevens studier, i vilken ordning och enligt vilken tidtabell studiehelheterna genomförs och eventuella särskilda mål. Elevens studieframgång ska följas upp regelbundet.

I kapitel 6 bestäms om bedömningen av lärande vid årskursintegrerade studier.

Undervisning i sammansatt klass

Med sammansatt klass avses en undervisningsgrupp som består av elever från olika årskurser eller, vid årskursintegrerade studier, elever i olika åldrar. En sammansatt klass kan bildas antingen på grund av lågt elevantal eller av pedagogiska skäl.

Undervisningen i en sammansatt klass kan i sin helhet genomföras enligt elevernas årskurser eller delvis enligt principen om växelkurser. Vid studier enligt växelkurser är det viktigt att värna om kontinuitet och konsekvens i fråga om studiernas innehåll. Särskilt viktigt är att måna om att elevernas studiefärdigheter utvecklas. Ifall de olika årskurserna i en sammansatt klass i vissa läroämnen har olika antal veckotimmar, kan årsveckotimmarna i läroämnena också uppdelas i delar för att på det viset jämna ut undervisningstimmarna. Vid utjämning av undervisningstimmarna i läroämnena ska elevernas rätt till det totala antal timmar som fastställs i läroplanen alltid tryggas. Om en elev övergår från att ha följt principen om växelkurser till en undervisningsgrupp som framskrider årskursvis ska eleven få individuell undervisning för att avlägga en eventuell lärokurs eller en del av en lärokurs som saknas.

Studier i en sammansatt klass kan också genomföras som årskursintegrerade studier i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning. I det fallet fastställs lärokursen i läroplanen som studiehelheter och delas inte in i årskurser. De årskursintegrerade studierna kan gälla alla skolans elever, en viss sammansatt klass eller enskilda elever.

Undervisningen i sammansatt klass ger goda förutsättningar för en helhetsbetonad undervisning där man använder mångvetenskapliga lärområden. I undervisningen i sammansatt klass ska de möjligheter som i synnerhet kollaborativt lärande och modellinläring ger utnyttjas. I sammansatta klasser kan närundervisningen också stödjas och berikas med hjälp av fjärruppkoppling i undervisningen.

Fjärruppkoppling i undervisningen

I den grundläggande utbildningen kan man använda fjärruppkoppling i undervisningen för att komplettera undervisningen samt erbjuda mångsidigare studiemöjligheter i olika läroämnen. Undervisning med hjälp av fjärruppkoppling kan ges endast av en utbildningsanordnare som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. Vid val av pedagogik ska man i synnerhet beakta elevernas ålder och förutsättningar.

Genom fjärruppkoppling kan i synnerhet undervisningen i mera sällsynta språk och religioner och valfria ämnen stödjas. Fjärruppkoppling i undervisningen främjar jämlika möjligheter för eleverna till en mångsidig och god grundläggande utbildning oberoende av skolans storlek eller läge. Användning av fjärruppkoppling i undervisningen ökar i sin tur skolans ekologiska hållbarhet.

Med hjälp av fjärruppkoppling kan undervisningen både differentieras och göras mera helhetsbetonad. Man kan möta elevernas individuella behov, erbjuda undervisning som stödjer utvecklandet av specialbegåvning, fördjupa det stöd för lärande och skolgång som skolan erbjuder eller sköta undervisningen i undantagssituationer, till exempel då en elev är sjuk under en längre period. Fjärruppkoppling och användning av digitala verktyg bidrar till mångsidigare lärmiljöer. Genom fjärruppkoppling kan man utnyttja olika lärares kompetens, sakkunskapen hos skolans samarbetspartner och eventuella internationella nätverk utgående från elevernas behov och målen för undervisningen.

Lärmiljön ska vara trygg och eleverna ska övervakas och handledas enligt samma principer som i andra undervisningssituationer. En ansvarig lärare ska värna om undervisningsgruppens trygghet, säkerhet och välbefinnande samt trygga elevernas möjligheter till kommunikation som främjar lärande. En god undervisning förutsätter pedagogisk planering som beaktar elevernas behov och utnyttjar teknikens möjligheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid lagstiftningen om upphovsrätt.

Flexibel grundläggande utbildning

Enligt lagen om grundläggande utbildning kan en kommun, i den omfattning kommunen beslutar, ordna flexibel grundläggande utbildning för årskurserna 7–9. Utbildningen ska ordnas i enlighet med lagstiftningen och läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen.

Syftet med den flexibla grundläggande utbildningen är att minska studieavbrott i den grundläggande utbildningen och förebygga utslagning. Målet är att stärka elevernas studiemotivation och livskompetens. Förutom att eleverna ska slutföra den grundläggande utbildningens lärokurs får de stöd vid övergången till följande utbildningsstadium och ges färdigheter som behövs för att klara av studierna.

Den flexibla grundläggande utbildningen är avsedd för sådana elever i årskurs 7–9 som underpresterar och har svag studiemotivation och för elever som man bedömer riskeras av att bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetslivet. Undervisningen ska präglas av yrkes- och sektorsövergripande samarbete och samarbete mellan olika organisationer. Också yrkesläroanstalter och gymnasier, läroanstalter inom det fria bildningsarbetet samt verkstäder för unga kan delta i samarbetet. En styrgrupp kan inrättas för att planera och organisera flexibel grundläggande utbildning.

Skolans arbetssätt och undervisningsmetoder ska utvecklas så att de motsvarar de individuella behoven hos de elever som valts till utbildningen. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid arbetsformer som ökar elevernas delaktighet och samhörighet i skolan samt stärker det fostrande arbete som är gemensamt för vårdnadshavarna och alla som arbetar inom den flexibla grundläggande utbildningen. Aktiverande och arbetsinriktade studiemetoder ska prioriteras i undervisningen.

Flexibel grundläggande utbildning ska ordnas i små grupper i skolan, på arbetsplatser och i andra lärmiljöer med hjälp av sektorsövergripande samarbete samt med hjälp av stöd- och rådgivningstjänster. Flexibel grundläggande utbildning ska utöver läraren involvera en av utbildningsanordnaren utsedd yrkeskunnig person som vet hur man stödjer ungas sociala växande, samarbetet med familjerna och är insatt i annat stöd- och rådgivningsarbete. Undervisningen kan vid behov också delvis genomföras i anslutning till en annan undervisningsgrupp.

Undervisningen ska ordnas som närundervisning i skolan och i form av handledda studier på arbetsplatser och i andra lärmiljöer. Studier utanför skolan är en viktig del av den flexibla grundläggande utbildningen. Under dessa perioder har eleverna rätt till handledning och undervisning av en lärare. Eleverna ska ges uppgifter i enlighet med läroplanen och resultaten ska beaktas vid bedömningen. Personal på arbetsplatser och i övriga lärmiljöer som arbetar med elever ska göras förtrodda med föreskrifter som berör arbetarskydd, dataskydd och sekretess och andra nödvändiga föreskrifter.

En elev väljs till flexibel grundläggande utbildning på anhållan av eleven eller vårdnadshavaren. Likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas vid antagningen av elever. Utbildningsanordnaren ska besluta om grunderna för antagningen av elever och om antagningsförfarandet. Om elevantagningen fattas ett förvaltningsbeslut som bereds på ett yrkesövergripande sätt. Om den flexibla grundläggande utbildningen för en enskild elev avslutas innan den grundläggande utbildningen är slut, förutsätts ett förvaltningsbeslut.

Elever som deltar i flexibel grundläggande utbildning har rätt till lagstadgat stöd för lärande och skolgång, handledning och elevvård. En elev kan vid behov få allmänt eller intensifierat stöd. I undantagsfall kan även

en elev som får särskilt stöd antas till flexibel grundläggande utbildning, om eleven kan följa den läroplan som används i undervisningen och om arrangemanget kan anses vara till fördel för eleven.

För en elev som deltar i flexibel grundläggande utbildning ska man utarbeta en plan för elevens lärande eller justera den plan som tidigare utarbetats. Planen ska utarbetas i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Den ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd. Planen ska dessutom beskriva speciella omständigheter i den flexibla grundläggande utbildningen för eleven, till exempel om undervisningen ordnas i lärmiljöer utanför skolan. Ifall eleven får särskilt stöd, ska den flexibla grundläggande utbildningen på motsvarande sätt beskrivas i en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

Undervisning i särskilda situationer

För att ordna undervisning och stöd för en elev som till exempel är allvarligt sjuk eller befinner sig i en svår livssituation förutsätts särskilda åtgärder. Den grundläggande utbildningen kan i sådana fall ordnas bland annat som sjukhusundervisning, på skolhem, upptagningshem, förläggningar eller i fängelser eller andra straffanstalter.

Den kommun där sjukhuset ligger är skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning det är möjligt med hänsyn till elevens hälsa. Den kommun där det sjukhus som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra läropliktiga elever som får specialiserad sjukvård i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och terapeutiska och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt lagen om grundläggande utbildning eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt. Även kommuner där det finns en annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården kan ordna undervisning för elever som får specialiserad sjukvård. Eleven ska få det stöd som behövs vid övergången till sjukhusundervisning eller återgången tillbaka till sin egen skola. Elevens utbildningsanordnare ska tillsammans med den kommun där det sjukhus som ansvarar för vården finns i yrkesövergripande samarbete komma överens om och ordna det stöd för undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sjukhusundervisning eller återgår från sjukhusundervisning till den tidigare undervisningen i den egna skolan. Inom sjukhusundervisningen kan man också använda fjärruppkoppling i undervisningen. Elevens hemkommun är skyldig att betala hemkommunsersättning för elever som får undervisning i en sjukhusskola.

För undervisningen av barn som har placerats utanför hemmet ansvarar den kommun där barnet är bosatt. För undervisningen av en elev som har placerats på en barnskyddsanstalt svarar den skola som verkar på anstalten, om anstalten har tillstånd att anordna utbildning. För elever som blivit placerade med stöd av barnskyddslagen är elevernas hemkommun skyldig att betala hemkommunsersättning. För fängelseundervisningen av läropliktiga svarar den kommun där fängelset ligger.

Enligt avtal kan en kommun också, i stället för en skola i den egna kommunen, som närskola anvisa eleven en skola i en annan kommun, en skola som drivs av en privat sammanslutning eller en stiftelse som har tillstånd att anordna utbildning, eller en statlig skola.

5.4.1 Olika sätt att anordna undervisningen i Sibbo

Årskursintegrerade studier

I Sibbo beslutar rektor om undervisning som inte är bunden till årskurserna för enskilda elevers eller elevgruppers del. Innan beslutet ska frågan behandlas i skolan av en yrkesövergripande expertgrupp. För varje elev som deltar i undervisning som inte är bunden till årskurser ska rektor göra ett förvaltningsbeslut enligt 18 § i lagen om grundläggande utbildning. I beslutet inskrivs att eleven studerar på ett sätt som är obundet till årskurserna och enligt ett eget undervisningsprogram.

Beslutet om undervisning som inte är bunden till årskurserna ska göras tillsammans med eleven och vårdnadshavarna så att alla parter är på det klara med vilka arrangemang som beslutet kräver och vilka konsekvenser det har. För eleven utarbetas en undervisningsplan, i vilken man dokumenterar alla praktiska undervisningsarrangemang och en plan för hur studierna ska framskrida. Ifall eleven omfattas av det särskilda stödet, dokumenteras samma saker i den individuella planen för ordnande av undervisningen.

När eleven studerar enligt ett eget studieprogram kan undervisningen grunda sig på flera olika orsaker. Systemet kan vara befogat till exempel på grund av skolans allmänna pedagogiska lösningar, undervisning i sammansatta klasser eller på grund av enskilda elever, exempelvis om en elevs studier försvåras på grund av sjukdom, studierna försenats på grund av inlärningssvårigheter eller stor frånvaro eller på grund av exceptionellt vida och snabba framsteg i ett eller flera ämnen. En elev kan studera enligt en plan som inte är bunden till årskurser på alla nivåer av trestegsstödet: det allmänna, det intensifierade och det särskilda stödet.

Oberoende om eleven avancerar långsammare eller snabbare, kan den hela tiden studera i sin egen undervisningsgrupp. Eleven stannar inte kvar på klassen och behöver heller inte hoppa över en klass utan följer sitt eget studieprogram i den egna undervisningsgruppen. Undervisning som inte är bunden till årskurserna lämpar sig särskilt väl i sådana fall då behovet av ett eget studieprogram gäller ett eller två ämnen. Det lönar sig att utnyttja ett sådant arrangemang i samband med slutvärderingen, om det föreligger fara för att eleven blir utan avgångsbetyg.

Undervisning i sammansatt klass i Sibbo

I Sibbo ordnas undervisning i sammansatta klasser vid behov. Eleverna som studerar i en sammansatt klass studerar real- samt konst- och färdighetsämnen enligt principen om växelkurser.

Flexibel grundläggande utbildning i Sibbo

I Sibbo ordnar man flexibel grundläggande utbildning för elever i årskurs 7-9. Målen för lärandet, inlärningsmiljöerna samt stödåtgärderna planeras och genomförs så att de motsvarar målen i den grundläggande utbildningen. Även en elev som får särskilt stöd kan antas till verksamheten ifall arrangemangen som helhet kan anses gagna eleven. För samtliga elever som deltar i den flexibla grundläggande utbildningen görs en individuell plan för lärandet och vid behov en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP).

Kriterier för val av elever för den flexibla grundläggande utbildningen

Ansökan till den flexibla grundläggande utbildningen görs med en skriftlig ansökan som eleven och vårdnadshavaren undertecknar. Varje skola väljer skilt eleverna till den flexibla grundläggande utbildningen.

Efter att ansökningstiden gått ut intervjuar en yrkesövergripande arbetsgrupp eleven och vid behov även dennes vårdnadshavare. Utifrån denna intervju föreslår arbetsgruppen för personen som fastställts i den ikraftvarande förvaltningsstadgan vilka elever som ska antas till JOPO-klassen (JOPO från finskans joustava perusopetus), varefter personen gör ett förvaltningsbeslut i saken.

När man beslutar om elevens antagning betraktar man följande saker:

- eleven löper risk att bli utan avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen eller elevens skolgång löper inte friktionsfritt i en vanlig klass
- eleven är tillräckligt motiverad och engagerad för att börja studera i en grupp för flexibel grundläggande utbildning.
- eleven gynnas av verksamhetsinriktade arbetsmetoder och metoder som betonar praktiskt arbete
- eleven är tillräckligt aktiv och klarar av i viss utsträckning att arbeta självständigt, vilket är nödvändigt speciellt i studier på arbetsplatsen.

Att utvidga lärmiljöer

I den flexibla grundläggande utbildningen betonas användningen av olika inlärningsmiljöer ytterom skolan i syfte att stödja elevens studiemotivation och personliga inlärningssätt. Inlärningsmiljön utvidgas med hjälp av t.ex. arbetsplatser, exkursioner och kulturaktörer samt även lägerskolor. Studierna styrs av de allmänna målen för den grundläggande utbildningen, även för de uppgifters del som utförs under perioderna med inlärning i arbetet. Hur eleven klarar av uppgifterna i inlärning i arbetet bedöms som en del av helhetsbedömningen av eleven. Arbetsfördelningen och ansvaren för de personer som fungerar som handledare för studierna utanför skolan överenskomms skilt i varje skola.

Arbetsplatsperioderna integreras i skolarbetet så att eleverna under skoldagarna kan reflektera över inlärningsprocesserna under inlärningen i arbetet. Uppgifterna inom inlärningen i arbetet uppgörs individuellt enligt läroplanen, med beaktande av elevernas resurser.

Den flexibla grundläggande utbildningens yrkesövergripande karaktär

De ungas växande kan stödjas av till exempel skolans pedagogiska handledare, en ungdomshandledare, kurator, socialarbetare osv. Eleverna gagnas av att ett yrkesövergripande psykosocialt stöd alltid finns tillgängligt för dem för att stöda elevens styrkor och tillväxt.

Undervisning i särskilda situationer

I de situationer där eleven behöver undervisning på grund av särskilda situationer görs beslut och lösningar efter övervägande och i samarbete med elevens bästa i åtanke. Om det t.ex. föreligger fara för att eleven blir utan avgångsbetyg från grundskolan på grund av oavklarade kurser, kan eleven fullgöra de här kurserna t.ex. enligt vad som fastställts för hemundervisning i samarbete med skolan. Skolan kan utse en så kallad ansvarslärare och eleven studerar enligt en individuell studieplan. Eleven bör dock fullgöra sina studier innan hen fyller 18 år.

I 18 § i lagen om grundläggande utbildning föreskrivs om arrangemang på grund av elevens hälsotillstånd. Om eleven på grund av sjukdom måste vårdas på sjukhus, deltar skolan tillsammans med vårdpersonalen i ordnandet av undervisning för eleven. Skolans aktiva roll i samarbetet ökar om eleven inte är i en sjukhusskola. Undervisningen kan ordnas på olika sätt, till exempel studier via fjärruppkoppling, läraren levererar uppgifter till hemmet/sjukhuset, läraren besöker sjukhuset eller hemmet för att undervisa eleven.

I all verksamhet ska elevens hälsotillstånd beaktas och skolan, hemmet och vårdpersonalen ska tillsammans bedöma prioriteringarna inom undervisningen, det vill säga vad resurserna inom lärandet ska koncentreras på. Då eleven är intagen på en avdelning inom specialsjukvården får hen använda sjukhuskolans tjänster.

Då avdelningsperioden slutar får eleven ett skraddarsytt stöd antingen hemma eller i skolan beroende på hens individuella behov och från fall till fall.

Undervisning som sker delvis eller helt hemma i regi av utbildningsanordnaren

Till exempel på grund av en elevs sjukdom eller annan särskild orsak är det ibland bäst för eleven eller annars nödvändigt att ordna undervisningen på en annan plats än i skolan. I detta fall ska ett förvaltningsbeslut om särskilda undervisningsarrangemang enligt 18 § i lagen om grundläggande utbildning fattas för anordnandet av undervisningen. För eleven uppgörs en plan för lärandet eller en IP, ifall eleven omfattas av särskilt stöd. De avvikande undervisningsarrangemangen inskrivs i det pedagogiska dokumentet som utarbetas. (18 § Särskilda undervisningsarrangemang)

Studierna för en elev kan delvis ordnas på annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i denna lag eller med stöd av den, om 1) eleven anses till någon del redan ha kunskaper och färdigheter som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs, 2) det med hänsyn till elevens förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att eleven skall genomgå den grundläggande utbildningens lärokurs, eller 3) detta är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd.

Om elevens vårdnadshavare inte har gjort en framställning om att elevens studier skall ordnas så som avses i 1 mom. eller föreskrivs med stöd av nämnda moment, skall elevens vårdnadshavare ges möjlighet att bli hörd innan ett beslut fattas. I undervisning för andra än läropliktiga skall eleven på motsvarande sätt ges möjlighet att bli hörd. (Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning 477/2003 och 1267/2013)

Hemundervisning

Att fullgöra läroplikten på annat sätt förutsätter inte myndighetstillstånd. Beslutet fattas av vårdnadshavaren som därefter även ansvarar för arrangemangen kring den läropliktigas studier. Kommunen är inte förpliktad att ordna undervisning åt en läropliktig som enligt vårdnadshavarens beslut studerar någon annanstans än i skolan. Vårdnadshavaren ansvarar även för att läroplikten blir fullgjord. Om den läropliktiga inte deltar i undervisningen ska den kommun där den läropliktiga är bosatt övervaka hans framsteg, enligt lagen om grundläggande utbildning (26 § 3 mom.). Lagstiftningen innehåller inte bestämmelser om praktiska arrangemang kring övervakningen. Beslut om dem görs i kommunerna. Allmän praxis är att kommunen utnämner en övervakande lärare som har som uppgift att kartlägga och bedöma den läropliktigas framsteg.

På Utbildningsstyrelsens webbplats finns mer information om hemundervisning.

5.5 Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran

För eleverna kan i samband med den grundläggande utbildningen ordnas biblioteksverksamhet, klubbverksamhet och annan verksamhet som nära anknyter till utbildningen. Utbildningsanordnaren beslutar om ordnandet och omfattningen av verksamheten. Också skolmåltider, rastaktiviteter,

morgonsamlingar, fester, utfärder, studiebesök och lägerskolor samt i mån av möjlighet skolresor ska ordnas så att de stödjer de mål som ställts upp för elevernas lärande, mångsidiga utveckling och välbefinnande. De förstärker också för sin del upplevelsen av en bra och trygg skoldag och möjliggör utgående från elevernas perspektiv en enhetlig, uppiggande och omväxlande dag. I den lokala läroplanen fastställs målen för verksamheten och principerna för att ordna verksamheten. Om de skolvisa arrangemangen bestäms i läsårsplanen.

Klubbverksamhet i skolan

Klubbverksamhet är verksamhet utanför lektionstid som utgår från skolans mål för undervisning, fostran och handledning. Verksamheten är en del av den avgiftsfria grundläggande utbildningen främjar för sin del gemenskap och berikar skolans verksamhetskultur. Klubbverksamheten ska på ett mångsidigt sätt stödja elevernas växande och utveckling. Klubbarna erbjuder eleverna möjlighet att bekanta sig med olika fritidsaktiviteter. Målet är att inspirera eleverna att ta del av fritidsaktiviteter och ge dem möjlighet att arbeta tillsammans, känna glädje och uppleva att de kan och lyckas. I klubbverksamheten ges eleverna tillfällen att tillämpa det som de har lärt sig i skolan och tillfällen för kreativ verksamhet och mångsidig kommunikation med vuxna och andra elever. Klubbarna kan öka elevernas delaktighet och möjligheter att påverka samt hjälpa dem att hantera vardagen och känna sig trygga.

Flexibla lösningar inom klubbverksamheten stödjer att elevens dag bildar en helhet. Klubbverksamheten utvecklas och lärmiljöerna utformas så att de stödjer deltagande i fritidsaktiviteter. Eleverna får i större utsträckning delta i planeringen av klubbverksamheten. Klubbverksamheten erbjuder möjligheter att stärka fostringsarbetet mellan hem och skola samt samarbetet med det omgivande samhället. Skolorna kan då de ordnar klubbverksamhet använda sig av den kompetens som finns inom olika sektorer, föreningar, företag och organisationer och hos andra samarbetspartner.

Skolbiblioteksverksamhet

För att stödja skolans undervisning och fostrande arbete kan man ordna skolbiblioteksverksamhet och förverkliga den i samarbete med närbibliotek och andra bibliotek. Biblioteksverksamheten bidrar till att stärka elevernas allmänbildning och till att bredda och vidga deras världsbild. Mångsidig skolbiblioteksverksamhet stödjer förverkligandet av synen på lärande i verkliga lärsituationer och ger eleverna möjligheter att sköta olika ansvarsupdrag. Skolbiblioteket och andra bibliotek erbjuder aktiverande och stimulerande lärmiljöer och mångsidiga arbetssätt. Biblioteksverksamheten ska uppmuntra eleverna att självmant läsa och välja böcker, tillgodose deras kunskapsbehov, uppmuntra dem att söka information i olika källor och granska informationskällorna. Verksamheten ökar möjligheterna att differentiera undervisningen, att arbeta utgående från elevernas personliga intressen samt att samarbeta med hemmen. Tillsammans handleder skolan och biblioteket eleverna till livslångt lärande och aktivt medborgarskap.

Skolmåltiden

Syftet med skolmåltiden ska vara att stödja elevernas sunda växande och utveckling samt deras studieförmåga och måltidskunskap. Den som deltar i undervisningen ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid. Måltiden ska vara ändamålsenligt ordnad och övervakad. Skolmåltiden ska ordnas med hänsyn till måltidens hälsomässiga, sociala och kulturella betydelse. Skolmåltiderna har en viktig avkopplande och social funktion. Med skolmåltiden kan man främja målen för en hållbar livsstil, kulturell kompetens och närings- och umgängesfostran. När måltiden och eventuella mellanmål intas vid rätt

tidpunkt i lugn och ro försäkras man sig om att eleverna orkar under skoldagen. En trivsam skolmåltid ökar välbefinnandet i hela skolan.

Skolmåltiden är för eleverna en viktig del av skoldagen. Eleverna ska uppmuntras att delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av skolmåltiden och i synnerhet av måltidssituationerna. Lärarna, tillsammans med andra vuxna i skolan, bär ansvar för att ge handledning i samband med måltiden och för att målen för fostran nås. Målen för skolmåltiderna och hur de organiseras ska diskuteras med hemmen och tillsammans stödjer man elevernas utveckling. Man ska regelbundet följa upp hur många som deltar i skolmåltiden och utvärdera kvaliteten på maten och måltidssituationen.

Skolmåltiden ska ordnas och verksamheten utvecklas genom samarbete mellan undervisningspersonalen och personalen som ansvarar för måltiden. Om en elev har individuella behov som gäller kost, hälso- eller sjukvård, ska man tillsammans med eleven, vårdnadshavaren, personalen som ansvarar för måltiden och skolhälsovården komma överens om stödåtgärder och övervakning i samband med måltiden.

Raster, morgonsamlingar och andra gemensamma evenemang samt studiebesök och lägerskolor

Enligt förordningen om grundläggande utbildning ska minst 45 minuter per timme användas för undervisning och den tid som används för undervisning ska indelas i ändamålsenliga undervisningsavsnitt. En del av arbetstiden kan användas för arbetslivsorientering, avslutningar och andra gemensamma evenemang. Förordningen gör det möjligt att på olika sätt strukturera skoldagen och att ordna rasterna på sätt som främjar elevernas välbefinnande. Gemensamma evenemang kan vara bl.a. skolans fester, temadagar och utfärder. Studiebesök och lägerskolor kan omfatta hela skolan eller endast några eller någon undervisningsgrupp. Även då utnyttjas möjligheten att ordna skolarbetet på ett flexibelt sätt i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning. Dagens arbete ska inledas med en kort morgonsamling.

Rasterna, morgonsamlingarna och olika gemensamma evenemang är viktiga för gemenskapen i skolan, för elevernas sunda utveckling och sociala relationer samt för att eleverna ska orka i studierna. De kan också ingå som en del i de mångvetenskapliga lärområdena. De stärker elevernas mångsidiga kompetens och synliggör skolans kulturella och språkliga mångfald. Studiebesök och lägerskolor ger för sin del möjligheter att vidga lärmiljön och att lära sig i autentiska situationer samt att samarbeta med olika aktörer.

Utbildningsanordnaren har stor möjlighet att påverka hur skoldagen delas in i undervisningsavsnitt och raster, vilken annan verksamhet som ingår i skoldagarna och hurdana verksamhetsformer som används. Dessa val formar skolans verksamhetskultur. De beslut man gör gällande skoldagens struktur görs med beaktande av principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen.

Skolväg och skoltransporter

Eleverna ska uppmuntras att ta sig till och från skolan på ett sätt som främjar hälsan och konditionen. Både när de rör sig självständigt och när de får skoltransport ska de lära sig att värna om sin egen och andras säkerhet och att uppföra sig väl under skolvägen.

Man ska komma överens om tillvägagångssätt och ansvarspersoner gällande övervakning och handledd verksamhet för dem som väntar på skoltransport samt gällande säkerheten under resan. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om tillvägagångssätten och transportarrangemangen. Om det kommit till skolans kännedom att det förekommit trakasseri, mobbning eller våld under skolvägen, är skolan skyldig att

informera vårdnadshavarna till de skyldiga och de som utsatts och vid behov stödja vårdnadshavarna i att reda ut det skedda.

5.5.4 Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran i Sibbo

Skolorna i Sibbo beskriver i sina läsårsplaner hur man ordnar morgon- och eftermiddagsverksamhet, eventuell klubb- och skolbiblioteksverksamhet samt annan verksamhet som sker utanför skolan. I läsårsplanen beskrivs även bl.a. hur skolmåltider, rasterna, morgonsamlingar och skolresor arrangeras med tanke på att stödja målen för undervisning och fostran.

I skolorna i Sibbo ordnas olika slags klubbverksamhet och morgon- och eftermiddagsverksamhet för eleverna. I Sibbo har man beslutat att bildningsväsendet administrerar den lagstadgade morgon- och eftermiddagsverksamheten. I kommunen har man också utarbetat lagstadgade planer för ordnande av de här tjänsterna. För ordnandet av den praktiska verksamheten svarar rektor. I kommunen har det gjorts andra planer och program som kompletterar läroplanen. Dessa är listade på kapitel 1.4.1. Skolorna gör också olika slags exkursioner. I planeringen av dessa deltar även eleverna och vårdnadshavarna. Skolorna har egna små bibliotek och de besöker och samarbetar med kommunens bibliotek.

Principerna för skolskjutsar i Sibbo följer såväl lagen om grundläggande utbildning som bildningsutskottets beslut. För elever som omfattas av den grundläggande utbildningen beviljar Sibbo kommun skolskjuts till en skola i det egna skoldistriktet eller ersätter till elevens vårdnadshavare kostnaderna för skolskjuts för de elever vars skolresa är över 5 km, eller på grundval av en skriftlig ansökan, om skolresans längd är över tre kilometer (åk 1–3) eller om skolresan enligt bildningsutskottets beslut klassificeras som ett farligt vägavsnitt (åk 1–3).

6 Bedömning av elevens lärande och kunnande i den grundläggande utbildningen

6.1 Bedömningens syften i den grundläggande utbildningen

Enligt lagen och förordningen om grundläggande utbildning har bedömningen av elevens lärande två syften som stödjer varandra. Syftet med bedömningen är att

- handleda och sporra eleven i studierna och att utveckla elevens förutsättningar för självvärdering (formativ bedömning).
- definiera i vilken mån eleven har uppnått målen som ställts upp för läroämnena (summativ bedömning).

Bedömningen i den grundläggande utbildningen fokuserar på lärandet, kunnandet, arbetet och uppförandet. Handledningen och sporrandet i studierna och utvecklingen av elevens färdigheter för självvärdering genomförs med hjälp av formativ bedömning. I vilken mån eleven har uppnått de mål som ställts upp för de olika läroämnena ska bedömas summativt.

Vid genomförandet av bedömningens syften ska de allmänna principerna för bedömningen följas. Skolorna ska ha enhetliga principer och förfaringssätt för bedömningen som blir konkreta i skolans bedömningskultur.

Utbildningsanordnaren ska följa upp hur bedömningsprinciperna uppfylls i skolorna samt stödja utvecklingen av en enhetlig bedömningskultur.

Bedömning i Sibbo

I alla skolor i Sibbo bedöms elevens lärande, arbete och uppförande på ett mångsidigt sätt. Tyngdpunkten ligger på bedömning som främjar lärande. Mångsidig bedömning och handledande respons är ett centralt pedagogiskt redskap för läraren, som stödjer elevens övergripande utveckling och lärande. Bedömningen sker kontinuerligt och mångsidigt under hela läsåret. Bedömningskulturen utvecklas utifrån respons som mottagits och diskussioner.

En stor del av bedömningen sker i växelverkan mellan lärarna och eleverna. Lärarna sköter om att eleverna från första början får respons som stödjer lärandet och uppmuntrar eleven att lära sig. Eleven ska också få veta hur hen framskrider, och vilka kunskaper och färdigheter hen besitter. Erfarenheter av att lyckas uppmuntrar eleverna att lära sig mera, men också misslyckanden eller fel lösningar är en del av lärprocessen och ska i undervisningen användas på ett finkänsligt sätt i syfte att främja lärandet. Eleverna uppmuntras också till att bedöma sitt eget arbete och arbete de gjort tillsammans med andra samt att ge konstruktiv respons till varandra. På det här sättet skapas förutsättningar för eleverna att utveckla sina kunskaper och färdigheter i att bedöma sig själv och sina kamrater.

6.1.1 Formativ bedömning

Syftet med den formativa bedömningen är att handleda eleven i framstegen i studierna i relation till de uppställda målen. Den formativa bedömningen hjälper eleven att förstå sitt eget lärande, uppfatta sina styrkor och utveckla sina arbetsfärdigheter i syfte att nå de mål som ställts upp för läroämnet. Den formativa bedömningen är en del av undervisningen.

Den formativa bedömningen är respons som stödjer och handleder lärandet. Responsen ska hjälpa eleven att förstå målen för läroämnet, att uppfatta sina egna framsteg i relation till de uppställda målen samt hur prestationerna kan förbättras i förhållande till de uppställda målen och kunskapskraven.

Självvärdering och kamratrespons är en del av den formativa bedömningen. Eleverna tränar under lärarens handledning på sina färdigheter i självvärdering och på att ge och ta emot kamratrespons. Dessa färdigheter ska tränas som en del av studierna i alla läroämnena. Självvärderingen och kamratresponsen inverkar inte på vitsordet eller det verbala omdöme som eleven ska få i läroämnet.

Målen för läroämnena och principerna för bedömningen ska klargöras för eleverna på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på elevernas ålder. Varje elev ska kunna bilda sig en uppfattning om vad som avses att hen ska lära sig och hur prestationerna bedöms. Under läsårets gång ska vårdnadshavarna informeras om elevens framsteg i studierna och om hans arbete och uppförande.

Den formativa bedömningen ska alltid genomföras i syfte att uppnå målen för läroämnena som har ställts upp i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och preciserats i den lokala läroplanen.

Den formativa bedömningen förutsätter ingen dokumentation.

Formativ bedömning i Sibbo

I Sibbo kommun genomför man formativ bedömning under studierna under läsåret som en del av den dagliga undervisningen och arbetet. För att främja likabehandling av eleverna används i Sibbo samtal kring lärande som en av metoderna för formativ bedömning. Dessa samtal äger rum varje läsår i alla årsklasser och i alla skolor. Timanteckningar och meddelanden i ett elektroniskt system (t.ex. Wilma) utgör en viktig del av genomförandet av den formativa bedömningen.

Som ett redskap för självbedömning kan användas bedömningspåståenden som utarbetats i ett elektroniskt system och som gäller alla läroämnen och elevens mångsidiga kompetens. Läraren kan också använda andra metoder för genomförande av självbedömning.

Skolan preciserar rutinerna för den formativa bedömningen i en bedömningsplan som utarbetas årligen.

6.1.2 Summativ bedömning

Syftet med den summativa bedömningen är att beskriva hur väl och i vilken mån eleven har uppnått de mål som ställts upp för läroämnena i den lokala läroplanen.

Den summativa bedömningen ska genomföras åtminstone i slutet av varje läsår och i slutet av den grundläggande utbildningen. Eleven och hans vårdnadshavare ska ändå även under läsårets gång informeras om elevens framsteg i studierna, och om elevens arbete och uppförande. I slutet av varje läsår ska eleven ges ett läsårsbetyg, för vilket en summativ bedömning ska göras av i vilken mån eleven under det ifrågavarande läsåret har uppnått målen i de läroämnen som ingår i elevens studieprogram. I läsårsbetyget ska även ingå en bedömning av uppförandet.

Den summativa bedömningen ska genomföras i relation till de mål som ställts upp för läroämnena i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats för varje årskurs i den lokala läroplanen. Bedömningen i slutet av läsåret är en summativ helhetsbedömning av hur eleven presterat under hela läsårets gång. Slutbedömningen ska fokusera på de mål som ställts upp för läroämnena när den grundläggande utbildningens lärokurs avslutas.

Målen för läroämnena och principerna för bedömningen ska klargöras för eleverna på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på elevernas ålder. Varje elev ska kunna bilda sig en uppfattning om vad som avses att hen ska lära sig och hur prestationerna bedöms.

Den summativa bedömningen genomförs av läraren som undervisat eleven, eller, om lärarna är många, av lärarna gemensamt.

Läraren ska dokumentera de omdömen av elevens prov på kunnande som inverkar på den summativa bedömningen.

6.2 Allmänna principer för bedömningen

Följande principer för bedömningen ska följas i varje årskurs.

Bedömningen är jämlik

Bedömningen ska i samtliga årskurser grunda sig på likabehandling. Bedömningen som genomförs vid slutet av varje läsår i årskurserna 1–8 och vid slutbedömningen ska grunda sig på de mål som ställts upp i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats i den lokala läroplanen. Varje elev ska få veta vad som avses att hen ska lära sig och hur hens lärande och kunnande bedöms. Slutvitsorden ska bildas på lika grunder i hela landet.

Bedömningen förutsätter öppenhet, samarbete och delaktighet

Syftet med bedömningen är att hjälpa eleven att uppfatta hur hen framskrider i studierna. Detta förutsätter kommunikation mellan läraren och eleven och respons för att främja att eleven uppnår målen. Till genomförandet av bedömningen hör att eleverna ges möjlighet att vara delaktiga, att identifiera elevernas styrkor samt att uppmuntra eleverna.

För att genomföra bedömningen förutsätts samarbete både i skolan och mellan skolan och hemmet. Syftet med samarbetet är att klargöra principerna för och förfaringssätten vid bedömningen för vårdnadshavarna. Eleven och vårdnadshavaren ska få tillräckligt med information om elevens lärande, kunnande, arbete och uppförande. Eleven och vårdnadshavaren har rätt att få information om grunderna för bedömningen och hur de har tillämpats i bedömningen av eleven.

Bedömningen är systematisk och ändamålsenlig

Bedömningsförfarandena ska planeras som en logisk helhet och man ska försäkra sig om att principerna för bedömningen är enhetliga i skolan. Bedömningen ska genomföras både under läsårets gång och vid slutet av läsåret. Bedömningen ska endast fokusera på det som har ställts upp som mål i den lokala läroplanen. Läraren ska genomföra bedömningen utgående från prov på kunnande.

Elevernas prestationer ska inte jämföras med varandra. Bedömningen ska inte basera sig på elevernas person, temperament eller andra personliga egenskaper.

Den information som fåtts utgående från bedömningen hjälper läraren att anpassa sin undervisning till elevernas behov. Bedömningen är också ett viktigt verktyg för att identifiera elevens eventuella behov av stöd. Samarbetet mellan lärarna i skolkollegiet är nödvändigt för att bedömningen ska kunna genomföras ändamålsenligt.

Bedömningen är mångsidig

Elevernas lärande, kunnande, arbete och uppförande ska bedömas mångsidigt. Den mångsidiga bedömningen ska grunda sig på prov på kunnande som samlats in på olika sätt. Läraren ska välja förfaringssätten för bedömningen så att de är ändamålsenliga med tanke på bedömningens syften och målen för läroämnet. Eleven ska ha möjligheter att på olika sätt som är ändamålsenliga med tanke på målen visa vad hen kan och har lärt sig. I valet av bedömningsmetoder ska man beakta att det med endast en bedömningsmetod inte är möjligt att bedöma hur eleven uppnått samtliga mål som ställts upp för läroämnena.

Bedömningen grundar sig på mål och kunskapskrav

Bedömningen av lärande, kunnande och arbete ska grunda sig på de mål för läroämnena som ställts upp i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats årskursvis i den lokala

läroplanen. Bedömningen av uppförandet genomförs i relation till de mål som ställts upp för uppförande i den lokala läroplanen.

I bedömningen av elevens kunskande ska de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som härletts ur målen för läroämnena användas. Kunskapskraven har definierats för den bedömning som ska ges i slutet av de olika årskurserna och för slutbedömningen. Kunskapskraven är inte mål som ställts upp för eleverna, utan de beskriver vilken kunskapsnivå som krävs för olika vitsord.

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, ska prestationerna bedömas i relation till de gemensamma målen för den allmänna lärokursen och utifrån de ovan nämnda kunskapskraven.

Prestationer av elever som studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen ska i dessa läroämnen bedömas i relation till de individuella mål som fastställs i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP). Ovan nämnda kunskapskrav används inte för att fastställa elevens kunskapsnivå. Lärokursen individualiseras först då eleven trots givet stöd inte verkar uppnå den kunskapsnivå som förutsätts för vitsordet 5.

Prestationer av en elev som deltar i undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden ska bedömas i relation till de mål som ställts upp för respektive verksamhetsområde.

Om en elev studerat särskilt prioriterade områden i ett läroämne som definierats i planen för elevens lärande ska hans prestationer bedömas i relation till målen för den allmänna lärokursen utgående från de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Bedömningen beaktar elevens ålder och förutsättningar

Förfaringssätten vid bedömningen ska planeras och genomföras med beaktande av elevernas ålder och förutsättningar. Man ska ta i beaktande elevernas olika sätt att lära sig och arbeta samt se till att det inte finns hinder för dem att visa sitt kunskande.

I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet vid elevens hälsotillstånd och specialbehov. Behovet av stöd för lärande samt andra orsaker som inverkar på påvisande av kunskande ska beaktas i förfaringssätten vid bedömningen så, att eleven har möjlighet att med hjälp av specialarrangemang och alternativa metoder visa sitt kunskande.

I bedömningen av elever med invandrarbakgrund och elever med ett främmande språk som modersmål ska elevens kunskaper i undervisningsspråket och elevens språkkunskaper inom vetenskapsområdet i läroämnet som är mål för bedömningen beaktas.

6.2.1 De allmänna principerna för bedömning i Sibbo

Samarbete med vårdnadshavarna

I Sibbo ses samarbetet med hemmen som en del av en god bedömningskultur. Syftet med samarbetet mellan skolorna och hemmen är att klargöra principerna och praxisen för bedömning för vårdnadshavarna.

Målen för skolarbetet och skolans bedömningspraxis diskuteras med vårdnadshavarna. Eleven själv och dennes vårdnadshavare ska tillräckligt ofta få information om hur studierna framskrider och om elevens arbete och uppförande. Samtalen kring lärande är en samarbetsform som används i alla årskurser. Skolan preciserar de årliga rutinerna kring samarbetet med vårdnadshavarna i sin bedömningsplan.

Informationssätten

Sibbo kommuns utbildningstjänster informerar undervisningspersonalen, eleverna och elevernas vårdnadshavare genom att publicera en årsklocka för bedömning, som innehåller information om bedömningens principer och praxis. I årsklockan för bedömning har inskrivits tidpunkterna som hänför sig till den gemensamma bedömningspraxisen.

Den gemensamma praxisen omfattar:

- information om målen för årskursen, de allmänna principerna för bedömningen och bedömningspraxisen,
- tillräcklig tillgång till information om lärande, kunnsande, arbete och uppförande,
- eleverna övar att bedöma sig själv och ge kamratrespons under vägledning läraren,
- att hålla samtal kring lärande och ställa upp mål för eleverna,
- mellanbetyg för årskurserna 7–9 och
- läsårsbetyg.

Eleven och vårdnadshavaren ska få tillräckligt med information om elevens lärande, färdigheter, arbete och uppförande. Skolans lärare utarbetar en bedömningsplan som preciserar de bedömningssätt som definierats i årsklockan för bedömning och fastställer hur bedömningen ska kommuniceras.

Målen för läroämnena och principerna för bedömningen ska klargöras för eleverna på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på elevernas ålder. Eleven och vårdnadshavaren har rätt att få information om grunderna för bedömningen och hur de har tillämpats i bedömningen av eleven. Eleven och vårdnadshavaren får information om bedömningens grunder i läroplanen eller vid behov av läraren som bedömt eleven. Vid behov ger läraren information om hur grunderna för bedömning har tillämpats på bedömningen av eleven.

Skolan ordnar varje läsår en föräldrakväll, där ett av temana är bedömning, men de frågor kring bedömning som behandlats på föräldrakvällen skickas också skriftligt till alla elever och vårdnadshavare till exempel via Wilma. Samtalet kring lärande är ett viktigt sätt att ge respons till eleven och vårdnadshavaren.

Utbildningsanordnaren följer upp hur bedömningsprinciperna uppfylls i skolorna och stödjer utvecklingen av en enhetlig bedömningskultur genom utbildning, en samtalsstruktur som sträcker sig över skolgränserna, genom att styra lärarna till att gemensamt planera bedömningen och styra skolan till att skapa en enhetlig skolspecifik bedömningskultur.

Bedömningsplan

Bedömningsplanen innebär dokumentering av det bedömningssamtal som skolorna enligt läroplanen ska hålla. Syftet med bedömningsplanen är att främja teamlärarskap, samarbete mellan skolorna, diversifiera bedömningskulturen och öka jämlikheten mellan eleverna.

I början av läsåret utarbetar varje skola en skolspecifik, ämnesgruppspecifik eller teamspecifik bedömningsplan och informerar eleverna och vårdnadshavarna om den. Skolorna kan utarbeta planen i samarbete med andra skolor. I planen beskrivs de rutiner kring bedömningen som skolan har för avsikt att genomföra under läsåret. Planen kan uppdateras under läsåret. Planen publiceras i Wilma.

Elevers målplan

En elev i årskurserna 3–9 utarbetar en personliga målplan i början av läsåret, i augusti–september. Planen utarbetas i ett elektroniskt system. Eleven gör sin plan i skolan under lärarens handledning eller hemma tillsammans med vårdnadshavaren. När eleven utarbetar planen begrundar hen sina styrkor själv eller tillsammans med sina vårdnadshavare: På vilka delområden är hen skicklig inom lärande, arbetande och uppförande. Eleverna ställer upp mål för sitt lärande, arbetande och uppförande samt reflekterar över vilken slags verksamhet som skulle främja uppnåendet av målen. Eleven begrundar själv eller tillsammans med sina vårdnadshavare vilka saker som påverkar lärandet på ett positivt sätt och vilka saker och åtgärder som kan ha en negativ inverkan för uppnåendet av målen. Målplanen kan preciseras och ändras i samband med samtalet kring lärande. Uppnåendet av målen som uppställts i målplanen bedöms tillsammans med eleven, vårdnadshavaren och läraren vid samtalet kring lärande.

I samband med samtalet kring lärande fyller eleverna i årskurserna 1–2 i en målplan tillsammans med klassläraren och vårdnadshavaren.

Samtal kring lärande

Samtalen kring lärande är en del av informationen om bedömning och samarbetet med vårdnadshavarna. Att utveckla färdigheter att lära sig är grunden för målinriktat och livslångt lärande. Därför ska eleven uppmuntras att reflektera över sina sätt att lära sig och att använda denna kunskap till att främja sitt lärande. Före samtalet kring lärande gör eleven en självbedömning. När en elev i årskurserna 3–9 gör sin självbedömning granskar hen de mål som ställts upp i målplanen. Självbedömningen görs på en blankett i ett elektroniskt system och blanketten för självbedömning finns i samband med målplanen.

Syftet med samtalen kring lärande är att följa upp elevens lärande och studier samt att samtala om frågor i anknytning till dessa tillsammans med eleven, vårdnadshavaren och klassläraren/klassföreståndaren samt med övriga nödvändiga personer. Vid samtalen kring lärande ges information om elevens lärande, kunnande, arbete och uppförande. Vid samtalet betonas de saker som för varje enskild elev är mest väsentliga för att främja framskridandet av lärandet. I samtalet förenas elevens självbedömning och lärarens bedömningsrespons. I Sibbo använder alla skolor en gemensam elektronisk blankett för samtal kring lärande. Ett samtal kring lärande kan också ske över en telefon- eller nätförbindelse.

Samtal kring lärande ordnas varje läsår i varje årskurs. Ett samtal kring lärande kan alltid också hållas i samband med uppdateringen av dokumenten som hänför sig till stödet för lärande. Samtalen kring lärande ska hållas i oktober–januari. Samtalen kring lärande sammankallas av klassläraren/klassföreståndaren som kan be om respons av de andra lärarna som undervisar eleven om elevens färdigheter med avseende på lärande, arbete och skolgång. I årskurs 9 fokuserar samtalen kring lärande särskilt på slutbedömningen och på att söka sig till fortsatta studier.

Bedömningen som helhet i Sibbo

6.3 Bedömning av lärande och kunnande

Bedömningen i den grundläggande utbildningen ska fokusera på elevens lärande och kunnande. Bedömningen av lärande anknyter till handledningen av lärprocessen och den respons som ska ges om den. Bedömningen av kunnande ska i sin tur fokusera på nivån av elevens kunskaper och färdigheter. Elevens lärande ska handledas och hans kunnande ska alltid bedömas i relation till de mål som ställts upp för de olika läroämnena i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats för varje årskurs i den lokala läroplanen.

Vid bedömning av elevens kunnande ska de kunskapskrav användas som definierats i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som härletts ur målen för den bedömning som ska ges i slutet av de olika årskurserna och vid slutbedömningen.

I vilken mån målen för mångsidig kompetens uppnås ska inte bedömas separat från läroämnet. Då läraren genomför bedömningen i enlighet med målen och kunskapskraven för läroämnena bedöms även målområdena för mångsidig kompetens.

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, ska prestationerna bedömas i relation till de gemensamma målen för den allmänna lärokursen utifrån de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Prestationer av elever som studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen ska i dessa läroämnen bedömas i relation till de individuella mål som fastställts i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP). De kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen ska inte användas för att fastställa elevens kunskapsnivå.

6.4 Bedömning av arbete

Bedömningen av arbetet är en del av bedömningen av läroämnet. Arbetet ska alltså inte bedömas separat från läroämnet. Bedömningen av arbetet grundar sig på målen för elevens arbetsfärdigheter som ingår i målen för läroämnena som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som preciserats årskursvis i den lokala läroplanen. Då läraren genomför bedömningen i enlighet med målen och kunskapskraven för läroämnet blir även arbetet bedömt.

Med arbetsfärdigheter avses färdigheter som eleven under tiden för den grundläggande utbildningen utvecklar i att arbeta självständigt och i grupp, att planera och utvärdera sitt eget arbete, att agera ansvarsfullt och försöka sitt bästa samt att agera konstruktivt i kommunikationssituationer.

Särskilda behov som berör elevens arbete ska om det behövs antecknas i planen för elevens lärande eller i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP), så att de kan beaktas då bedömningen planeras och genomförs.

6.5 Bedömning av uppförande

Bedömningen av uppförandet ska genomföras i relation till de mål som ställts upp för uppförande i den lokala läroplanen och hur väl eleven uppnått dem. Målen som ställts upp för uppförande ska grunda sig på skolans verksamhetsätt och ordningsstadga. Uppförandet ska bedömas som en egen helhet i betygen och det vitsord eller verbala omdöme som eleven fått inverkar inte på vitsordet eller det verbala omdömet som ges i ett läroämne.

Särskilda behov som berör elevens uppförande ska om det behövs antecknas i planen för elevens lärande eller i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP), så att de kan tas i beaktande när bedömningen av uppförandet planeras och genomförs.

6.5.1 Bedömning av uppförande i Sibbo

Värdegrunden för den grundläggande utbildningen lägger en grund för styrningen av uppförandet och, som en del av skolans fostrande uppdrag, för undervisning av kunskaper och färdigheter i anknytning till uppförande. Eleverna handleds i att ta hänsyn till andra människor och miljön och följa gemensamt överenskomna handlingssätt och regler. Det centrala är att fostra eleverna till att

- på ett aktivt och positivt sätt påverka samhällets verksamhetskultur och välbefinnande,
- agera rätt genom att värdesätta sig själv, andra och miljön,
- sträva efter självreglering och ta ansvar för sin egen verksamhet,
- respektera olikhet och ställa sig positivt till det,
- agera på det sätt som en hållbar livsstil förutsätter och
- respektera de mänskliga rättigheterna.

I den allmänna delen av grunderna för läroplanen i avsnittet Gemensamt ansvar för skoldagen och samarbete definieras elevens ansvar som medlem i skolgemenskapen på följande sätt:

Som medlemmar i skolgemenskapen har eleverna ett eget ansvar som baserar sig på det gemensamma ansvar för skoldagen som definieras i läroplanen. Det innebär att regelbundet delta i skolarbetet, att vara hygglig och bemöta sina skolkamrater och de vuxna i skolan med respekt och att följa gemensamma regler. Att respektera andra människors integritet, arbete och arbetsro och sköta överenskomna uppgifter är nödvändigt i skolarbetet. Enligt lagen är eleven skyldig att delta i den grundläggande utbildningen och utföra sina uppgifter samvetsgrant och uppföra sig korrekt.

Bedömningen av uppförande baserar sig på mål som bedöms i förhållande till kriterierna enligt vilka ett vitsord eller en verbal bedömning bildas. I bedömningen beaktas elevernas åldersstadium och förutsättningar. Bedömningen ska inte basera sig på elevernas person, temperament eller andra personliga egenskaper.

Målen för uppförande inom olika delområden

Eleven tar ansvar för sin egen verksamhet.	Eleven följer regler och instruktioner.	Eleven tar hänsyn till andra människor.	Eleven tar hänsyn till sin miljö.
--	---	---	-----------------------------------

<p>Eleven deltar regelbundet i undervisningen och sköter om sina egna skolangelägenheter.</p> <p>Eleven följer överenskomna tidtabeller.</p> <p>Eleven följer gemensamt överenskomna goda seder.</p> <p>Eleven kan anpassa sitt beteende så att det är lämpligt för situationen.</p> <p>Eleven tar ansvar för skötseln av gemensamma ärenden.</p>	<p>Eleven följer skolans ordningsregler.</p> <p>Eleven agerar enligt de instruktioner hen fått.</p> <p>Eleven förbinder sig till överenskomna verksamhetsätt.</p>	<p>Eleven uppför sig på ett respektfullt sätt mot andra.</p> <p>Eleven agerar på ett rättvist sätt och godkänner olikhet.</p> <p>Eleven respekterar integritet och de övriga mänskliga rättigheterna.</p> <p>Eleven stöder arbetsron med sin verksamhet.</p> <p>Eleven agerar mot mobbing.</p> <p>Eleven samarbetar med andra.</p>	<p>Eleven sköter om sina egna, klassens och skolans gemensamma saker och lokaler.</p> <p>Eleven sköter för sin del om att miljön är trivsamt och tryggt.</p> <p>Eleven sköter för sin del om renligheten i skolan och dess närmiljö.</p>
---	---	--	--

Kriterierna för att bilda verbal bedömning för uppförande i årskurserna 1–3

Du har uppnått målen berömligt.

Eleven behärskar målen för uppförande berömligt. Med sin verksamhet strävar eleven efter att påverka skolans verksamhetskultur på ett positivt, aktivt och självständigt sätt.

Du har uppnått målen bra.

Eleven behärskar målen för uppförande bra. Elevens uppförande är i huvudsak självständigt bra, och elevens verksamhet har endast krävt ringa handledning.

Du har uppnått målen nöjaktigt.

Eleven behärskar målen för uppförande nöjaktigt. I några av dessa har elevens agerande krävt samtal och handledning, men hen har lyckats utveckla sitt agerande på dessa delområden under bedömningsperioden.

Du har uppnått målen försvarligt.

Eleven behärskar målen för uppförande försvarligt. Elevens agerande har krävt samtal och handledning i fråga om flera mål under bedömningsperioden. Eleven har tidvis strävat efter att utveckla sitt agerande på dessa delområden.

Du har inte uppnått målen på ett godkänt sätt.
Eleven har inte uppnått målen för uppförande.

Kriterierna för att bilda ett vitsord för uppförande i årskurserna 4–9

Utmärkt (10)

Eleven behärskar målen för uppförande berömligt. Med sitt uppförande påverkar eleven skolans verksamhetskultur på ett positivt, aktivt och självständigt sätt.

Berömlig (9)

Eleven behärskar målen för uppförande berömligt. Med sin verksamhet strävar eleven efter att påverka skolans verksamhetskultur på ett positivt, aktivt och självständigt sätt.

Bra (8)

Eleven behärskar målen för uppförande bra. Elevens uppförande är i huvudsak självständigt bra, och man har varit tvungen att handleda elevens verksamhet i liten omfattning.

Nöjaktig (7)

Eleven behärskar målen för uppförande nöjaktigt. I några av dessa har elevens agerande krävt samtal och handledning, men hen har lyckats utveckla sitt agerande på dessa delområden under bedömningsperioden.

Försvarlig (6)

Eleven behärskar målen för uppförande försvarligt. Elevens agerande har krävt samtal och handledning i fråga om flera mål under bedömningsperioden. Eleven har tidvis strävat efter att utveckla sitt agerande på dessa delområden.

Hjälplig (5)

Eleven har uppnått målen för uppförande hjälpligt. Elevens verksamhet har upprepat krävt diskussion och handledning i fråga om alla mål, men hen har inte lyckats utveckla sin verksamhet under bedömningsperioden.

Underkänd (4)

Eleven har inte uppnått målen för uppförande.

6.6 Studiegången i den grundläggande utbildningen

6.6.1 Studiegången enligt årskurs

En elev uppflyttas till följande årskurs om hen i de olika läroämnena som ingår i årskursens lärokurs har fått ett siffervitsord eller ett motsvarande verbalt omdöme som motsvarar åtminstone hjälpliga kunskaper och färdigheter.

Eleven kan också uppflyttas till följande årskurs, även om hens prestationer skulle vara underkända i något läroämne, om man bedömer att hen kommer att klara av studierna i följande årskurs med godkänt resultat.

En elev kan stanna kvar i årskursen, om elevens prestationer under läsåret trots stödåtgärder har underkänts i ett eller flera läroämnen som ingår i årskursens lärokurs.

Om det finns risk för att elevens hela prestation under läsåret underkänns i något läroämne, ska eleven och vårdnadshavaren informeras om saken under läsåret och man ska komma överens om åtgärder för att stödja lärandet. Innan beslut fattas om att en elev stannar kvar i årskursen ska eleven beredas möjlighet att, utan att delta i undervisningen, vid ett särskilt tillfälle visa prov på att hen inhämtat godtagbara kunskaper och färdigheter i läroämnet i fråga. Sådana tillfällen kan ordnas en eller flera gånger under läsåret eller efter läsårets slut på det sätt som bestäms i den lokala läroplanen. I det särskilda tillfället kan olika slags muntliga och skriftliga eller andra prestationer ingå för att eleven på bästa sätt ska kunna visa sitt kunnande.

Om tillfället ordnas efter läsårets slut, kan eleven i läsårsbetyget ges ett villkorligt beslut om kvarstannande. I beslutet ska anges vilka delar av årskursens lärokurs som förutsätter en godkänd prestation i ett särskilt tillfälle för att visa prov på kunnande för att eleven ska uppflyttas till följande årskurs.

En elev kan också stanna kvar i årskursen, trots att hen inte har underkända prestationer, om det anses ändamålsenligt med tanke på elevens allmänna framgång i skolan. Eleven och hans vårdnadshavare ska i ett sådant fall ges möjlighet att höras innan beslutet fattas.

Om en elev stannar kvar på klassen, förfaller elevens prestationer i ifrågavarande årskurs.

Studiernas framskridande i de olika årskurserna i Sibbo

Om man överväger att låta eleven gå om årskursen, ska ärendet diskuteras i tillsammans med vårdnadshavarna och en mångprofessionell arbetsgrupp i ett så tidigt skede som möjligt, helst före sportlovet. Frågan om en elev ska gå om årskursen behandlas av den mångprofessionella gruppen för trestegsstöd (KOPO+). Rektorn fattar beslut om att gå om årskursen.

En elev kan också stanna kvar på klassen, trots att eleven inte har underkända prestationer, om det anses ändamålsenligt med tanke på elevens allmänna framgång i skolan. Vårdnadshavaren ska i ett sådant fall ges möjlighet att höras innan beslutet fattas. Vårdnadshavaren ska höras i god tid innan läsårets slut.

Om det ser ut som att eleven inte klarar av hela årskursens lärokurs på ett godkänt sätt, ska eleven erbjudas tillräckligt med stödåtgärder. Sådana är bl.a. studier med tyngdpunktsområden och individualisering av målen för ett läroämne. Dessa stödåtgärder beskrivs i mer detalj i Handbok för stöd för lärande och skolgång i den grundläggande undervisningen i Sibbo kommun.

I skolorna i Sibbo ges eleven en möjlighet att visa att hen uppnått godtagbara kunskaper och färdigheter en gång per läsår och en gång efter att skolarbetet för läsåret avslutats.

6.6.2 Studier enligt ett eget studieprogram

En elev kan studera över årskursgränserna enligt ett eget studieprogram, i stället för enligt en lärokurs som är indelad i årskurser. I den lokala läroplanen ska föreskrivas vilka studiehelheter som ska avläggas med godkänt resultat för att kunna framskrida i studierna i läroämnet i fråga. En elev som studerar enligt ett eget

studieprogram får i slutet av läsåret ett läsårsbetyg över de studier som hen genomfört med godkänt resultat under läsåret i fråga och går efter det avslutade läsåret vidare i sina studier följande läsår.

Genom studier enligt ett eget studieprogram kan man om det behövas undvika att eleven stannar kvar på klassen och på så sätt undvika att elevens alla prestationer under läsåret i fråga upphör att gälla. En elev som studerar enligt ett eget studieprogram kan stanna kvar på årskursen endast i det fall att den allmänna skolframgången är svag. En elev i årskurs nio räknas som elev i ifrågavarande årskurs ända tills hen avlagt hela den grundläggande utbildningens lärokurs och får ett avgångsbetyg eller avgår från skolan.

6.7 Gemensamma läroämnen och valfria ämnen som ska bedömas i slutet av läsåret

I den grundläggande utbildningen ska alla gemensamma läroämnen som ingår i elevens studieprogram bedömas separat i slutet av varje läsår. De gemensamma läroämnen som bedöms är modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik, omgivningslära, fysik, kemi, biologi, geografi, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. I läsårsbetyget ska ett verbalt omdöme eller ett vitsord antecknas över i vilken mån eleven under läsåret har uppnått målen för läroämnena som ingår i elevens studieprogram.

Timmarna valfria konst- och färdighetsämnen är en del av den undervisning som ska ges i de gemensamma lärokurserna i konst- och färdighetsämnen. Det innebär att eleven får ett verbalt omdöme eller ett vitsord för varje konst- och färdighetsämne i alla årskurser som eleven studerar ämnena. I betygen ges inget separat verbalt omdöme eller vitsord över timmarna valfria konst- och färdighetsämnen som eleven erbjudits och avlagt.

Målen och innehållen för läroämnena i mångvetenskapliga lärområden och de prov på kunnande som visats i samband med studier i mångvetenskapliga lärområden ska beaktas då man bildar vitsord i respektive läroämne. Bedömningen i de enskilda läroämnena ska planeras och eleverna ska känna till bedömningen innan arbetet med ett lärområde påbörjas. För mångvetenskapliga lärområden ges inga separata verbala omdömen eller vitsord.

De valfria ämnen som bildar en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar ska bedömas med siffror. Lärokurser i valfria ämnen som omfattar mindre än två årsveckotimmar och helheter bestående av sådana lärokurser ska bedömas verbalt med anteckningen "godkänd".

I årskurserna 1–3 ska de valfria ämnena som motsvarar timfördelningen i den grundläggande utbildningen bedömas antingen verbalt eller med siffror i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I årskurserna 4–9 ska siffervitsord ges för de valfria ämnen som omfattar minst två årsveckotimmar.

6.7.1 Bedömning av tillvalsämnena i Sibbo

I årskurserna 4–6 omfattar tillvalsämnena mindre än två årsveckotimmar, och därför bedöms de inte numeriskt. I läsårsbetyget bedöms tillvalsämnena med en påteckning.

De valfria timmarna inom konst- och färdighetsämnena i årskurserna 7–9 är en del av läroämnena som undervisas gemensamt, dvs. musik, bildkonst, handarbete, gymnastik och huslig ekonomi. Tillvalen inom konst- och färdighetsämnena bedöms alltid som en del av konst- och färdighetsämnena. Tillvalsämnena

bedöms separat, även om de också kan innehålla konst- och färdighetsämnen. Tillvalsämnen (övriga/tillämpande/fördjupande valfria ämnen) som bildar en enhetlig lärokurs på minst två årsveckotimmar bedöms med siffror. Tillvalsämnen som undervisas mindre än två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokursen bedöms verbalt. Om ett annat tillvalsämne som bedöms verbalt ses som fördjupade studier i ett gemensamt ämne, kan genomförande av det valfria ämnet höja vitsordet för det ifrågavarande ämnet.

6.8 Slutbedömning i den grundläggande utbildningen

Syftet med slutbedömningen är att definiera hur väl och i vilken mån eleven i slutet av den grundläggande utbildningen har uppnått de mål som ställts upp för de olika läroämnena i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Siffervitsordet eller det verbala omdömet som ska ges i slutbedömningen ska beskriva elevens kunskapsnivå i relation till målen för lärokursen i läroämnet och kunskapskraven för slutbedömningen. Avgångsbetyget ska i slutet av den grundläggande utbildningen ges åt en elev som har uppnått målen för hela den grundläggande utbildningens lärokurs på en nivå som motsvarar åtminstone vitsordet 5.

Slutbedömningen ska genomföras på basis av det kunnande som eleven har visat i årskurserna 7–9 i relation till målen för lärokursen i läroämnet, utgående från de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

6.8.1 Bildandet av slutvitsord

Bildandet av slutvitsord ska grunda sig på den kunskapsnivå som eleven visat i relation till målen för lärokursen i läroämnet och kunskapskraven för slutbedömningen. Då ett slutvitsord bildas ska man ta i beaktande alla mål som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för lärokursen i läroämnet och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Bedömningen av de mål för läroämnena i vilka eleven visat sitt kunnande i årskurserna 7 och 8 ska beaktas då slutbedömningen genomförs. Den nivå av kunnande som baserar sig på dessa mål ska bedömas utgående från kunskapskraven för slutbedömningen.

Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för läroämnet. Om en elev uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål.

Bedömningen av elevens arbete ska ingå i vitsordet som ges i ett läroämne i slutbedömningen.

6.8.2 Slutbedömningen av en elev som omfattas av särskilt stöd

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, ska hans prestationer bedömas i relation till målen för den allmänna lärokursen och utgående från kunskapskraven för slutbedömningen. Om eleven studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnena, ska elevens prestationer i läroämnena i fråga bedömas i relation till de individualiserade mål och innehåll som fastställts i elevens individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP), inte i relation till kunskapskraven för slutbedömningen.

Vid bedömningen av läroämnen som studerats enligt individualiserade lärokurser kan verbalt omdöme användas i stället för siffervitsord också vid slutbedömningen. Lärokursen ska individualiseras först då eleven trots det givna stödet inte verkar uppnå den kunskapsnivå som förutsätts för vitsordet 5.

Slutbedömningen för en elev som omfattas av förlängd läroplikt grundar sig antingen på den grundläggande utbildningens allmänna lärokurser i läroämnen eller på individualiserade lärokurser, beroende på vad som bestämts i elevens beslut om särskilt stöd. Om studierna för en elev som omfattas av förlängd läroplikt genomförs i form av studiehelheter, ska bedömningen i betyget ändå ges per läroämne.

Om elevens studier har ordnats enligt verksamhetsområde, ska slutbedömningen basera sig på de mål som ställts upp i den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas och ett verbalt omdöme ska ges för varje verksamhetsområde.

Bedömning av lärande i speciella situationer i Sibbo

Bedömningen av individualiserade lärokurser är alltid verbal i årskurserna 1–9. Den verbala bedömningen av ett individualiserat läroämne gäller också slutbedömningen.

Med undantag för slutbedömningen kan verbal bedömning också användas vid bedömning av elever vars modersmål inte är undervisningsspråket.

6.8.3 Gemensamma läroämnen som ska bedömas i slutbedömningen

I slutbedömningen i den grundläggande utbildningen ska följande gemensamma läroämnen bedömas med siffror: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik, fysik, kemi, biologi, geografi, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. Kunskapskraven för slutbedömningen definierar vilken kunskapsnivå som krävs i respektive läroämne för siffervitsorden 5, 7, 8 och 9.

I modersmål och litteratur kan eleven ha studerat enligt två olika för läroämnet fastställda lärokurser. Då ska de båda lärokurserna som eleven har avlagt i läroämnet modersmål och litteratur bedömas.

Om eleven har bytt lärokurs i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket eller främmande språk, är det den lärokurs som eleven senast har studerat som ska bedömas i slutbedömningen. Samma sak gäller om eleven har bytt från ett åskådningsämne till ett annat eller från en lärokurs i ett åskådningsämne till en annan.

Om en elev i enlighet med ett beslut som avses i 18 § i lagen om grundläggande utbildning är helt befriad från studier i ett läroämne inom den grundläggande utbildningens lärokurs ska läroämnet i fråga inte bedömas. Det ska finnas särskilt vägande skäl för befrielse från studier i ett läroämne och beslutet ska övervägas individuellt för varje elev.

6.8.4 Bedömning av lärokurserna i konst- och färdighetsämnena i slutbedömningen

Konst- och färdighetsämnena som är gemensamma för alla elever är musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. Den lokala timfördelningen och elevernas eventuella egna val inverkar på när en elev ges det vitsord i ett konst- och färdighetsämne som ska antecknas i avgångsbetyget.

Timmarna valfria konst- och färdighetsämnen är en del av den undervisning som ska ges i de gemensamma lärokurserna i konst- och färdighetsämnen. Det innebär att eleven får ett vitsord för varje konst- och färdighetsämne i avgångsbetyget. I avgångsbetyget ges inget separat vitsord över studier i timmarna valfria konst- och färdighetsämnen som eleven erbjudits och avlagt.

Då slutvitsordet bildas ska de kunskapskrav för slutbedömningen som fastställts för dessa läroämnen i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen användas. Slutbedömningen ska genomföras i det skede då hela lärokursen i respektive konst- och färdighetsämne och även eventuella studier i timmarna valfria konst- och färdighetsämnen har avlagts. I avgångsbetyget ska omfattningen av den lärokurs som eleven avlagt antecknas för respektive konst- och färdighetsämne.

6.8.5 Bedömning av valfria ämnen i slutbedömningen

De valfria ämnen som bildar en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar ska bedömas med siffror. Lärokurser i valfria ämnen som omfattar mindre än två årsveckotimmar och helheter bestående av sådana lärokurser ska bedömas verbalt med anteckningen "godkänd". Det kunnande som visats i ett valfritt ämne som hör till ett gemensamt läroämne och som ska bedömas med ett verbalt omdöme, kan höja slutvitsordet i läroämnet i fråga. Principen för att höja vitsordet ska skrivas ner i den lokala läroplanen.

Bedömning av valfria ämnen i slutbedömningen i Sibbo

Slutbedömningen för konst- och färdighetsämnena görs när eleven har studerat hela lärokursen för läroämnet (gemensam lärokurs + konst- och färdighetstillvalen). Elevernas lärokurser i olika konst- och färdighetsämnen är av olika längd beroende på elevens val. En slutbedömning görs enligt kriterierna för slutbedömning i det skede när eleven har studerat hela lärokursen hen valt. Slutvitsordet i ett konst- och färdighetsämne kan stiga eller sjunka jämfört med vitsorden i tidigare läsårsbetyg. Tillvalsämnen som undervisas mindre än två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser bedöms verbalt. Om ett annat tillvalsämne som bedöms verbalt ses som fördjupade studier i ett gemensamt ämne, kan genomförande av det valfria ämnet höja vitsordet för det ifrågavarande ämnet.

6.8.6 Undervisning som betonar ett läroämne eller en särskild utbildningsuppgift och slutbedömning

Om en skola betonar ett visst läroämne eller en läroämneshelhet i sin läroplan eller ordnar undervisning på två språk, är skolans mål för undervisningen i detta ämne eller språk i allmänhet högre än målen som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. För likvärdighetens skull ska prestationerna för de elever som deltar i undervisning som betonar ett läroämne eller en läroämneshelhet eller som deltar i undervisning på två språk, i slutet av den grundläggande utbildningen bedömas i relation till målen för läroämnena. För att definiera kunskapsnivån ska kunskapskraven för slutbedömningen som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen användas.

Om årsveckotimmar för valfria ämnen används till den betonade undervisningen ska bedömningen i fråga om dessa timmar genomföras i enlighet med principerna för bedömningen av valfria ämnen. I undervisning på två språk ska elevens kunskaper i målspråket eller språkbadsspråket som hen studerat bedömas utifrån målen och kunskapskraven för A-lärokursen i främmande språk eller det andra inhemska språket.

Tilläggsuppgifter om den betonade undervisningen och elevens prestationer kan vid behov ges i en separat bilaga till betyget.

6.9 Frånvaro och dess inverkan på bedömning

Eleven ska delta i undervisningen om hen inte tillfälligt beviljats befrielse från undervisningen på grund av sjukdom eller andra särskilda skäl. Studierna för och bedömningen av en elev kan delvis ordnas på annat sätt om det är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd.

Om eleven är olovligt frånvarande och inte deltar i undervisning, prov eller andra möjligheter som hen erbjudits för att visa prov på sitt kunnande och hen inte har godkända prestationer i relation till de mål som fastställts i den lokala läroplanen, kan eleven i läsårsbetyget få ett underkänt vitsord i läroämnet.

6.10 Ny bedömning och rättelse av bedömning

Möjligheten till ny bedömning och rättelse av bedömning berör slutbedömningen och beslut som gäller studiegång och kvarstanning. En begäran om ny bedömning ska göras av vårdnadshavaren och den ska tillställas skolan inom två månader efter att vårdnadshavaren tagit del av informationen. Skolans rektor och elevens lärare beslutar tillsammans om den nya bedömningen.

6.11 Betyg

Betyg som ska användas i den grundläggande utbildningen:

1. läsårsbetyg
2. mellanbetyg
3. skiljebetyg
4. avgångsbetyg.

Utbildningsanordnaren beslutar om betygens utformning.

6.11.1 Verbala omdömen och siffervitsord i betygen

I läsårsbetygen och eventuella mellanbetyg i årskurserna 1–3 ska verbalt omdöme eller siffervitsord användas i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. Om verbalt omdöme ges ska det framgå av betyget om elevens prestation är godkänd eller underkänd.

I läsårsbetygen och eventuella mellanbetyg i årskurserna 4–8 ska siffervitsord ges. I avgångsbetyget och i ett eventuellt mellanbetyg i årskurs nio ska siffervitsord ges. Siffervitsordet kan kompletteras med ett beskrivande verbalt omdöme som ska ges som bilaga till betyget.

Bedömningen av uppförande ska ges med siffervitsord i läsårsbetyg och i eventuella mellanbetyg i årskurserna 4–8. Om bedömningen av uppförande ges som ett verbalt omdöme i årskurserna 1–3 ska det ges som bilaga till betyget. Också ett verbalt omdöme som kompletterar bedömningen av uppförande som ges med siffervitsord ska ges som bilaga till betyget. I tilläggsuppgifterna i betyget ska antecknas att bedömningen av uppförande ges som ett verbalt omdöme som bilaga till betyget.

Verbalt omdöme kan också, utom vid slutbedömningen, användas vid bedömningen av elever vars modersmål är något annat än undervisningsspråket. I bedömningen av individualiserade lärokurser används

verbalt omdöme eller siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde ska verbalt omdöme användas.

6.11.2 Läsårsbetyg

Eleven ska i varje årskurs få ett läsårsbetyg i slutet av läsåret, med undantag av årskurs nio då eleven får ett avgångsbetyg. I läsårsbetyget ska elevens studieprogram antecknas och för varje läroämne ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord som beskriver i vilken mån eleven under läsåret har uppnått de uppställda målen. Läsårsbetyget är ett beslut om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller stannar kvar på klassen.

Då bedömningen ges med siffror ska också bedömningsskalan anges i betyget.

Verbalt omdöme kan användas i läsårsbetyget i årskurserna 1–3. Också av verbala omdömen ska framgå om eleven har avlagt läsårets studier i varje läroämne som ingår i hans studieprogram med godkänt resultat.

Ett siffervitsord för bedömning av uppförande ska antecknas i läsårsbetyg och eventuella mellanbetyg. Då bedömningen av uppförande ges med ett verbalt omdöme, ska det ges som bilaga till betyget.

Vitsordet eller det verbala omdömet i religion och livsåskådningskunskap ska i läsårsbetyget och eventuella mellanbetyg antecknas i formen "religion/livsåskådningskunskap" utan att särskilja vilket av läroämnena eleven har studerat. Den lärokurs i religion som eleven studerat ska inte antecknas i betyget. Om en elev får undervisning i sin egen religion, ska det verbala omdöme eller siffervitsord som eleven får antecknas i betyget om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Ett eventuellt verbalt omdöme eller ett siffervitsord som eleven fått från undervisning som ges av något religiöst samfund ska inte antecknas i betyget.

Om eleven har deltagit i undervisning på två språk ska målspråket eller språkbadsspråket antecknas i läsårsbetyget.

Om det i beslutet om särskilt stöd har fastställts att eleven studerar ett eller flera läroämnena enligt en individualiserad lärokurs, ska siffervitsordet eller det verbala omdömet förses med en asterisk (*). I punkten Tilläggsuppgifter i betyget ska antecknas att eleven har studerat dessa läroämnena enligt en individualiserad lärokurs.

I läsårsbetyget ska antecknas:

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- skolans undervisningsspråk
- elevens namn och födelsetid
- datum då betyget ges
- underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
- elevens studieprogram och verbala omdömen eller siffervitsord av i vilken mån eleven uppnått målen
- studiernas omfattning i årsveckotimmar i ifrågavarande årskurs i varje gemensamt läroämne och valfritt ämne
- en bedömning av elevens uppförande

- den lärokurs eller de lärokurser eleven studerat i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
- en anteckning om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller eventuellt att eleven stannar kvar på klassen
- bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning om siffervitsord används i betyget
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 10.2.2020.

6.11.3 Mellanbetyg

Utbildningsanordnaren beslutar om mellanbetyg ska ges. Mellanbetyg ska ges enligt samma grunder som ett läsårsbetyg.

En elev i årskurs nio ska om det behövs ges ett separat mellanbetyg för ansökan till fortsatta studier.

I mellanbetyget ska antecknas:

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- skolans undervisningsspråk
- elevens namn och födelsetid
- datum då betyget ges
- underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
- elevens studieprogram och verbala omdömen eller siffervitsord av i vilken mån eleven uppnått målen
- studiernas omfattning i årsveckotimmar i ifrågavarande årskurs i varje gemensamt läroämne och valfritt ämne
- den lärokurs eller de lärokurser eleven har studerat i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
- en bedömning av elevens uppförande (med undantag av mellanbetyg i årskurs nio för ansökan till fortsatta studier)
- bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning om siffervitsord används i betyget
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 10.2.2020.

6.11.4 Skiljebetyg

En elev som flyttar till en annan skola, avgår från skolan utan att ha inhämtat den grundläggande utbildningens hela lärokurs eller inte har fullgjort läroplikten inom tiden för sin läroplikt ska ges ett skiljebetyg. Till skiljebetyget ska bifogas den timfördelning som skolan följt och en utredning över eventuell betonad undervisning. Om eleven flyttar till en annan skola som upprätthålls av samma utbildningsanordnare, behöver inget separat skiljebetyg ges.

Ett skiljebetyg ska ges utgående från samma principer som ett läsårsbetyg. I skiljebetyget ska ingen bedömning av elevens uppförande antecknas.

I skiljebetyget ska antecknas:

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- skolans undervisningsspråk
- elevens namn och födelsetid
- datum då betyget ges
- rektors underskrift
- elevens studieprogram och verbala omdömen eller siffervitsord av i vilken mån eleven uppnått målen
- studiernas omfattning i årsveckotimmar i ifrågavarande årskurs i varje gemensamt läroämne och valfritt ämne
- den lärokurs eller de lärokurser eleven har studerat i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
- bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning om siffervitsord används i betyget
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 10.2.2020.

6.11.5 Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen ska vid läsårets slut ges en elev i årskurs nio vars prestationer i relation till målen för lärokurserna i läroämnena är godkända i alla läroämnen som ingår i elevens studieprogram. Det innebär åtminstone vitsordet fem (5) eller det verbala omdömet "godkänd".

I avgångsbetyget ska antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- skolans undervisningsspråk
- elevens fullständiga namn och personbeteckning
- datum då betyget ges
- rektors underskrift
- bedömningen i de gemensamma läroämnena och i de valfria ämnen som ska bedömas ges med siffror (5–10) och med ord (hjälppliga–utmärkta)
- studiernas omfattning i årskurserna 7–9 i varje gemensamt läroämne och valfritt ämne
- den lärokurs eller de lärokurser eleven har avlagt i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
- en anteckning om att elevhandledning och praktisk arbetslivsorientering ingått i elevens studieprogram
- bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 10.2.2020
- en anteckning om att den grundläggande utbildningens lärokurs placeras på nivå två i den nationella referensramen för examina och övriga samlade kompetenser samt i den europeiska referensramen för examina.

Bedömning av elevens uppförande ska inte antecknas i avgångsbetyget.

Omfattningen av de gemensamma och valfria läroämnen som en elev avlägger i årskurserna 7–9 ska antecknas i avgångsbetyget som årsveckotimmar.

Om en elev har deltagit i undervisning på två språk ska målspråket eller språkbadsspråket antecknas i avgångsbetyget.

Vitsordet i religion och livsåskådningskunskap ska antecknas i avgångsbetyget i formen "religion/livsåskådningskunskap" utan att särskilja vilket av läroämnen eleven har studerat. Den lärokurs i religion som eleven studerat ska inte antecknas i avgångsbetyget. Om en elev får undervisning i sin egen religion, ska det siffervitsord som eleven får antecknas i avgångsbetyget, om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Ett eventuellt siffervitsord som eleven fått från undervisning som ges av något religiöst samfund ska inte antecknas i avgångsbetyget.

I avgångsbetyget ska inte det verbala omdöme eller siffervitsord antecknas som eleven eventuellt fått för studier i det egna modersmålet.

Om en elev studerat ett eller flera läroämnen enligt en individualiserad lärokurs, kan också slutbedömningen i dessa läroämnen vara verbal. I avgångsbetyget kan även sifferbedömning användas i dessa läroämnen. Såväl siffervitsordet som det verbala omdömet ska förses med en asterisk (*). I punkten Tilläggsuppgifter i betyget ska antecknas att eleven har studerat de läroämnen som är försedda med asterisk (*) enligt en individualiserad lärokurs.

Avgångsbetyget för en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområde ska vara verbalt.

I avgångsbetyget ska vitsorden i de läroämnen som avlagts i en särskild examen som fullgjorts innan avgångsbetyget utfärdats antecknas.

Avgångsbetyget kan innehålla bilagor, till exempel en bedömning av elevens uppförande och en bilaga som innehåller verbalt omdöme om valfria ämnen som har omfattat mindre än två årsveckotimmar. Varje bilaga ska innehålla elevens identifikationsuppgifter. Avgångsbetygets bilagor ska inte omnämnas i avgångsbetyget.

För de valfria ämnen som utgör en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar ska ett siffervitsord antecknas i avgångsbetyget. Valfria ämnen som hänför sig till och fördjupar ett gemensamt läroämne och som ska bedömas med siffror ska i avgångsbetyget antecknas under det gemensamma läroämnets namn med det valfria ämnets namn, antalet årsveckotimmar och det givna vitsordet. Alla sådana fördjupande valfria ämnen som hänför sig till ett gemensamt läroämne och som eleven har avlagt ska i avgångsbetyget antecknas direkt under läroämnet i fråga. För fördjupande valfria ämnen vars lärokurs understiger två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser ska ett verbalt omdöme antecknas i avgångsbetyget. Under namnet på ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt ska antecknas antalet årsveckotimmar och anteckningen "godkänd".

Valfria ämnen som inte hänför sig till ett gemensamt läroämne ska i avgångsbetyget antecknas under rubriken "tillämpade valfria ämnen". I betyget ska anges läroämnets namn, antalet årsveckotimmar och bedömningen antingen med siffervitsord eller med anteckningen "godkänd".

Om eleven byter ut ett valfritt ämne mot ett annat antingen i den egna skolan eller i samband med byte av skola, ska i avgångsbetyget antecknas namnet på båda de valfria ämnena. Ett valfritt ämne som inte har slutförts ska bedömas med siffror ifall eleven har hunnit avlägga minst två årsveckotimmar i ämnet i fråga. Om eleven har studerat ämnet mindre än två årsveckotimmar och studierna i ämnet inte slutförts ska antecknas "deltagit" vid det valfria ämnet. I betyget ska också antecknas antalet timmar som eleven har studerat i det valfria ämne som inte slutförts. Det nya valfria ämnet ska antingen bedömas med siffervitsord eller med anteckningen "godkänd", beroende på antalet avlagda årsveckotimmar.

Om elevens vårdnadshavare skriftligen anhåller om att ett språk som studeras som valfritt A2- eller B2-språk inte ska antecknas med siffervitsord i avgångsbetyget, ska vitsordet utelämnas och i betyget antecknas "godkänd". Det andra inhemska språket undervisas ändå som ett gemensamt läroämne och ett siffervitsord ska ges.

Skolan kan inte på basis av tilläggsprestationer i efterhand göra ändringar i vitsord som antecknats i ett avgångsbetyg som redan utfärdats. Eleven ska skaffa ett nytt separat betyg över eventuellt förbättrat kunnande. Ett nytt betyg kan fås antingen genom att visa kunnande i en särskild examen eller genom att delta i den grundläggande utbildningens påbyggnadsundervisning eller i grundläggande utbildning för vuxna.

6.11.6 Betygen som används i Sibbo

I årskurserna 7–9 ges eleverna ett numeriskt mellanbetyg. I årskurserna 1–6 ges inte ett mellanbetyg.

Vid läsårets slut ges eleven ett läsårsbetyg. Bedömningen som sker vid slutet av läsåret är en helhetsbedömning över elevens framsteg och prestationer under hela läsåret. Läsårsbetyget innehåller bedömningar över hur eleven under det aktuella läsåret uppnått målen för de läroämnen eller studiehelheter som ingår i hens studieprogram. Separata kurser under läsåret bedöms inte separat.

Då lärområden bedöms beaktas det kunnande som eleven visat då en verbal bedömning eller ett vitsord bildas.

I läsårsbetyget ingår också en bedömning av uppförandet. I årskurserna 1–3 i Sibbo är bedömningen verbal och uppnåendet av målen bedöms med en femstegad skala. Skalan för den verbala bedömningen är femstegad: Du har uppnått målen utmärkt - Du har uppnått målen bra - Du har uppnått målen nöjaktigt - Du har uppnått målen hjälpligt - Du har inte uppnått målen på ett godkänt sätt. I årskurserna 4–9 använder man sifferbedömning som vid behov kan kompletteras med verbal bedömning.

Betygsmallarna finns i ett elektroniskt system och har uppgjorts enligt de nationella grunderna i den läroplanen. Läsårsbetyget är också ett beslut om att eleven flyttar till nästa klass eller stannar på klassen.

6.12 Särskild examen och betyg över studier som avlagts genom särskild examen

Den grundläggande utbildningens lärokurs eller en del av den kan avläggas genom en sådan särskild examen som avses i lagen och förordningen om grundläggande utbildning. Särskild examen kan ordnas av den som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. En elev som deltar i en särskild examen ska visa att hens

kunskaper och färdigheter motsvarar kunskaper och färdigheter i de olika läroämnena enligt den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs.

De betyg som ska användas i särskild examen är:

1. Betyg i en ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen
2. Betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen
3. Betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen

Om en elev eller en annan person fullgör lärokursen i något läroämne inom den grundläggande utbildningen i en särskild examen, ska ett betyg ges över fullgjord ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen. Av betyget ska framgå vilket läroämne och vilken lärokurs som fullgjorts. Prestationerna i flera läroämnena kan antecknas i samma betyg. Om en elev eller en annan person endast delvis har fullgjort lärokursen i den grundläggande utbildningen, såsom lärokursen i en årskurs, ges ett betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

Om hela den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts i en särskild examen, ska ett betyg ges över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen.

I betygen ska samma allmänna uppgifter antecknas som i avgångsbetyget. För de fullgjorda läroämnena ska läroämnets namn, lärokurs och vitsord antecknas.

Den läropliktiga ska fullgöra alla gemensamma läroämnena som ingår i den grundläggande utbildningens lärokurs med godkänt resultat för att få ett betyg över fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

7 Stöd för lärande och skolgång

7.1 Principerna för stöd

Det finns tre nivåer av stöd för lärande och skolgång: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Av dessa kan en elev få stöd på endast en nivå åt gången. Stödformer som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel stödundervisning, specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Dessa stödformer kan användas på alla de tre nivåerna av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och anpassas enligt behovet av stöd. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs.

Undervisningen och stödet ska ordnas utgående från såväl den enskilda elevens som hela undervisningsgruppens styrkor och vad eleverna behöver utveckla och lära sig. Det är viktigt att lärandet kan löpa obehindrat och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium. Stöd för lärande och skolgång innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljön och lösningar som möter elevernas individuella behov. Undervisningen och stödet ska planeras med beaktande av att behovet av stöd kan variera från tillfälligt till kontinuerligt, från mindre till mer omfattande eller från en form av stöd till flera former av stöd.

Syftet med stöd är att förhindra att problemen växer, blir långvariga och komplicerade. Det är viktigt att ge eleven möjligheter att uppleva att hen lyckas i lärandet och som medlem i gruppen och att stödja elevens

positiva uppfattning om sig själv och skolarbetet. Pedagogisk sakkunskap, samarbete mellan lärarna och yrkesövergripande samarbete inom elevvården är viktigt för att behovet av stöd ska upptäckas, när man bedömer behovet av stöd samt när stödet planeras och genomförs. Vilka yrkespersoner som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har den som deltar i undervisning rätt att få tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår. För att upptäcka behovet av stöd på ett tidigt stadium ska man kontinuerligt följa med hur elevernas lärande och skolgång framskrider. Först granskas de befintliga arbetsätten, undervisningsarrangemangen och lärmiljöerna och hur de lämpar sig för eleven. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för eleven. Vid bedömningen och planeringen av stöd ska resultat av andra eventuella utvärderingar utnyttjas och elevens tidigare stöd beaktas.

Eleven ska i första hand ges stöd i sin egen undervisningsgrupp och skola genom olika flexibla arrangemang, om inte elevens bästa nödvändigtvis förutsätter att eleven flyttas till en annan undervisningsgrupp eller skola. Det är speciellt viktigt att se till att stödet fortsätter när ett barn övergår från förskoleundervisning till grundläggande utbildning, inom den grundläggande utbildningen och då eleven övergår från den grundläggande utbildningen till andra stadiet.

7.1.1Handledning i samband med stöd

Det är alla lärares uppgift att handleda en elev som behöver stöd för sin skolgång och i studierna i olika läroämnena. Handledningen ska gälla alla undervisningssituationer, läroämnena och den respons eleven får. Målet med handledningen är att stärka elevens självförtroende, förmåga att utvärdera sig själv och lära sig lära och förmåga att planera sin framtid. Uppmärksamhet fästs vid elevens eventuella behov av stöd i fråga om vardagshantering, planering av studier, studiefärdigheter och samarbetsförmåga. Dessa färdigheter ska stärkas med ändamålsenliga metoder och handledning. Genom handledningen ska eleven lära sig att ställa upp mål för sitt lärande och att ta ansvar för sina studier.

Handledningsperspektivet ska beaktas när elevens behov av intensifierat stöd och särskilt stöd bedöms. Som en del av den pedagogiska bedömningen eller den pedagogiska utredningen utvärderas hur den handledning som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av handledning. Målen och åtgärderna angående handledning skrivs också in i planen för elevens lärande eller den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Handledande stöd ska planeras i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Sakkunskapen hos elevvårdspersonalen och eventuell biträdande personal ska också utnyttjas.

I den handledning som ges i slutskedet av den grundläggande utbildningen ska man tillsammans med eleven utreda lämpliga möjligheter till fortsatta studier och kontrollera att det stöd som eleven behöver fortsätter på andra stadiet. Eleven och vårdnadshavaren till den elev som behöver stöd ska i slutskedet av den grundläggande utbildningen ges information och möjlighet att diskutera med elevhandledaren och sakkunniga inom elevvården om särskilda frågor i anslutning till elevens fortsatta studier.

7.1.2Samarbete mellan hem och skola i samband med stöd

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. När en elev har behov av stöd ökar

betydelsen av samarbete mellan hem och skola. Samarbetsmetoder och -modeller ska utvecklas för hela den grundläggande utbildningen och för övergångarna. Skolpersonalen ska känna till de lagar och föreskrifter som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till elevens stöd. Vårdnadshavarna ska informeras om hur dessa tillämpas i skolans vardag, t.ex. om hur ärenden som gäller en elev behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretess. Det är viktigt att skolans personal kontaktar hemmet genast när det framgår att en elev har problem i lärandet eller skolgången eller elevens välbefinnande är i fara.

Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om möjligheterna att få stöd, att det finns tre nivåer av stöd och vilka former av stöd som finns att tillgå. Vårdnadshavarna ska uppmuntras att för sin del stödja sitt barns målinriktade lärande och skolgång. Att bedöma elevens framsteg och behov av stöd och att planera stödet ska ingå i det regelbundna samarbetet mellan hem och skola. Målet är att handla i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Eleven eller vårdnadshavaren kan inte vägra att ta emot stöd enligt vad som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning. Eleven kan också behöva individuellt elevvårdsstöd. Individuellt elevvårdsstöd baserar sig på frivillighet och förutsätter att eleven eller vid behov vårdnadshavaren ger sitt samtycke (se kapitel Elevvård).

7.2 Allmänt stöd

En god grundläggande utbildning lägger grunden för elevens lärande och välbefinnande. Svårigheter i lärande och skolgång ska förebyggas genom till exempel differentiering av undervisningen, samarbete mellan lärarna och den övriga personalen, handledning och flexibel gruppindelning. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och den enskilda elevens behov.

Det första sättet att möta en elevs behov av stöd är att ge allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka pedagogiska lösningar och handlednings- och stödåtgärder sätts in som en del av skolvardagen för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet.

Att bedöma behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all undervisning och fostran. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen och i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Det allmänna stödet kan innefatta alla former av stöd som ges inom den grundläggande utbildningen, utom den specialundervisning och den individualisering av läro kursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. Elevens behov av stöd ska mötas till exempel med hjälp av stödundervisning, specialundervisning på deltid eller handledning.

En plan för elevens lärande kan vid behov användas inom det allmänna stödet. I det fallet ska planen i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp i samband med intensifierat stöd. För en elev som gjort snabbare framsteg kan studierna fördjupas och breddas med hjälp av planen.

7.3 Intensifierat stöd

En elev som för lärande eller skolgång behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska utifrån en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande. Det intensifierade stödets kvalitet och kvantitet ska motsvara elevens individuella behov. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte räcker till och så länge eleven behöver det. Det intensifierade stödet ska

planeras som en helhet. Stödet ska vara mer omfattande och långsiktigt än det allmänna stödet. Eleven behöver vanligtvis flera former av stöd. Intensifierat stöd ska ges i samband med den övriga undervisningen genom flexibla undervisningsarrangemang.

Det intensifierade stödet kan innefatta alla former av stöd som används inom den grundläggande utbildningen, utom den specialundervisning och den individualisering av lärokursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. I samband med intensifierat stöd ökar betydelsen av till exempel specialundervisning på deltid, individuell elevhandledning och samarbete med hemmet. Också elevvårdens roll ska stärkas för att främja och upprätthålla elevens välbefinnande.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Stödet som ges inom det intensifierade stödet ska antecknas i planen för elevens lärande. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren har stor betydelse. Elevens lärande och skolgång ska regelbundet följas upp och utvärderas i samband med intensifierat stöd. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att eleven inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för elevens lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

7.3.1 Pedagogisk bedömning

Intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs

- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv
- det allmänna stöd som eleven har fått och en bedömning av effekten av olika former av stöd
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av intensifierat stöd.

Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behoven samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Den skriftliga pedagogiska bedömningen sammanställs av en eller flera av elevens lärare. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Den pedagogiska bedömningen sammanställs utgående från den plan för elevens lärande som eventuellt redan utarbetats inom det allmänna stödet. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, används de med vårdnadshavarens tillstånd.

När man inleder och ordnar intensifierat stöd, och vid behov återgår till allmänt stöd, ska detta behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med yrkespersoner inom elevvården. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som utbildningsanordnaren bestämt, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen.

7.3.2 Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Stödet som ordnas för eleven inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för elevens lärande. Planen för elevens lärande är en skriftlig plan som baserar sig på läroplanen och som beskriver målen för elevens lärande och skolgång och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som eleven behöver.

Syftet är att ge eleven förutsättningar att gå framåt i sina studier och främja elevens välbefinnande. Planen för elevens lärande stödjer lärarna när de ska planera sitt arbete och underlättar samarbetet mellan lärarna och med hemmet. Planen ger vårdnadshavarna information som gör att de bättre kan stödja sitt barn. Planen utgör underlag för bedömningen av elevens framsteg.

Den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Elevens andel i planeringen ökar när eleven kommer till de högre årskurserna i den grundläggande utbildningen. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd.

Planen för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd ska innehålla följande uppgifter enligt vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta, kommunikativa färdigheter och skolgång.

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till elevens stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt och sätt att kommunicera
- stödundervisning och specialundervisning på deltid som eleven får
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnen
- mål och åtgärder angående handledningen av eleven.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, hjälpmedel och habiliteringstjänster som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen och som fastställs i lagen om grundläggande utbildning samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i planen för elevens lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- utvärdering av elevens lärande och skolgång som helhet i samråd med eleven och vårdnadshavaren samt elevens självbedömning
- vilka bedömningsmetoder som används för att eleven ska kunna visa sina kunskaper på ett lämpligt sätt
- granskning av planen för elevens lärande samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen.

Planen för elevens lärande ska inte beskriva elevens personliga egenskaper.

Plan för elevens lärande i andra situationer

En plan för elevens lärande används även om eleven inte får intensifierat stöd, ifall

- en elev studerar enligt ett eget studieprogram i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs
- undervisningen ordnas genom särskilda undervisningsarrangemang
- en elev i årskurs 7–9 har antagits till flexibel grundläggande utbildning.

En plan som utarbetas i sådana fall ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas i samband med intensifierat stöd.

7.4 Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges elever som inte annars i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Syftet med det särskilda stödet är att ge eleven övergripande och systematiskt stöd så att eleven kan fullgöra sin läroplikt och får en grund för fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen. Elevens självkänsla, studiemotivation och möjlighet att uppleva glädje över att lyckas och lära sig ska stärkas. Också elevens delaktighet och förmåga att ta ansvar för sina studier ska stödjas.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som eleven behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning. Specialundervisningen och det övriga stöd som eleven får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas. Särskilt stöd ges antingen inom den allmänna läroplikten eller inom en förlängd läroplikt. En elev som får särskilt stöd studerar antingen enligt läroämne eller enligt verksamhetsområde. Ifall eleven studerar enligt läroämne, studerar eleven de olika läroämnena antingen enligt den allmänna lärokursen eller enligt en individualiserad lärokurs.

En elev som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Syftet med olika pedagogiska lösningar i specialundervisningen är i första hand att säkerställa elevens lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetsätten eller material och redskap. De varierar beroende på målen och innehållet och på elevens individuella behov. Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleven också rätt att som en del av specialundervisningen få stödundervisning och specialundervisning på deltid som stöd för sitt lärande.

Utöver de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen som stödjer lärandet, har en elev som får särskilt stöd också rätt till annat stöd. Sådant stöd är exempelvis handledning, individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

7.4.1 Pedagogisk utredning

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren sammanställa en pedagogisk utredning om eleven. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behovet samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Utbildningsanordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram

- en skriftlig utredning om elevens framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för elevens undervisning
- en skriftlig utredning om det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och om elevens helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården.

Utgående från dessa två utredningar gör utbildningsanordnaren en skriftlig bedömning av elevens behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning.

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs

- hur elevens lärande framskrider
- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv
- det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och en bedömning av vilken inverkan olika former av stöd haft
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av särskilt stöd
- en bedömning av om eleven behöver en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen och motiveringar till detta.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från den pedagogiska bedömning och plan för elevens lärande som tidigare utarbetats för eleven. Om eleven redan har fått särskilt stöd, ska den tidigare pedagogiska utredningen och IP:n utnyttjas. För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs, utöver en pedagogisk utredning, eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan också de användas med vårdnadshavarens tillstånd.

7.4.2 Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste utbildningsanordnaren fatta ett skriftligt beslut. Innan beslutet om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren höra eleven och elevens vårdnadshavare eller lagliga företrädare. Ett beslut om särskilt stöd ska fattas i enlighet med förvaltningslagen. Beslutet om särskilt stöd ska fastslå elevens huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster och andra tjänster som eleven behöver, samt vid behov undantagsarrangemang i undervisningen. En besvärsanvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär. Ett beslut ska alltid motiveras. Motiveringarna till beslutet ska ingå i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden.

Ett beslut om särskilt stöd fattas i allmänhet om det konstateras att det intensifierade stöd som eleven fått inte räckt till. Ett beslut om särskilt stöd kan också fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår, utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för eleven till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt. Om ett beslut om särskilt stöd fattas

under den grundläggande utbildningen utan att eleven fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av elevens situation, till exempel till följd av en olycka eller svår sjukdom.

Behovet av särskilt stöd ska granskas efter årskurs två och innan eleven uppflyttas till årskurs sju. Beslutet om särskilt stöd ska också alltid granskas om elevens behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om eleven. Om behovet av stöd kvarstår, fattas ett nytt beslut om särskilt stöd. Om det visar sig att eleven inte längre behöver särskilt stöd, fattas ett beslut om att stödet avslutas. Eleven övergår därefter till intensifierat stöd.

7.4.3 Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas för eleven. Planen ska beskriva den undervisning och det övriga stöd som eleven ska få i enlighet med beslutet om särskilt stöd. Alla stödåtgärder ska antecknas i IP:n. IP är en skriftlig plan som beskriver målen för och innehållet i elevens lärande och skolgång, undervisningsarrangemangen, de pedagogiska metoderna samt det stöd och den handledning som eleven behöver.

Den IP som utarbetas i samband med särskilt stöd ska bygga på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning och på innehållet i beslutet om särskilt stöd. IP:n kan sammanställas utgående från planen för elevens lärande som utarbetats inom det intensifierade stödet. Om eleven redan har fått särskilt stöd, ska den tidigare pedagogiska utredningen och IP:n utnyttjas. I fall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd. Elevens lärare ska utarbeta planen tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga.

Den IP för hur undervisningen ska ordnas som utarbetas i samband med särskilt stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta och skolgång
- mål i anslutning till elevens utveckling, såsom socioemotionella eller motoriska färdigheter
- läroämnena och ämnesgrupper samt valfria studier som eleven studerar och antalet årsveckotimmar.

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till elevens stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetsätt och sätt att kommunicera
- stödundervisning och specialundervisning på deltid som eleven får
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnena
- mål och åtgärder angående handledningen av eleven.

Undervisningsarrangemang

- om undervisningen för eleven ordnas i samband med övrig undervisning och/eller i specialklass

- specialundervisning som ges som kompanjonundervisning, undervisning i smågrupp eller som individuell undervisning till elev som studerar i samband med övrig undervisning
- vilken klass eleven som studerar i specialklass anvisats inom den allmänna undervisningen och en plan för elevens studier i denna klass
- hur elevens skoltransporter ordnas och vem som ansvarar för dem samt en plan för handledd verksamhet och övervakning för en elev som väntar på transport.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, hjälpmedel och habiliteringstjänster som fastställs i beslutet om särskilt stöd samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd
- elevens eventuella deltagande i morgon- och eftermiddagsverksamhet och en beskrivning av samarbetet med arrangören.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i IP:n nås, utvärdering av vilken effekt åtgärderna haft samt tidpunkter för utvärderingen
- utvärdering av elevens lärande och skolgång som helhet i samråd med eleven och vårdnadshavaren samt elevens självbedömning
- vilka metoder som används vid bedömning av lärande för att eleven ska kunna visa sina kunskaper på ett lämpligt sätt
- granskning av IP:n samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen.

Ifall eleven studerar ett eller flera läroämnen enligt individualiserad lärokurs, ska IP:n utöver ovan nämnda uppgifter dessutom innehålla

- en förteckning över de läroämnen som eleven studerar enligt individualiserad lärokurs
- målen och det centrala innehållet i de individualiserade läroämnena
- bedömningen av läroämnena som studeras enligt individualiserad lärokurs i relation till målen och innehållet i IP:n.

Ifall eleven studerar enligt verksamhetsområde, ska IP:n utöver ovan nämnda uppgifter dessutom innehålla

- elevens individuella mål och det centrala innehållet per verksamhetsområde
- bedömningen av elevens framsteg i relation till elevens mål och innehåll i IP:n per verksamhetsområde.

Elevens personliga egenskaper ska inte beskrivas i IP:n. IP:n kan innehålla en bilaga med vårdnadshavarens specificerade tillstånd att överlåta information.

IP:n ska vid behov ses över så att den motsvarar elevens behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska alltid ses över om elevens behov av stöd eller målen för undervisningen förändras. Om man beslutar att avsluta det särskilda stödet, utarbetas en plan för elevens lärande och eleven övergår till intensifierat stöd.

7.4.4 Individualisering av lärokursen i ett läroämne och befrielse från studier

Undervisningen ska ordnas utgående från elevernas förutsättningar och den kan basera sig på lärokursen av olika omfattning. Det primära målet är att stödja elevens studier så att målen för den allmänna lärokursen kan nås i alla läroämnena.

Svårigheter i olika läroämnena kan förebyggas och lärandet stödjas genom olika differentieringsmetoder och stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Om man fastställer särskilt prioriterade områden för en elev i något läroämne, kan eleven i sina studier koncentrera sig på det centrala innehållet i läroämnet. I det fallet studerar eleven fortfarande läroämnet enligt de allmänna målen och elevens prestation bedöms i relation till den allmänna lärokursen. Ifall det trots stödet inte är möjligt för eleven att nå målen för det centrala innehållet med godkänt resultat, kan lärokursen i läroämnet individualiseras. Språklig och kulturell bakgrund, frånvaro, brist på motivation, bristfällig studieteknik eller utmaningar gällande beteende kan inte i sig vara grunder för individualisering av en lärokurs, utan eleven ska i sådana fall stödjas på andra lämpliga sätt.

Individualisering av lärokursen i ett läroämne innebär att den eftersträfvade nivån för elevens lärande bestäms utifrån elevens förutsättningar. Målen ska ändå ge eleven tillräckliga utmaningar. Individualisering av en lärokurs ska fastställas i beslutet om särskilt stöd. Den pedagogiska utredningen ska innehålla motiveringar för individualiseringen för varje enskilt läroämne. Man ska för varje läroämne separat avgöra, om eleven kan studera läroämnet enligt den allmänna lärokursen eller om lärokursen måste individualiseras. Om det senare finns behov av att öka eller minska antalet individualiserade lärokursen, ska en ny pedagogisk utredning göras och utifrån den ett nytt beslut om särskilt stöd fattas.

Målen och innehållet i en individualiserad lärokurs ska härledas ur de allmänna målen och innehållet i läroämnet för den aktuella årskursen. Målen och innehållet för lägre årskurser kan också tillämpas. De ska beskrivas tillräckligt tydligt och detaljerat i elevens IP. Det här är viktigt, eftersom undervisningen och bedömningen i läroämnet genomförs i enlighet med det som står i IP. Elevens prestationer ska bedömas i relation till elevens individuella mål i IP:n. Elevens studier ska dessutom stödjas genom olika pedagogiska arrangemang och vid behov med olika former av stöd. Den eller de lärare som ansvarar för läroämnet i fråga ansvarar för att utarbeta ovanstående innehåll i elevens IP.

Ifall en elev studerar enligt en individualiserad lärokurs, ska siffervitsordet eller den verbala bedömningen i läroämnet markeras med en asterisk (*) både i bedömningen under studierna och i slutbedömningen. Under rubriken Tilläggsuppgifter ska nämnas att eleven har studerat läroämnena som markerats med en asterisk enligt individualiserad lärokurs. Verbal bedömning kan användas i stället för sifferbedömning i alla årskurser, även i avgångsbetyget.

Individualisering av en lärokurs är det primära alternativet innan en elev helt befrias från studierna i en lärokurs. Det ska finnas särskilt vägande skäl för befrielse från studier i en lärokurs och bedömningen ska göras individuellt för varje elev. För en elev, som annat än tillfälligt har befriats från studier i ett läroämne, ska annan motsvarande undervisning eller handledd verksamhet ordnas. Om befrielse från studier i ett läroämne fattas ett förvaltningsbeslut i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning. Om en elev har ett beslut om särskilt stöd, ska beslutet om befrielse ingå i beslutet om särskilt stöd. För elever som omfattas av förlängd läroplikt finns särskilda bestämmelser om befrielse från studier i ett läroämne. För en

elev som är befriad från studier i något läroämne under en längre tid ska ordnas annan undervisning eller ledd verksamhet i samma mån.

Beslut om individualisering av en lärokurs eller befrielse från studierna i ett läroämne ska fattas i samråd med eleven och vårdnadshavaren. De ska informeras om hur åtgärderna påverkar fortsatta studier.

7.4.5 Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av funktionshinder eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för eleven som omfattas av förlängd läroplikt började. För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen som ges inom specialundervisning omfatta ett eller två år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara sina studier inom den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Barn med grava funktionshinder omfattas av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt. Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. Då fattas också ett beslut om särskilt stöd för barnet. En individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds. Alla barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar. Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna ges stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den frivilliga förskoleundervisningen. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Undervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på följande tre sätt

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.

Elevens behov av förlängd läroplikt bedöms i samband med att beslutet om särskilt stöd granskas. Om det konstateras att en elev inte längre ska omfattas av förlängd läroplikt, fattas ett beslut om att den förlängda läroplikten upphör och eleven övergår därefter till den allmänna läroplikten. Vid behov kan eleven fortsättningsvis få särskilt stöd.

7.4.6 Undervisning enligt verksamhetsområde

För elever med mycket grava funktionshinder kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde i stället för läroämnesvis. Också för en elev med annat funktionshinder eller allvarlig sjukdom kan det på grund av elevens hälsotillstånd vara befogat att ordna undervisningen enligt verksamhetsområde. Om undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde i stället för läroämnesvis bestäms i beslutet om särskilt stöd. Undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde endast när det är uppenbart att eleven inte kan studera enligt en individualiserad lärokurs. Verksamhetsområdena är motoriska färdigheter, språk och kommunikation, sociala färdigheter, kognitiva färdigheter och färdigheter för dagliga rutiner.

Målet för undervisningen som ordnas enligt verksamhetsområde är att ge eleven sådana kunskaper och färdigheter som eleven behöver för att klara sig så självständigt som möjligt i livet. Undervisningen ska planeras utgående från elevens styrkor. De olika aktiviteterna under skoldagen ska utnyttjas i lärandet och lärmiljöerna ska utvecklas så att de är ändamålsenliga och motiverar eleven. Elevens individuella mål och det centrala innehållet samt en bedömning av elevens framsteg beskrivs i den individuella planen (IP) separat för varje verksamhetsområde. Målen ska ställas upp så att de är realistiska och relevanta för eleven.

Verksamhetsområdena kan innehålla målen och innehållet för ett visst enskilt läroämne, om eleven har styrkor i läroämnet i fråga. Innehållet i de olika verksamhetsområdena kan kombineras i undervisningen. Undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde ska stödja elevens helhetsutveckling samt främja och upprätthålla elevens funktionsförmåga. Undervisningen ska planeras och genomföras genom samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Dessutom förutsätts samarbete bland lärarna och med den övriga personalen och olika experter.

Målet för lärandet gällande *motoriska färdigheter* är att stärka elevens uppfattning om sin kropp, att främja utvecklingen av elevens grov- och finmotorik och att ge eleven möjligheter att mångsidigt träna sina färdigheter i olika vardagssituationer. Undervisningen ska innehålla planering och handledning av motoriska funktioner samt element som utvecklar elevens balans, koordination, rytm, uthållighet och muskelstyrka.

Målet för lärandet gällande *kommunikativa färdigheter* är att eleven övar sig att förstå och skapa kommunikation. Målet är att eleven kommunicerar med sin omgivning, gör sig förstådd och själv förstår de andra eleverna och de vuxna i gruppen. Eleven ska ges möjlighet att kommunicera på det sätt som är ändamålsenligt för hen. Eleven ska vid behov ha tillgång till alternativa kommunikationsmetoder. Undervisningen i språk och kommunikation ska innehålla element som utvecklar elevens språkliga medvetenhet, språkliga framställning, begrepps- och ordförråd, förmåga att känna igen och använda tecken, symboler, bokstäver och ord samt tankeförmågan. De kommunikativa färdigheterna ska tränas i olika situationer under skoldagen.

Målet för lärandet gällande *sociala färdigheter* är att elevens färdigheter att fungera i grupp och att delta utvecklas. Undervisningen ska innehålla element som stödjer aktivitet i olika miljöer och utvecklar elevens sociala och emotionella färdigheter. Man ska stödja elevens självkännet och motivation för lärande genom att skapa förutsättningar för eleven att lyckas och genom att skapa en positiv atmosfär för socialt lärande.

Målet för lärandet gällande *kognitiva färdigheter* är att eleven aktiveras och lär sig att använda sina sinnen för att gestalta sin omgivning. Undervisningen ska stödja utvecklingen av processerna som styr elevens

lärande, minne och tänkande. Lärandet av kognitiva färdigheter ska stimulera och träna sinnen och innehålla element som främjar förmågan att välja, klassificera, lösa problem och fatta beslut och att förstå förhållandet mellan orsak och verkan. Målet för lärandet är att utveckla elevens grundläggande färdigheter i läsning, skrivning och matematik. De kognitiva färdigheterna utvecklas med hjälp av innehållet i olika läroämnen.

Målet för lärandet gällande *dagliga färdigheter* är att eleven mera aktivt ska delta i aktiviteter i sin omgivning, att elevens initiativförmåga stärks och att eleven blir mera självständig. Undervisningen ska innehålla element som behandlar hälsa och trygghet, vardagskompetens, boende, förmåga att röra sig i omgivningen och delområden som behandlar fritidsaktiviteter. Träningen av de dagliga färdigheterna skapar möjligheter att öva och utveckla elevens motoriska färdigheter, språkliga och kommunikativa färdigheter, informations- och kommunikationstekniska färdigheter samt sociala och kognitiva färdigheter. De stärker i sin tur färdigheterna i de dagliga rutinerna.

I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden ska eleven bedömas per verksamhetsområde. Bedömningen är alltid verbal. Ifall något verksamhetsområde innehåller mål och innehåll för ett enskilt läroämne, kan detta beskrivas som en del av den verbala bedömningen eller i en bilaga till betyget.

7.5 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

7.5.1 Stödundervisning

En elev som tillfälligt blivit efter i studierna eller annars behöver kortvarigt stöd för sitt lärande har rätt att få stödundervisning. Stödundervisningen ska inledas genast då svårigheter gällande lärande eller skolgång upptäcks, så att eleven inte varaktigt blir efter i studierna. Stödundervisning kan även användas för att förebygga svårigheter. Stödundervisningen ska ordnas systematiskt och så ofta den behövs.

Stödundervisning karakteriseras av individuellt planerade uppgifter, individuell tidsanvändning och handledning. I stödundervisningen ska man använda mångsidiga metoder och olika material som hjälp för att hitta nya sätt att närma sig lärostoffet. I förebyggande stödundervisning går man igenom nytt lärostoff på förhand. Stödundervisning kan också användas för att möta ett behov av stöd som beror på frånvaro.

Skolarbetet ska planeras så att varje elev vid behov har möjlighet att delta i stödundervisning. Stödundervisningen ges antingen enligt elevens schema under de lektioner där eleven behöver stödundervisning eller utanför lektionerna. Olika flexibla grupparrangemang kan användas.

Initiativet till stödundervisning för en elev ska i första hand tas av elevens lärare, men kan också tas av eleven eller vårdnadshavaren. Det är varje lärares uppgift att följa med elevens lärande och växande och observera eventuella behov av stöd. Målet är att stödundervisningen ordnas i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Eleven och vårdnadshavaren ska informeras om hur stödundervisningen genomförs och vilken betydelse den har för elevens lärande och skolgång samt om elevens skyldighet att delta i den stödundervisning som ordnas för hen.

Stödundervisning kan ges på alla nivåer av stöd. Som en del av den pedagogiska bedömningen och utredningen utvärderas hur den stödundervisning som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av stödundervisning. Målen för stödundervisningen och hur den genomförs skrivs också in i planen för elevens lärande och i den individuella planen (IP).

7.5.2 Specialundervisning på deltid

En elev som har svårigheter med lärande eller skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan av den övriga undervisningen. Specialundervisning på deltid ges elever som till exempel har språkliga eller matematiska svårigheter, inlärningssvårigheter i enskilda läroämnen eller svårigheter i anslutning till studiefärdigheter, kommunikativa färdigheter eller skolgång. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka elevens förutsättningar för lärande och förebygga svårigheter i lärande och skolgång.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Målen och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i elevens övriga undervisning. Lärarna ska tillsammans och i samråd med eleven och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av ifrågavarande undervisning.

Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs. Målet är att specialundervisning på deltid ordnas i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. De ska informeras om vilken betydelse den har för elevens lärande och skolgång samt om elevens skyldighet att delta i den.

Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd. Betydelsen av specialundervisning på deltid som stödform ökar i allmänhet inom det intensifierade stödet. En elev kan också få specialundervisning på deltid inom särskilt stöd och fastän eleven studerar i specialklass. Som en del av den pedagogiska bedömningen och utredningen utvärderas hur den specialundervisning på deltid som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av specialundervisning på deltid. Målen för specialundervisningen på deltid och hur den genomförs skrivs också in i planen för elevens lärande och i den individuella planen (IP).

7.5.3 Tjänster och hjälpmedel som förutsätts för elevens deltagande i undervisningen

En elev har rätt att avgiftsfritt få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som fastställs i lagen om grundläggande utbildning och förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Syftet är att alla skoldagar garantera eleven grundläggande förutsättningar för lärande och skolgång, tillgängliga lärmiljöer och möjlighet till socialt samspel.

En elev ska vid behov få tolkning på grund av till exempel hörselskada eller specifika språkliga svårigheter. Eleven kan också ha behov av kommunikationsmetoder som stödjer eller ersätter tal, till exempel olika symbolsystem. För elever som använder teckenspråk kan man vid behov använda en teckenspråkstolk eller ett biträde som behärskar teckenspråk som stöd för elevens kommunikation. För elever med olika grader av hörselnedsättning kan också andra tolkningsmetoder än teckenspråkstolkning komma i fråga. För en elev med specifika språkliga svårigheter används en tolk för talhandikappade eller ett biträde som behärskar metoder som stödjer och ersätter tal. Också läraren kan stödja eleverna i kommunikationen med hjälp av tecken eller andra symboler.

Lärarens uppgift är att planera, undervisa, stödja och bedöma elevens och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska handleda och stödja eleven i dagliga situationer och hjälpa eleven att utföra uppgifter i anslutning till lärande och skolgång enligt lärarens eller andra yrkespersoners anvisningar. Lärarna och biträdena ska planera och utvärdera sitt arbete tillsammans och vid behov med den övriga personalen. Det är viktigt att arbets- och ansvarsfördelningen är klar.

Det stöd som biträdet ger ska hjälpa eleven att klara sig självständigt, ta egna initiativ och utveckla en positiv självkänsla. Syftet med biträdestjänsterna är att stödja den enskilda eleven så att hen kan ta allt mera ansvar för sitt lärande och sin skolgång. Det stöd som biträdet ger kan riktas till en enskild elev eller till hela undervisningsgruppen.

En elev kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Eleven kan också ha särskilda behov för lärandet. Då ska man i undervisningen använda till exempel olika slag av informationstekniska program, ljudböcker, åskådningsmaterial för matematik och hjälpmedel som stödjer koncentrationen. De som arbetar med eleven ska vara tillräckligt insatta i användningen av de hjälpmedel som behövs för att eleven ska kunna delta i undervisningen och i samarbete med andra yrkespersoner som är insatta i stödfunktionerna handleda eleven och vårdnadshavaren i användningen av hjälpmedlen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska regelbundet utvärderas.

De som arbetar med eleven ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Stödet till eleven kan förutsätta specialkompetens som den egna skolans personal saknar. I sådana fall utnyttjas till exempel center för lärande och handledning som erbjuder tjänster för eleverna och utbildning och konsultation för personalen.

Utbildningsanordnaren beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Behovet och omfattningen av tjänster och hjälpmedel bedöms i yrkesövergripande samarbete med utnyttjande av information från eleven och vårdnadshavaren samt eventuella utlåtanden av utomstående experter. Behovet av tjänster och hjälpmedel för en elev som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. Om eleven får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. För en elev som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om eventuella tjänster och särskilda hjälpmedel. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i planen för elevens lärande eller den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

7.6 Ordnande av stöd för lärande och skolgång i Sibbo

Till den del som Sibbo kommuns riktlinjer och praxis gällande stöd för lärande och skolgång bör kompletteras utöver det som beskrivs i den nationella läroplanen hänvisas det till den så kallade "Handbok om stöd för lärande och skolgång vid den grundläggande utbildningen i Sibbo kommun".

Handboken innehåller beskrivningar av bl.a.

- kartläggningar och testningar/sållningar av elever som utförs på olika årsklasser
- ansvarspersoner och årsklockor för olika faser i stödet för lärande
- samarbetet mellan ansvariga för elevvårdstjänster och andra behövliga specialister
- ordnandet av allmän, intensifierat och särskilt stöd i praktiken

- befogenheter i olika förvaltningsbeslut som anknyter sig till stödet för lärande och skolgång
- samarbetet, ansvarsområden och arbetsfördelningen inom undervisningsväsendet och mellan andra förvaltningsgrenar

Verksamheten och samarbetet i övergångsskeden beskrivs i Läroplanens kapitel 1.4.1 Övergången från en skola till en annan i Sibbo.

Rektorn i respektive skola ansvarar för genomförandesättet för förebyggande arbete och verksamhetspraxis för tidigt ingripande. Varje skola ska enligt behov ha de grupper som listas nedan. Rektorn eller en person utsett av hen ansvarar för de strukturer som den egna skolan har för stödet för lärande.

Grupp	Ansvar för grundande	Uppgifter	Medlemmar	Övrigt
KOPO-grupp, grupp för trestegsstöd	Rektorn/biträde rektorn	Behandlar pedagogiska dokument rörande trestegsstöd, planerar och bedömer det stöd för lärande som eleven erbjuds	Gruppens grundare sammanställer gruppen av de representanter ur undervisningspersonalen som undervisar eleven	Det stöd som eleven får antecknas i pedagogiska dokument, som är sekretessbelagda. Endast lärare som undervisar den ifrågavarande eleven och övriga personer som behöver uppgifterna i sitt arbete har tillgång till uppgifterna. Uppgifterna kan endast tillhandahållas i den utsträckning som man behöver dem i sitt arbete.
KOPOplus-grupp, en grupp för trestegsstöd som även inkluderar minst en representant ut elevvården	Rektorn/biträde rektorn	Behandlar eventuella ändringar i elevens stödnivå	KOPO-gruppen, som även inkluderar minst en representant ut elevvården (kurator, psykolog, hälsovårdare)	Påbörjandet och ordnandet av intensifierat stöd samt vid behov återgången till allmänt stöd behandlas på basen av den pedagogiska bedömningen. Rektorn eller en person som rektorn utnämnt antecknar beslutet om övergång till intensifierat stöd i Primus och ansvarar för att man för eleven sammanställer en plan för lärande, där beslutet om intensifierat stöd framgår med datum. När eleven övergår till särskilt stöd utarbetas en pedagogisk utredning för eleven som behandlas i KOPOplus-gruppen. Om gruppen anser att eleven ska flyttas till särskilt stöd meddelar rektorn eller en person som rektorn utnämnt om ärendet till bildningskansliet, förslaget behandlas i Utbildningstjänsternas KOPOplus-grupp och undervisningschefen fattar beslutet om ärendet, som registreras i Primus.

Yrkesövergripande expertgrupp, individuell, yrkesövergripande expertgrupp	Den representant för undervisningspersonalen eller elevvårdens tjänster som har observerat behovet. En elev eller vårdnadshavare kan be att gruppen bildas.	Utredning av behovet av elevvårdens tjänster för enskilda elever eller erbjudande av elevvårdens tjänster	Sammansättningen är behovsbaserad. Med elevens eller vårdnadshavarens skriftliga och individualiserade samtycke kan i behandlingen av ärendet delta nödvändiga samarbetspartier för elevvården eller närstående personer till eleven.	Informationen om erhålls genom den yrkesövergripande expertgruppens arbete antecknas i elevvårdsjournalen. Även eventuell överlåtelse av uppgifter och dess motivering antecknas. Undervisningsanordnaren upprätthåller registret och uppgifterna är sekretessbelagda.
Den gemensamma elevvårdsgruppen YHRY (från finskans yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä)	rektor	Planerar, utvecklar, genomför och utvärderar elevvården i skolan. Främjar välbefinnandet och tryggheten samt ordnar och utvecklar den övriga gemensamma elevvården i skolorna	Verksamhetsledaren är rektor eller biträdande rektor. Gruppen består av representanter för lärare, elever och vårdnadshavare samt av skolpsykologen, kuratorn och skolhälsovårdaren. Kompletteras vid behov med övriga representanter.	Har som uppdrag att utarbeta/uppdatera årligen en elevvårdsplan för skolan som en del av läsårsplanen.
Elevvårdens styrgrupp	Utbildningsanordnare, Sibbo kommun	Planering, utveckling, styrning och utvärdering av elevvården i kommunen på en allmän nivå	Representanter från utbildnings-, social- och hälsoväsendet. Ordförandeskapet ligger hos	Gruppen upprättar en promemoria och styr elevvårdsarbetet med bl.a. årliga förslag till prioriteringar.

			kommunens undervisningsv äsende.	
--	--	--	--	--

Rektorn ansvarar för att stödet för lärande och skolgång ordnas sakenligt, att pedagogiska dokument uppdateras samt för att personalen är medveten om sina ansvarsområden. Ansvarspersoner för det tredelade stödet beskrivs i KOPO-handboken.

7.6.1 Tolknings- och biträdestjänster i Sibbo

Elever i behov av tolknings- och biträdestjänster har rätt till dem. Syftet med att ordna tolknings- och biträdestjänster är att ge eleven det stöd hen behöver för att kunna delta i undervisningen och uppnå de mål som fastställs i läroplanen. Alla Sibboskolor får årligen en resurs som används för att anställa skolgångsbiträden. Resursen delas ut av undervisningschefen. Resursandelen för respektive skola bestäms på grund av bl.a. antalet elever som är i behov av stöd. Skolan får själv bestämma hur den använder sig av resursen. Största delen av skolgångsbiträden arbetar med elever som är i behov av intensifierat eller särskilt stöd. Samarbetet mellan lärare och skolgångsbiträde ska vara planerligt och mångsidigt.

Skolan skaffar själv de tolkningstjänster som behövs i skolan.

8 Elevvård

Elevvård innebär att främja och upprätthålla elevens studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande och verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i skolan. Eleven har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Elevvårdsarbetet ska utgå från barnets bästa.

Elevvården ska ordnas som systematiskt samarbete mellan undervisningsväsendet och välfärdsområdet och eleverna och deras vårdnadshavare samt vid behov andra samarbetspartner. Elevvården ska i första hand vara gemensamt, förebyggande arbete. Den gemensamma elevvården är en gemensam uppgift för alla yrkesverksamma i skolgemenskapen. Eleverna har dessutom rätt till elevvårdstjänster, som utgörs av skolhälsovård och kurators- och psykologtjänster. Elevvårdstjänsterna ska ordnas som närservice, som utbildningsanordnaren ska erbjuda ändamålsenliga lokaler för.

I undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen ska elevvården ordnas och genomföras enligt samma principer, och eleverna ska ha samma rättigheter som i elevvården i den grundläggande utbildningen. Enligt lagen om elev- och studerandevård ska utbildningsanordnaren utarbeta en elevvårdsplan för varje skola. Föreskrifter om planen finns i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (föreskrift 4/011/2014).

I undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen har eleven rätt till sådan avgiftsfri elevvård som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Skolgemenskapens och de enskilda elevernas hälsa, välbefinnande och trygghet ska beaktas i allt skolarbete.

Utbildningsanordnaren ska göra upp en elevvårdsplan för genomförandet av den samlade elevvården. För den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den anordnarspecifika elevvården

svarar en sektorsövergripande styrgrupp. Elevvårdsplanen ska göras upp i samarbete med skolornas personal och elevvårdstjänsternas personal, eleverna och deras vårdnadshavare. Vårdsområdet har i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen en samarbetskyldighet vid beredningen av utbildningsanordnarens elevvårdsplan.

Utbildningsanordnarens elevvårdsplan ersätter den lokala läroplanen för elevvårdens del. I elevvårdsplanen ingår de anordnarspecifika målen och de centrala principerna för elevvårdsarbetet samt åtgärder för att genomföra och följa upp elevvården (egenkontroll) och skolvis preciserade uppgifter för helheterna 1–5. I elevvårdsplanen ska utbildningsanordnaren beskriva hur man i skolorna följer upp och vid behov ser över hur planen genomförs.

Utbildningsanordnaren avgör på lokal nivå hur de nödvändiga uppgifterna om helheterna sammanställs och hur skolornas verksamhet styrs med hjälp av uppgifterna. För elevvårdstjänsternas del sker detta i samarbete med vårdsområdet. Planen bifogas till kommunens vårdsplan för barn och unga.

8.1 Elevvårdsplan för den grundläggande utbildningen i Sibbo kommun

Elevvårdsplanen för den grundläggande utbildningen i Sibbo omfattar både den grundläggande utbildningen och undervisningen som förbereder för den grundläggande utbildningen.

I Sibboskolornas läsårsplaner ingår ett avsnitt om planering, genomförande och utvärdering av elevvården, där följande punkter 1–5 antecknas för varje skola enligt en gemensamt överenskommen tidtabell.

Styrgruppen för elevvården beslutar varje läsår om ett tema för det gemensamma arbetet som styr och fokuserar på elevvården i skolorna. Temat kan baseras på resultaten av undersökningar om elevernas välbefinnande, eller det kan vara en annan aktuell fråga som påverkar barns och ungdomars välbefinnande. Skolan ska i läsårsplanen ange hur den gemensamma elevvården ska inriktas enligt temat.

Utvecklingen av elevvården och utvärderingen av dess effektivitet kräver systematisk och regelbunden övervakning av elevvårdsarbetet i skolorna.

1. En uppskattning av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster

För uppskattningen av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster (skolhälsovård samt kurators- och psykologtjänster) sammanställs uppgifter för varje skola. Uppgifterna anges i utbildningsanordnarens elevvårdsplan som årsverken för elevvårdstjänsternas personal. Med uppskattningen säkerställs elevvårdstjänsternas tillräcklighet med beaktande av elevernas behov och behoven inom skolgemenskapen, genomförandet av hälsoundersökningar och förverkligandet av personaldimensioneringen samt anordnandet av tjänsterna inom lagstadgad tid.

Det maximala antalet elever per kurator och psykolog inom elevvårdens tjänster är 670 respektive 780. De bindande kvoterna för kuratorer trädde i kraft 1.1.2022 och för psykologer 1.8.2023. Enligt Institutet för hälsa och välfärd (THL) senaste Rekommendation för barn- och skolhälsovården som publicerades våren 2023 består personalstyrkan i skolorna av en heltidsanställd hälsovårdare per 460 elever.

En uppskattning av det totala behovet av elevvård

I uppskattningen av det totala behovet av elevvård ingår de nödvändiga resurserna för den individuella och den gemensamma elevvården samt för samarbetet inom elevvården. Vid uppskattningen av det totala behovet beaktas bland annat antalet skolenheter och skolornas elevantal samt särdragen i verksamhetsmiljön. Vid uppskattningen beaktas även till exempel antalet och andelen barn i olika åldrar, barn i behov av intensifierat och särskilt stöd och barn med invandrarbakgrund. Vid uppskattningen utnyttjas på ett mångsidigt sätt lokal uppföljningsinformation om barnens och de ungas hälsa, välbefinnande och levnadsförhållanden, som även samlats in av eleverna och vårdnadshavarna, undervisningspersonalen och elevvårdstjänsternas personal.

Skolornas elevvårdsgrupper använder resultaten från den senaste skolhälsoenkäten och andra uppföljningsdata om barns och ungdomars välbefinnande som grund för att bedöma det övergripande behovet av elevvård. Information om antalet klienter och genomförandet av tidsfrister för elevvårdstjänster, samt feedback från eleverna, beaktas i den övergripande behovsbedömningen. Behovsbedömningen påverkas också av egenskaperna hos det grannskap där skolan är belägen och av skolans elev- och utbildningsnyckeltal.

En uppskattning av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster

Utbildningsanordnarens uppskattning av tillgängliga elevvårdstjänster anger antalet årsverken för alla yrkesverksamma inom elevvårdstjänster (skolhälsovård samt kurator- och psykologtjänster).

Enheten Skol- och studerandehälsovård i Östra Nylands välfärdsområde rapporterar de resurser som står till förfogande för Sibbos grundläggande utbildning för upprättande av elevvårdsplanen. Informationen ges i en gemensamt överenskommen tidtabell och omfattar resurserna för skolhälsovård respektive kurators- och psykologtjänster, angivna i årsverken per yrkesgrupp.

2. Skolgemenskapens åtgärder för att främja den gemensamma elevvården

Den gemensamma elevvården är en viktig del av den grundläggande utbildningens kultur och dess utveckling kräver ledarskap. I enlighet med 6 § i lagen om elev- och studerandevård (elevhälsa i enlighet med en läroplan samt elevhälsa som ordnas av utbildningsanordnaren) är främjandet av elevernas hälsa och välbefinnande en del av den generellt riktade elevhälsan. Med detta avses en verksamhet som följer med och främjar elevernas generella och individuella välbefinnande, bidrar till en sund, trygg och tillgänglig studiemiljö, främjar mental hälsa och förhindrar utslagning. Skolpersonalen bär huvudansvaret för skolgemenskapens välbefinnande.

Rutinerna och de centrala resultaten för uppföljningarna av elevernas välbefinnande, hälsa och trygghet samt välbefinnandet, hälsan och tryggheten inom skolgemenskapen

Resultaten av den kommunala trivselenkäten och enkäten hälsa i skolan diskuteras i skolornas elevvårdsgrupper. Eleverna är med och diskuterar resultaten och kommer med förslag till förbättringar.

Elevvårdsgrupperna diskuterar planer för att skydda eleverna från mobbning, trakasserier, diskriminering och våld och övervakar planernas effektivitet och ändamålsenlighet. Detsamma gäller för krisplanen. Gruppen ansvarar för att elever, vårdnadshavare och skolpersonal är medvetna om planerna och de verksamhetsmodeller som de innehåller.

Inspektioner av hälsa, säkerhet och välbefinnande i skolor ger nödvändiga och användbara övervakningsdata.

Elevvårdsgrupperna utvärderar sin egen verksamhet årligen, i slutet av läsåret.

De skolspecifika elevvårdsgruppernas ledning, sammansättning och verksamhetsätt

Varje grundskola i Sibbo har en gemensam elevvårdsgrupp för skolan som ansvarar för planering, utveckling, genomförande och utvärdering av skolans elevvård. Gruppen träffas regelbundet och tillräckligt ofta.

Skolans gemensamma elevvårdsgrupp är sektorsövergripande och leds av rektorn eller biträdande rektorn. I gruppen ingår representanter för skolans personal, elever och vårdnadshavare samt representanter för elev- och studerandehälsövården i välfärdsområdet. Gruppen kan vid behov rådfråga experter, och skolans samarbetspartners (t.ex. ungdomstjänster) kan involveras i gruppens arbete. Gruppens sammansättning varierar från skola till skola i Sibbo, beroende på skolornas storlek och behov. Gruppen kan också delas av flera skolor, t.ex. skolor verksamma i samma skolbyggnad eller byskolor i ett område.

Den gemensamma elevvårdsgruppens uppgift är att främja skolgemenskapens välbefinnande, trivsel och trygghet. Elevvårdsgruppen hanterar frågor på allmän och samhällelig nivå.

Den skolspecifika elevvårdsgruppen har som uppgift att:

- planera hur det läsårsspecifika temat för gemensam elevvård som beslutats i styrgruppen ska genomföras i den egna skolan
- samla in skolspecifika uppgifter för elevvårdsplanen
- planera undervisning i emotionella färdigheter, kamratfärdigheter och trygghetsfärdigheter
- göra skolspecifika planer för att skydda elever från mobbning, trakasserier, diskriminering och våld
- utarbeta en krisplan för skolan
- bearbeta resultaten av kommunens gemensamma trivselenkät samt enkäten hälsa i skolan och eventuella andra enkäter, utarbeta förslag till åtgärder och förbättringar på grundval av resultaten samt följa upp genomförandet av förslagen
- övervaka antalet frånvarotillfällen på klass- och gruppnivå och, vid behov, planera riktade insatser för att ingripa i frånvaron. I mitten av höst- och vårterminerna samlas uppgifterna om frånvaro centraliserat in per respektive klass, vilket ger skolspecifika uppgifter om total frånvaro. Gruppen övervakar användningen av modellen för uppföljning och ingripande i skolfrånvaro och lägger vid behov fram utvecklingsförslag till styrgruppen för elevvården
- planera och genomföra aktiviteter för att stärka skolengagemanget och skolnärvaron
- följa med aktuella faktorer och företeelser som påverkar välbefinnandet i skolan och vidta nödvändiga åtgärder
- dela ut information om elevvård
- planera och genomföra inspektioner av säkerhet, hälsa och välbefinnande i skolan (vart tredje år)
- utvärdera elevvårdsgruppens egen verksamhet.

Förebyggande av frånvaro, systematisk uppföljning av frånvaro och ingripande vid frånvaro

Om förebyggande av frånvaro, systematisk uppföljning av frånvaro och ingripande vid frånvaro föreskrivs i läroplanens kapitel 5.1 Gemensamt ansvar för skoldagen samt i dess underkapitel 5.1.1, 5.1.2 och 5.1.3.

Förebyggande av användning av tobaksvaror och andra rusmedel och hur man ingriper i användningen av dessa

Planen för rusmedelsförebyggande arbete innehåller också ett avsnitt om skolor. Riskerna förknippade med användning av tobaksprodukter och andra berusningsmedel tas upp på lektionerna, med hänsyn till elevernas ålder och utvecklingsnivå. Skolan kan också bjuda in utomstående experter för att diskutera rökning och rusmedelsmissbruk med eleverna.

Hälsokontroller inom skolhälsovården omfattar en kartläggning av elevernas rusmedelsanvändning. Skolhälsovården har utarbetat riktlinjer för skolor om hur man tar upp frågor om rusmedelsmissbruk och hur man ingriper i användningen av rusmedel.

Samarbete och rutiner vid granskningar av skolmiljöns hälso- och trygghetsaspekter samt skolgemenskapens välmående

Inspektioner av hälsa, trygghet och välbefinnande i skolor utförs på en tvärvetenskaplig grund, där olika myndigheter samarbetar vart tredje år. Skolans elevvårdsgrupper är involverade i planering, genomförande och uppföljning av de åtgärder som beslutas under inspektionen. Rektor leder förberedelserna inför inspektionen och själva inspektionstillfället.

Vid inspektionen deltar representanter för elever, vårdnadshavare, undervisningspersonal och elevvård samt representanter för arbetshälsa, arbetsskydd, lokalitetsförvaltning och miljöhälsovård. En inspektionsrapport upprättas i enlighet med THL:s anvisningar.

3. Åtgärder för att tillhandahålla de stödinsatser som behövs (individuell elevvård)

Med den individuella elevvården avses skolhälsovårdens tjänster, elevvårdens kurators- och psykologtjänster samt den sektorsövergripande elevvården för enskilda elever, som genomförs i en sektorsövergripande expertgrupp. Inom den individuella elevvården följer man upp och främjar elevens helhetsmässiga hälsa, välbefinnande, delaktighet och lärande, samt förebygger problem och erbjuder tidigt stöd. Den individuella elevvården bygger alltid på elevens och vid behov vårdnadshavarens samtycke. Elevens delaktighet och åsikter ska tas i beaktande vid åtgärderna och lösningarna i enlighet med dennes ålder och utvecklingsnivå. Inom den individuella elevvården ska man följa bestämmelserna om sekretess samt mottagande och utlämnande av uppgifter.

Hur eleven hänvisas till elevvårdstjänsterna (skolhälsovård, kurators- och psykologtjänster)

Elevvårdsarbetet utförs i gott och öppet samarbete med eleven och dennes vårdnadshavare, med beaktande av elevens ålder och övriga personliga förutsättningar. Elevens delaktighet och självständighet respekteras vid arbetet. Arbetet styrs av barnets bästa. Elevvårdens tjänster är frivilliga för eleverna och konfidentiella. Målet är att tjänsterna tillhandahålls inom de tidsfrister som krävs enligt lagen om elev- och studerandevård. Arbetet utförs i enlighet med bestämmelserna om sekretess, registrering och utlämnande av information.

Om en anställd i skolan bedömer att det behövs elevvårdens tjänster för att förebygga eller övervinna studiesvårigheter eller sociala eller psykiska svårigheter hos en elev, ska den anställde tillsammans med

eleven utan dröjsmål kontakta elevvårdens hälsovårdare, psykolog eller kurator och lämna de uppgifter som hen känner till och som behövs för bedömning av behovet av stöd. Om det inte är möjligt att ta kontakt tillsammans, ska eleven informeras om kontakttagandet och ges möjlighet att samtala om orsakerna till kontakttagandet inom den tidsfrist som anges ovan. Lag om elev- och studerandevård (1287/2023) 16 §.

Hur den sektorsövergripande expertgruppen till stöd för en enskild elev sammansätts, hur samtycke inhämtas och hur man deltar i arbetet

Den sektorsövergripande expertgruppen (förkortas MAA-gruppen, från finskans "monialainen asiantuntijaryhmä") sammankallas av den representant av undervisningspersonalen eller elevvården som har identifierat behovet. Eleven eller vårdnadshavaren kan också framföra sin önskan om att en grupp bildas. Det är nödvändigt att bilda en grupp om elevens situation kräver samarbete mellan olika yrkesgrupper för att klargöra och hantera situationen. Gruppen bildas med samtycke från eleven eller vårdnadshavaren. Gruppens sammansättning kan variera från fall till fall. Gruppens uppgift är att identifiera elevens behov av stöd och tjänster, planera nödvändiga insatser och övervaka effekterna av de överenskomna åtgärderna. I regel deltar alltid eleven och, i förekommande fall, även vårdnadshavaren i den sektorsövergripande expertgruppens möten. Den information som samlas in från MAA-gruppens arbete registreras i elevvårdsjournalen, där även eventuellt utlämnande av information och anledningen till detta registreras. Uppgifterna är sekretessbelagda.

Medlemmarna i expertgruppen har rätt att inhämta råd om elevens fall från de experter som de anser nödvändiga och, trots sekretessbestämmelserna, att i detta syfte lämna ut konfidentiell information till den expert som ger råd.

Hur elevvårdsjournalerna utarbetas och förvaras samt hur en ansvarsperson för utbildningsanordnarens elevvårdsregister utses

En elevhälsojournal utarbetas om behandlingen av ett ärende som gäller en enskild elev i den sektorsövergripande expertgruppen. Den person som ansvarar för gruppen antecknar de uppgifter som behövs för att organisera och genomföra den individuella elevvården i elevhälsojournalen. Andra medlemmar i expertgruppen kan också göra inlägg. Journalen upprättas i ett löpande format, som går kronologiskt framåt.

I elevhälsojournalen antecknas också eventuellt utlämnande av information och orsaken till detta. Utbildningsanordnaren ansvarar för behandlingen av personuppgifter och upprätthåller ett elevvårdsregister. Uppgifter som sparats i elevvårdsregistret är sekretessbelagda.

Anordnandet av nödvändig elevvård i samband med en disciplinär åtgärd eller när eleven förvägras att delta i undervisning

Skolan måste se till att nödvändiga elevvårdstjänster tillhandahålls en elev som har blivit disciplinerad eller avstängd från att delta i undervisningen under resten av arbetsdagen och högst fram till nästa arbetsdag.

I Sibbo ingår planerna för användning av fostrande samtal och disciplinära åtgärder i skolorna i planen för skydd av eleverna mot våld, mobbning och trakasserier i enlighet med 29 § i lagen om grundläggande utbildning. Planen uppdateras för varje skola varje läsår. Den skolspecifika planen enligt 29 § i lagen om grundläggande utbildning definierar ansvar och rutiner i händelse av avstängning från undervisningen,

inklusive hur elevens möjlighet att ha ett personligt samtal med en elevvårdens psykolog eller kurator under en avstängning från undervisningen genomförs och vem som ansvarar för att ordna detta.

Förfaringssätten i skolan (inklusive inhämtande av samtycke) för lärarens bedömning av hur eleven mår och klarar sig i skolan vid den omfattande hälsoundersökningen i årskurs 1, 5 och 8

Skolhälsovårdare arbetar med lärare och ber vid behov lärarna om information om elevernas lärande och välbefinnande. Under hälsokontrollen kan eleven och hans vårdnadshavare ta del av den information som läraren tillhandahåller. Om hälsokontrollen visar att det finns behov av stöd för lärande och skolgång kan skolhälsovårdaren vidarebefordra denna information till lärarna med vårdnadshavarens och elevens samtycke.

Rutinerna för att meddela om specialdiet eller medicinering för eleven under skoldagen

Vårdnadshavare har kontakt med skolhälsovårdaren om elevens specialkost. Hälsovårdaren undertecknar ett specialkostintyg för eleven och skickar det till köket.

I Sibbo har skolhälsovården utarbetat en plan för läkemedelsbehandling, till vilken även ingår en plan för elevspecifik läkemedelsbehandling.

4. Samarbete med eleverna och deras familjer samt personalen i skolan och andra aktörer som stöder elevernas välbefinnande

Elevvården är en uppgift som alla som arbetar i skolgemenskapen delar med elevvårdstjänsternas personal. Det centrala inom elevvården är att eleverna, vårdnadshavarna, undervisningsväsendets personal och elevvårdstjänsternas personal samt samarbetspartnerna är delaktiga i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av verksamhetsätten inom elevvården. Detta förutsätter gemensamma verksamhetsätt och samarbete i synnerhet mellan utbildningsanordnaren och välfärdsområdet.

Hur eleverna, vårdnadshavarna, undervisningsväsendets personal och elevvårdstjänsternas personal tar del i utarbetandet av utbildningsanordnarens elevvårdsplan och genomförandet av den gemensamma elevvården

Att främja elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet är en del av skolans verksamhetskultur. Skolans gemensamma elevvårdsgrupp är sektorsövergripande. I gruppen ingår representanter för skolans personal, elever och vårdnadshavare samt representanter för elev- och studerandehälsovården i välfärdsområdet. Till gruppens uppgifter hör att samla in skolspecifika uppgifter för elevvårdsplanen samt att planera, genomföra och utvärdera den gemensamma elevvården på skolans nivå.

Föräldraföreningar i skolor kan involveras i planeringen och genomförandet av den gemensamma elevvården. Detta görs vanligtvis av representanter för skolans elevvårdsgrupp. Möjligheter till distansdeltagande kan underlätta för vårdnadshavare att delta i planeringen av evenemang som har som mål att främja välbefinnandet.

Hur man ser till att skolans undervisningspersonal och den övriga personalen introduceras i och innehar den kompetens som behövs inom den gemensamma elevvården

Den gemensamma elevvården som främjar välmående i skolan är till för alla som arbetar i skolor, och därför behövs regelbunden introduktion och utbildning för personalen.

Det är också nödvändigt att regelbundet se över innehållet i och riktlinjerna för planerna mot mobbning, trakasserier, diskriminering och våld, krisplanen och modellen för uppföljning och ingripande i skolfrånvaro, t.ex. vid gemensamma utbildningsdagar ("veso"-dagar), personalmöten eller andra möten. Det är viktigt att informera om förändringar i planer och riktlinjer och att se till att personalen har tillräckliga kunskaper.

Det sektorsövergripande samarbetet inom elevvården i samband med intensifierat och särskilt stöd, flexibel grundläggande utbildning och sjukhusundervisning

En pedagogisk bedömning måste upprättas för en elev som övergår till intensifierat stöd. I Sibbo ansvarar klassläraren eller klassföreståndaren för att förbereda den pedagogiska bedömningen. Den ansvariga läraren kan vid behov konsultera en speciallärare, ämneslärare eller elevvårdspersonal. Den pedagogiska bedömningen diskuteras i skolans yrkesövergripande grupp som har representanter av både förundervisningspersonal och elevvårdstjänster. Gruppen gör en bedömning av om eleven ska fortsätta i det allmänna stödet eller om hen ska övergå till intensifierat stöd.

En plan för elevens lärande upprättas för elever som får intensifierat stöd. Planen beskriver elevens lärande och skolgång som helhet, målen för elevens lärande och skolgång och det stöd som planeras för eleven. Det är klasslärarens eller klassföreståndarens ansvar att upprätta planen för elevens lärande. Uppnåendet av de mål som anges i planen och huruvida stödet är tillräckligt bedöms regelbundet. Elevvårdens personal kan vara involverad i utvecklingen av planen för elevens lärande och planeringen av stödåtgärder, samt i utvärderingen av planen.

En pedagogisk rapport upprättas för eleven när hen övergår till särskilt stöd. I Sibbo utarbetas den pedagogiska rapporten av en speciallärare med bred kompetensbas eller en specialklasslärare. Den pedagogiska utredningen genomförs i ett multidisciplinärt samarbete med elevens lärare och elevvården samt med eleven och hens vårdnadshavare och diskuteras i skolans yrkesövergripande grupp. Gruppen gör en bedömning av om eleven ska fortsätta i det intensifierade stödet eller om hen ska övergå till särskilt stöd. Skolans bedömning för särskilt stöd behandlas av utbildningstjänsternas förvaltning och beslutet att övergå till särskilt stöd fattas av undervisningschefen.

På grundval av den pedagogiska rapporten upprättas en individuell utbildningsplan (IP) för eleven som får särskilt stöd. Specialläraren med bred kompetensbas eller specialklassläraren ansvarar för upprättandet av planen. IP utarbetas i samarbete med elevens lärare, eleven och hens vårdnadshavare. Vid behov deltar även elevvårdens personal i förberedelserna och uppföljningen av IP.

I Sibbo anordnas flexibel grundläggande utbildning i årskurserna 7–9. Målen för elevens lärande, lärmiljöer och stödåtgärder utformas och genomförs på ett sådant sätt att de motsvarar målen för den grundläggande utbildningen. En elev som får särskilt stöd kan också inkluderas i verksamheten om arrangemanget kan anses vara i elevens bästa intresse som en helhet. För elever i flexibel grundläggande utbildning utarbetas en plan för elevens lärande eller en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP). Sektorsövergripande samarbete används vid val av elever. Elevernas uppväxt, utveckling och upptäckt av sina egna styrkor stöds på ett tvärvetenskapligt sätt genom att ge psykosocialt stöd till eleverna.

Eleven förblir elev i sin skola under den tid som sjukhusundervisning varar. En ansvarig lärare från elevens egen skola utses för att samarbeta med sjukhuset. Samarbetspraxis och undervisningsarrangemangen antecknas i planen för elevens lärande eller i elevens IP. Målen för lärande tar hänsyn till elevens

hälsotillstånd och faktorer relaterade till vård och rehabilitering. Sektorsövergripande samarbete är nödvändigt i början och under sjukhusundervisningen och när eleven återvänder till sin egen skola. Elevvårdens personal kan stödja eleven och hans familj, lärare och klasskamrater.

Samarbetet med andra aktörer som stöder elevernas välbefinnande, såsom ungdomsarbetet, barnskyddet, specialsjukvården och polisen

Skolans samarbetspartner – ungdomstjänster, församlingar, organisationer – kan delta i det gemensamma elevvårdsarbetet, antingen regelbundet eller i projekt.

Utöver elevvården kan eleven få stöd av t.ex. socialarbetet för barnfamiljer, barnskyddet eller specialsjukvården. Då är det viktigt att samordna olika tjänster och behandlings- och rehabiliteringsplaner och att arbeta tillsammans i ett nätverk för att se till att tjänsterna är sammanhängande och lämpliga för eleven och hans familj.

Sibbo kommun deltar i verksamhet enligt Ankarmodellen, ett projekt som leds av polisen i Östra Nyland. Modellen syftar till att ingripa i ett tidigt skede i närståendevåld och brott bland barn och ungdomar och att arbeta med förebyggande åtgärder. Ankarmodellen bygger på samarbete mellan flera myndigheter. Utöver Ankar-verksamhetsmodellen tillämpar Sibbos grundskolor enhetlig praxis enligt en verksamhetsmodell som introducerats i Södra Karelen vid behandlingen av elevers lagstridiga gärningar som uppfyller definitionen av brott.

Enligt 25 § i barnskyddslagen är personer som arbetar med barn och unga skyldiga att göra en anmälan till polisen, när de har fått kännedom om att ett barn utsatts för en gärning som är straffbar som sexualbrott eller en gärning som är straffbar som brott mot liv och hälsa.

Samråd mellan olika yrkesgrupper är en viktig arbetsmetod inom elevvården.

Hur eleverna, vårdnadshavarna, personalen och samarbetspartnerna informeras om principerna för och verksamheten inom den gemensamma och individuella elevvården

Eleverna och deras vårdnadshavare får information om vilka elevvårdstjänster som står till förfogande, och de handleds i att söka de tjänster de behöver. Elevens och vårdnadshavarens delaktighet i elevvården, planmässigt samarbete och information om elevvården ökar kännedomen om elevvården och hjälper eleven att söka sig till tjänsterna.

När det gäller elevvård är det viktigt att informera elever, vårdnadshavare, personal och samarbetspartner om både elevvårdens individuella stödtjänster och om den gemensamma elevvårdens tjänster. Modellen för uppföljning och ingripande i skolfrånvaro och planer för att skydda elever från mobbning, trakasserier, diskriminering och våld är en del av den information som ska tillhandahållas.

Information om elevvårdstjänster tillhandahålls av både välfärdsområdet och kommunen. Den kommunala kontaktpersonen för elevvård har regelbunden kontakt med elevvårdstjänsterna i välfärdsområdet för att säkerställa en konsekvent kommunikation.

Utbildningstjänsterna informerar skolpersonalen om elevvårdsfrågor, särskilt när det sker förändringar i läroplaner eller lagstiftning.

5. Planer för hur eleverna ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier samt krisplanen

Eleven har rätt till en trygg skolmiljö. Det innebär såväl fysisk, psykisk, social som pedagogisk trygghet. Utbildningsanordnaren bär ansvaret för systematisk utveckling av verksamhetskulturen, gemensam beredning och utarbetande av gemensamma tillvägagångssätt tillsammans med skolorna i syfte att säkra tryggheten. Utbildningsanordnaren introducerar sin personal och elevvårdstjänsternas personal i förfaringssätten i olika problemsituationer och sköter kommunikationen om och uppdateringen av planerna.

Planer för hur eleverna ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs separat åtgärderna för att förebygga våld, mobbning och trakasserier, följa upp deras förekomst och ingripa i problemsituationer samt rutinerna som förutsätts för uppföljningen efteråt. I planen beskrivs lärarens eller rektorns skyldighet att meddela om trakasserier, mobbning, diskriminering eller våld som skett i lärmiljön eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom, till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för de inblandade eleverna. Dessutom beskrivs förfaringssätten för att hänvisa eleverna som är i behov av stöd (både eleven som misstänks för gärningen och eleven som utsatts) till elevvårdstjänsterna. En beskrivning av samarbetet med vårdnadshavarna och myndigheterna, inklusive förfaringssätten gällande anmälningskyldigheten till socialvården och/eller polisen, är en del av planen.

Skolor gör planer för att skydda elever från mobbning, trakasserier, diskriminering och våld enligt en gemensam kommunal dokumentmall för planen, med hjälp av strukturen nedan:

- skolans ordningsregler
- hur man förebygger och ingriper vid mobbning
- hur man förebygger och ingriper vid våld och aggressivt beteende
- hur man förebygger och ingriper vid trakasserier
- hur ovannämnda frågor beaktas på skol-, grupp- och individnivå och hur individuellt stöd, behövlig vård, övriga åtgärder och uppföljning ordnas, både för förövaren och för den som utsatts
- hur man kontaktar hemmet och samarbetet med vårdnadshavarna
- samarbetet med myndigheterna
- hur personalen, eleverna, vårdnadshavarna och samarbetspartnerna ska göras förtrogna med och informeras om planen
- hur planen uppdateras, följs upp och utvärderas samt hur uppföljningen antecknas och utvärderas.

Fall av mobbning hanteras i enlighet med metoden KiVa Skola.

Planerna diskuteras med eleverna varje läsår. Vårdnadshavarna informeras om innehållet i planerna. Undervisningspersonalen känner till innehållet och riktlinjerna i planerna och får vid behov introduktion och utbildning för att säkerställa en konsekvent praxis i linje med planerna.

Krisplan (plan för kriser, hot och faror)

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan ingår en krisplan, där agerandet vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer ska beskrivas. I planen beskrivs hur man förebygger och förbereder sig på samt agerar i krissituationer och hur man övar beredskapen att agera. I planen beskrivs dessutom principerna för ledningen av helheten, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen. I planen beskrivs principerna för den interna och externa kommunikationen samt informationsgången mellan utbildningsanordnaren och skolan. Krisplanen ska beredas i samarbete med myndigheterna i välfärdsområdet och övriga nödvändiga

myndigheter med beaktande av övriga anvisningar för kriser och hotfulla eller farliga situationer samt principerna för anordnandet av psykosocialt stöd.

Krisplanen bygger på en gemensam grundtext för alla skolor, och respektive skolor lägger till skolspecifik information i den. Planen ses över varje år och diskuteras med personalen i början av läsåret. Krisplanen uppdateras i samarbete med polisen, räddningsverket, socialjouren och andra myndigheter. Räddningsplanen och krisplanen kompletterar varandra.

9 Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur

All undervisning ska följa de gemensamma målen och principerna som fastställs i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Elevernas språkliga färdigheter och kulturella bakgrund ska beaktas i den grundläggande utbildningen. Varje elevs språkliga och kulturella identitet ska stödjas på ett mångsidigt sätt. Eleverna handleds att känna till, förstå och respektera den rätt till eget språk och egen kultur som varje medborgare enligt grundlagen har.

Målet är att lära eleverna att värdesätta olika språk och kulturer samt att främja två- och flerspråkighet och på så sätt stärka elevernas språkliga medvetenhet och metalingvistiska färdigheter. I skolarbetet kan ingå flerspråkiga undervisningssituationer där lärarna och eleverna använder alla de språk de kan. Den kunskap som eleverna, deras vårdnadshavare och andra i elevernas umgängeskrets har om naturen, levnadsvanor, historia, språk och kulturer inom det egna språk och kulturområdet ska tas tillvara i undervisningen. Elevernas kulturella litteracitet kan stärkas med hjälp av mediekunskap och genom att ta tillvara elevernas och deras familjers erfarenheter av mediekultur.

Vid behov kan en plan för varje elevs lärande göras upp. Planen ska till tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp inom intensifierat stöd och som beskrivs i underkapitel 7.3.2.

Enligt lagen om grundläggande utbildning är undervisningsspråket antingen finska eller svenska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen meddelas på något annat språk än elevens egna ovan nämnda språk, om detta inte äventyrar elevens möjligheter att följa undervisningen.

I Sibbo ges förberedande undervisning till elever vars färdigheter i finska eller svenska inte ännu är tillräckliga för studier i grupp inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen på finska men vid behov också på svenska.

10 Valfrihet i den grundläggande utbildningen

Det allmänna målet för de valfria studierna i den grundläggande utbildningen är att fördjupa lärandet, bredda studierna och förbättra förutsättningarna för fortsatta studier. De valfria studierna ger eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper utifrån sina egna intressen. Valfriheten stödjer studiemotivationen och utvecklar förmågan att välja.

10.1 Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen

I statsrådets förordning fastställs ett minimiantal timmar gemensam undervisning för varje konst- och färdighetsämne (musik, bildkonst, slöjd, gymnastik, huslig ekonomi) i årskurs 1–6 och 7–9. Konst- och färdighetsämnena anvisas i årskurs 1–6 ytterligare sammanlagt sex årsveckotimmar och i årskurs 7–9 sammanlagt fem årsveckotimmar, som i timfördelningen går under namnet valfria konst- och färdighetsämnen. Utbildningsanordnaren beslutar om användningen av de valfria timmarna.

De årsveckotimmar som anvisats valfria konst- och färdighetsämnen kan i den lokala läroplanen fördelas mellan musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Alternativt kan årsveckotimmar eller en del av dem erbjudas så att eleverna har möjlighet att välja. Valfria timmar kan användas för att ordna intensifierad undervisning ifall man i den lokala läroplanen betonar vissa konst- och färdighetsämnen eller ämneshelheter som består av dessa.

Lärokurserna i konst- och färdighetsämnen består av minimiantalet timmar i läroämnet och möjliga timmar i valfria konst- och färdighetsämnen. De valfria konst- och färdighetsämnena bedöms som en del av lärokurserna i den gemensamma undervisningen i konst- och färdighetsämnen och bedöms således inte separat i betyg som används i den grundläggande utbildningen. (Utbildningsstyrelsens ändring 24.4.2017)

10.2 Valfria ämnen

Syftet med de valfria ämnena är att fördjupa och bredda elevens kunskaper enligt elevens val. Det sammanlagda antalet årsveckotimmar för de valfria ämnena i årskurs 1–9 är minst nio. Som valfria ämnen kan utbildningsanordnaren erbjuda fördjupande och tillämpade ämnen eller ämneshelheter som består av flera läroämnen och som lämpar sig för den grundläggande utbildningen och stöder dess mål. De valfria ämnena ska främja de mål som fastställts för den grundläggande utbildningen. Fördjupade valfria lärokurser ska fördjupa och/eller bredda målen och innehållet i de gemensamma läroämnena. Tillämpade valfria ämnen kan innehålla element från flera olika läroämnen eller från mångsidig kompetens. Tillämpade valfria ämnen bidrar till att främja samarbetet mellan läroämnena, till exempel inom konst- och färdighetsämnen, informations- och kommunikationsteknik, konsument- och ekonomikunskap, global fostran och studier i drama. (Utbildningsstyrelsens ändring 24.4.2017)

Utbildningsanordnaren beslutar vilka valfria ämnen som erbjuds. Utbildningsanordnaren ska vid beslut om utbud av valfria ämnen och bedömning av dem beakta grunderna för antagning av studerande till andra stadiet.

I timfördelningen som fastställs i statsrådets förordning reserveras nio årsveckotimmar för valfria ämnen i årskurs 1–9. Ifall minimiantalet årsveckotimmar (222 åvt) enligt förordningen om grundläggande utbildning överskrids i den timfördelning som utbildningsanordnaren godkänt, kan det överskridande antalet timmar också innehålla valfria ämnen. De årsveckotimmar som anvisats för de valfria ämnena kan användas för ordnandet av intensifierad undervisning.

10.3 Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk

För de främmande språkens del fastställer grunderna för läroplanen målen och det centrala innehållet för de frivilliga och valfria språk som undervisas som A2- och B2-språk. Om eventuella andra valfria språk och om målen och innehållet i dem bestäms i den lokala läroplanen.

Undervisningen i det frivilliga A-språket (A2-språket) ska omfatta minst 12 årsveckotimmar. För anordnandet av undervisningen kan användas de årsveckotimmar som reserverats för valfria studier och de årsveckotimmar som överstiger minimitimantalet för grundläggande utbildning. Ifall A2-språket är det andra inhemska språket används de årsveckotimmar som reserverats för B1-språket. Det frivilliga A-språkets årsveckotimmar fördelas på årskurserna på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Målen och kriterierna för slutbedömningen är de samma som i det för alla gemensamma A-språket.

Undervisningen i det frivilliga B-språket (B2-språk) ska omfatta minst fyra årsveckotimmar.

10.4 Utvärdering av de valfria ämnena

Hur de valfria ämnena utvärderas beskrivs utförligare i kapitel 6.

De valfria timmarna inom konst- och färdighetsämnena är en del av den gemensamma undervisningen av konst- och färdighetsämnen och de bedöms som en del av den här undervisningen. För de övriga/fördjupande/tillämpande tillvalsämnena som bildar en enhetlig lärokurs på minst två årsveckotimmar antecknas ett siffervitsord på betyget.

10.5 Undervisning av de valfria ämnena i Sibbo

I Sibbo vill man betona ett mångsidigt utbud som sträcker sig över flera läroämnen och främjar samarbetet dem emellan samt samarbetet mellan lärare. I Sibbo har man velat satsa på de valfria ämnena och därför erbjuds det betydligt fler valfria timmar i årskurs 7–9 i Sibbo än vad som är fastslaget i den nationella timresursen (3 åvt).

Syftet med de valfria ämnena är att fördjupa och bredda elevens kunskaper enligt elevens val. I planering av dessa ska elevernas intressen beaktas. Även lärarnas styrkor och intressen kan påverka urvalet av ämnena.

Skolorna beskriver i sina läsårsplaner valfria konst- och färdighetsämnena samt de andra valfria ämnena. Skolorna beskriver för vilka årskurser vilka ämnen erbjuds. Även mål och innehåll samt eventuella särdrag angående lärmiljöer, arbetssätt, stöd och handledning bör framgå i den skolvisa läsårsplanen. Även de frivilliga och valfria lärokurserna i främmande språk bör framgå i den skolvisa läsårsplanen.

De lärare som undervisar i ett valfritt ämne ansvarar för att eleverna och vårdnadshavarna får information om målen, innehållet samt bedömningskriterier.

I Sibbo har man beslutat att fördela de valfria ämnena på följande sätt:

Årskurs	Valfria konst- och färdighetsämnen (åvt)	Andra fördjupade och tillämpade valfria studier (åvt)
---------	--	---

3	2	-
4	-	1
5	2	1
6	2	1
7	1*	1
8	2	4
9	2	4

* I årskurs 7 binds timmen för slöjdundervisning.

De frivilliga A2- och B2-språken har integrerats i tillvalsämnena.

I den svenskspråkiga skolan för årskurserna 7–9 har man fattat beslut om att de valbara konst- och färdighetsämnena och övriga valfria tillval fördelas enligt schemat nedan i de olika årskurserna.

Tillvalsämnena fördelas i den svenskspråkiga skolan (årskurserna 7–9) enligt följande:

Eleven väljer				
	åk 7	åk 8	åk 9	Tillsammans
Konst- och färdighetsämnena	1 slöjd	2	2	5
		1 långt	1 långt	
Fördjupade / Övriga tillvalsämnena		5	4	9
Tillsammans	1	7	6	14

Eleven studerar de långa valfriaämen under hela årskurserna 8 och 9.

De enskilda skolorna har möjlighet att justera den i utskottet fastslagna timfördelningen för den egna skolan, dock så att det totala antalet årsveckotimmar i de olika årskurserna och ämnena inte förändras. Skolorna kan avvika från det antal årsveckotimmar för tillvalsämnena som här meddelats, men ändå så att det totala timantalet för tillvalsämnena under årskurshelheterna (åk 3–6 och åk 7–9) inte avviker från det timantal som angetts i tabellerna. I årskurserna 3–6 ska alltså ingå totalt 6 årsveckotimmar av valfria konst- och färdighetsämnena och 3 årsveckotimmar av övriga tillvalsämnena, som också kan vara konst- och färdighetsämnena. I årskurserna 7–9 ska alltså ingå totalt 5 årsveckotimmar av valfria konst- och färdighetsämnena och 9 årsveckotimmar av övriga/fördjupande/tillämpande tillvalsämnena, som också kan vara konst- och färdighetsämnena. Avvikelserna i skolornas timantal inskrivs i läsårsplanerna.

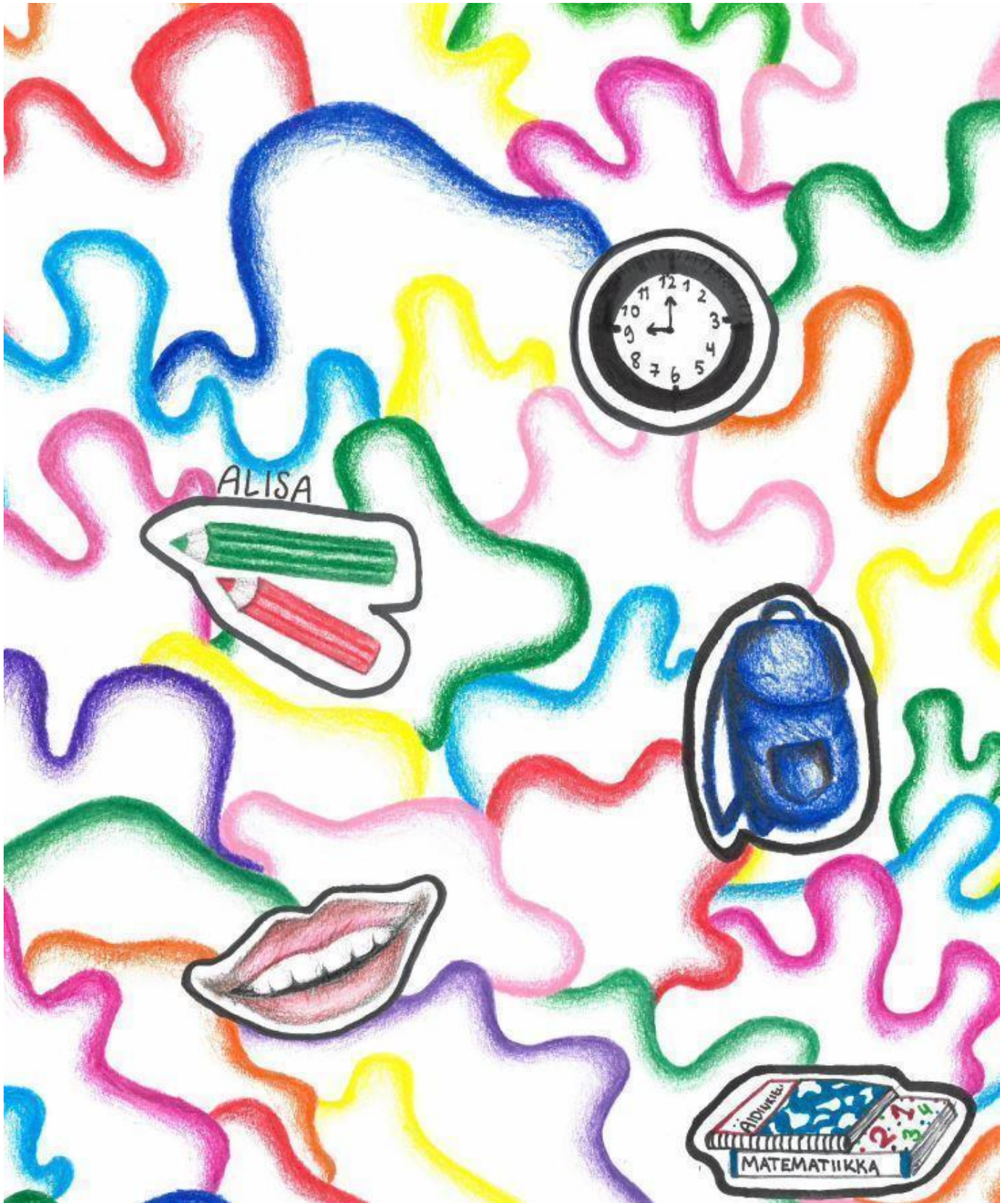

Bild: Alisa Virtanen Sipoonjoen koulu, 8B